

ઉદ્યોગ વિષે નિબંધ.

~~transmission~~ ~~Integrity~~

logarithmic

ideally

cryptomath

Points out the folly of
collecting money to meet the
benefits to be derived from
being becoming industrialists

ઉધોગ.

રચે પ્રસિદ્ધ કરનાર

દેવરામ શીવરામ દ્વિવેદી

રૂપે. આ. શબ્ડકોટ તાલુકા રત્ન.

આવૃત્તિ ૧ સી, પ્રત ૫૦૦

આ પુસ્તકની માલિકી સને ૧૮૬૭ નાં ૨૫ મા આગસ્ટ પ્રમાણે
મેલિલી છે

અમદાવાદ

હિંદુસ્તાન પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં વનમાલી આધારાણ મોદીએ
છાપ્યું.

સને ૧૮૬૩

સવત ૧૯૪૯

આ પુસ્તક સબધી સર્વે અધિકાર રવાયત રાખેલા છે

કીમત છે આના.

પ્રસ્તાવના

નિમતા હિંદુસ્તાની રૂઢી ન્યાયી કૃપાળુ બિદિશ રાજ્ય નીચે દા
શ આપણને નવનવાં સુખો મળી શકે, તેવા અનેક સાધનો યવા હ
જ્યેન ઉચ્છેદ આદી દેશો ની વિદ્યા, કળા, કુન્નર વગેરેથી વચારે સુ
ખ મેળવી શકાય તેવા માર્ગ—તેવા રસ્તા ખુલા થવા કે વધુ તે
સૌ ઉદ્યોગને આધાર છે ઉદ્યોગ વિના તો ઉચ્છેદી અધમના આ
વે છે

પ્રથમની પેઠે જોર જુલમ નથી. આપણી મેહેનનનુ કાળ આ-
પણે જ ભોગવીએ, એવુ ન્યાયી શબ્દ છે અને તેથી આપણી જન્મ
ભુમિ માટે અપણે જમતાથી મરતુ જોઈએ આદર્શી સુખમતા જ-
તા ‘જમન અનુકૂળ નથી’ એમ કહી આંતરુ ધણ મેથી રહીએ,
તો કોઈ આપણુ એવુ સહુ નથી કે તે આવીને આપણા મ્હેમા
મીઠો ચુમવો કાળીએ અપણી જાયા સુખ તમેજ તમારી જાતે મ
હેનત કરીને મેળવો તમારી પીડા બીજે કાણુ વહેારી શેશે? તુ
ઓ કે તમેજ મારકાની પીડા તમારે માથે કેટલીક વહેારી લીધી છે
તે નો વિચારો

અધાપિ પર્વત થયેલ શાંખ પર ઠેકાણે ઠેકાણે અર્ધાગિનિ કુન્ન
રીએ આ તારિકો નરી કમળી ચૂકીને સ્વદેશ સેવા જન્મવવા મ
હાન જીવસાથી અને અગર આમણીથી ધવા પડવાડે ગાઇ પીને
‘હિંમને મર્ધ ધરિને’ મહી પડવા કે તેમણી વખતો વખત ઠેક
છે તેજરથી તારો પોતાના કામનો અભાર જમરો જતાની આ

તે છે કિલગીર થવાની વાત એ છે કે આપણા દેશના ભોડા દુન-
કળામાં તેમજ આગળ વધે, એ વાત તો સ્વપ્નામાં પણ મ્હારી
હોવા પણ તેમનું જોઈને દુનર કળામાં તેમની પછવાડે પછવાડે
જવાનું પણ સજ્જત રાં જાણી અપૂર્ણ કેળવણી લાંબે ‘અમે
અણી ગણા અમારે ના રી જોઈએ’ આ કલ્પના બોલતા પણ જુવાન-
ના આંખો આપણે જોઈએ છીએ અહીંસા તેમજ નથી સૂચવતી
ખેતી, નથી સજ્જો વેપાર, કે નથી સજ્જો કાલ જીને સ્વતંત્ર
ધર્મ પાછે હૃદય કરે થાય, એવી પરિચિતતાની નગાલી નોકરી
વહોરી લેવામાં તપર થનારા આપણા જુવાનીઆઓ સ્વતંત્ર ધર્મો
કમારે ઉઠાવશે?

“હજારો વચ્ચેની કીમત તેની હતી અને અપ ઉપર આધાર
ગણે છે” એ નિયમ દુનિયાના દરેક વ્યવહારને લાગુ પડે છે
કિલગીરગીર એ નિયમ આનુસારને હરેક ધર્મો પડે છે
આપણે એ નિયમને જાણ થોડા બજે બીલકુલ અનુસરતા નથી
આપણા દેશમાં પણ ખાતામાં નોકરી ખૂબ વધી પડ્યા છે, સરતા
અથા છે તોપણ નોકરી અને માત્ર નોકરીજ રાષ્ટ્રમાં થોડકાં ધ
ઉદ્યમ થવા લાગ્યા નોકરી તમો ચલાવી નથી, તમો સમજ કરી
શકતી નથી તોપણ ‘અમારે નોકરી જોઈએ’ આવો મન મહત્ત્વ
કરનાર અને બીજો ધર્મ તહો આકનાર નોકરીનેજ સમજી જાય છે
આથી એક તરફ ગમત વધી જાય છે કેમકે “ભરે ગુડા આવીને
ગારો, તોપણ અમારે નોકરીજ જોઈએ” આવા વિચાર જુવાનોમાં
સ્વતંત્રતા માટે કે સ્વતંત્ર ધર્મ માટે ક્યાંથી જન્મ લેવા આશોમાં
આથી તેઓ “ સુખે રહેવું, તે જીવે મરવું” વહોરી લે ત આર.

હો તો જે હોટો પિઠ આમહી હલોમ મથાવી પોનેજ પસક કરેલી
નોઠરીમા પજુ કંઈજ ધાડ મારવાના નરી એમ જેઓનુ દિલજ
કહી આપે છે

હમેશા મનમા હવ્ય નમુનો રાખીને ચાલવુ જોઇએ હવ્ય વિચાર,
ર, હવ્ય આશા, અને હવ્યતર હલોમથી આમજ વધી પ્રતિનિવસ પો
તાની કાલત વધારે સારી કરવા જીવન પર્વત મઠ્યાજ રહેવુ. એ
મનુષ્યનુ વારતાવક કર્તવ્ય હોવુ જોઇએ નીચ અવરથામાથી હવ્ય
અનરથામા જવુ, એ કેટલું ને કેવુ પરાક્રમ કહેવાય? ઉત્તર વચમા
કેટલુ અભિમાનપ્રદ અને સુખપ્રદ છે. વખત પ્રતિકુળ કે અતિકુળ
હોવ એટલે શુ? આપણેજ પ્રવત્ત પ્રાતિકુળ વખતને અશુકુળ કરી
સકરી

આજથી ચાર વર્ષ ઉપર ઉલોમને લાગુ પડે એવા ઉપયોગી
ફકરા અને કહેવતોના ઠેઠલે ઠેઠાણેથી સમ્રઠ મારા પોતાના ઉપયોગ
માટે હુ કરતો હતો. એવા સમ્રઠ વિસપત. મારા ગુરુવર્ધથી
અણપતરામ અનુપરામ જવાડી જેઆના જાતમેહેનતના મહાન મ-
થમાપી હયો હતો થોડી શુદ્ધ ઉપર મારા એ સમ્રઠ મારા એક
ગિતના વાંચવામા આવવાથી તેણે એ સમ્રઠ નિખધના આકારમા
ખદાર પાડવા મલામલુ કરી અને તેથી ને થયુ, તે આજે સ્વદેશ
પ્રાધ્યોડી સેતામર્ગ રજુ કરે છુ

આ સમ્રઠનો ઉદેશ મૂલે જુદોજ હોવાથી નિખધના આકાર
મા જોડવતા લેખ તેને લખક ધાડ આવી સકયો. યથી મારો જે
દામ વિદ્યારૂઢજ લખક કરશે, એમ આશા રાખુ છુ. સવાપ ખીજ

કોઈ દોષ અણુઅણુ રહી ગયા હોય, તો તાજી નથી કુ અસ્પર્શનો
આ પ્રથમ પ્રથમ : છે અને તેની ચિદ્દમડગ મારા અનિ મહેમ
દિશ રાખી સુધારો વધારો કરવા સુચના કરશે, એ મારી યાચના કે
ગુર્જર બાપામા જાત-મેહેનતનો જન્મ અધાપિ પર્યંત ગયો
ન હોત તો મારા હાથથી ઉગ્રોત સિંચાવો પણ નિમ્મ યખવાનો
વખત આવત કે ત્હી તે કહો સત્તાજ નથી. એટલુંજ નહીં પણ
નિમ્મમાં ને કહા દીક દેખાય, તે મારા ગુસ્સે અને જાત-મેહેન
તના કર્તા શ્રી અણુમતરામ અણુપરામ ત્રવડી એમના પ્રભાવનુ
ફળ છે એમનો પ્રસાદ છે! એમનુ જ છે!!!

આ નાનકડો નિમ્મ કિમિત પણ શોકાપયોગી નિવડશે, તો
કુ મારા પ્રવલ સદ્ગુણ સ્વેદ સમગ્ર મને મારા આ કામનાં આ-
રભી જાત સુધી ને મદન મળી છે, તે મારે કુ સપૂર્ણ આવે
આભાર માનુ છું

કર્તા,

પ્રવેશક.

રોજાણી.

સુખ જીવિ, ધન જીવિ, કિતિ રજી જે જોઈએ,
 મનજીવક ચિન્હ કાચમા સકલ સહોઈએ,
 હોય વડો રસ જમ પાઠો પાની ને ન કરે,
 નડે યુસીમત પડે, ચડે ફરિ તે યુ ન કરે. ૧

પામર જગુ જીએ દિનાશે ધસમસિ ચાને,
 ઉતમ એ દર્શત દીન હા દિસમાં ખાશે,
 દીન મગી દાતાર થવું જે હોય તમારે,
 અકમ ચર્ષ ઉદ્યોગ કરે દિન દીન વધારે. ૨

વજ્રત હોરે તજે ગાન યુથતાન તણને,
 તજે શોક નરરમ સાધને સર્વ તણને,
 તણ લક્ષ્મીનો સમ, રમ હરવા ફરવાનો,
 અમન જૈન પણ તજે, જેથી જમ મોક ધવાનો. ૩

તણ સ્વર્ગ સગ સુખ, વૈતર હોરે જે જે,
 જન્મ ધર્મે જમગાદિ, સદગ દેવાયા તેને,
 ધન્ય ધન્ય તે જમ ધન્ય છે જનની તેની,

૧ મે જન્મ્યા નામ કિર્તિ કેવાવે એની ૪
 દેશે તે દ્રષ્ટાન સ હટે સ્થિર રહેશે,
 તને ઝાઝા નીર નીર મ માનુ લેશે,
 છતીના પગવાન મેળવે મહિમા મેહટા,
 બહમી વૈભવ માત્ર મલુખે મનમાં ખેહટા ૫

કે

અર્પણ.

સદામહેરબાન ગુરુવર્ય શ્રી ગણપતરામ
અનુપરામ ત્રવાડી.

આદ્ય !

હું આપનું દિવ હમેશા સ્વદેશ સેવા જાળવવામાં તત્પર રહેવું જોઈ છે, હાલની સ્થિતિમાંથી હવે સ્થિતિએ જવાનો પ્રયત્ન કરનારને હું તેજન આપો છો, અને નિઃતર સદ્વર્તનમાન રહીને દેશમાં સદ્વર્તન વધારવા અતર લાગણીથી ચલ કરો છો, જેટલું જ નહિ, પણ હું શબ્દોથી કહી નસકું એવી અમૃતદ્રષ્ટિ અવિચ્છિન્નપણે આરાપર વર્ણવતા રહીને ઝટકા માર એવ વવા ઇચ્છો છો ! છતાં આપની દેવ દૂર્લભ સદ્ગુણો મને જાગૃત કરી નિસ્તમ પાડે છે !

૨

વળી ' જોના જોનો અનુદય ઇચ્છે, તેઓના તેના પ્રવાસમાં કરમાય !' તથા 'જે જેનું તે તેનેજ સાહે !' એમ સમજીને સર્વ ભક્તિ ભાવે સાક્ષ્ય પ્રજ્ઞા કરતો કરતો મારા પ્રથમ પ્રયાસ થી જે કંઈ થયું તે આપના અર્ચાવિંદમાં મૂકી અતિ દાર્પણ કરું છું

હું હું આપનો દેવરામ.

मंगल-

वसततिलका वृत्त

शम्भू नमु चरणमा प्रथमाङ्कानि आ,
दृष्टि प्रसाद करजो नबळि मतिमा,
निद्रा स्वदेशिय प्रजा तजीदे उमगे,
बाहु बन् सुखद मार्ग प्रहे सुरगे. १
ऊमा पति उछळती मम बाञ्छना आ,
पूगे महेश महिपाल कृपाल राया,
आ भारती भवननी लघुताई टाळो,
श्रेष्ठाइ सूर्य प्रगटो प्रमु शौर्य बाळो २
उद्योग हुशर वने बहु ठाम ठामे,
विद्या, कळा विजय धाय विरोध बामे,
साष्टागथी नमि नमी करु याचना हु
आ कार्यमा विजय देव विशेष चाह ३

આગળ તો
ચાલો જઈ
મળા દેખશે
ને તમારી
પક્ષ ખાત્રી
થશે

ઉદ્યોગ.

મનુષ્ય યત્ન દશર કૃપા
જો ન કરે નલ,
તો ન મળે ફલ

ખરી આશા
ને કોઈ પો
દેખતું ન
પા, આ વા
એજ માફ
હવેન છે
મળ હ

નિચ તા હિંમતે જગતમા સવ મનુષ્યના દલપતા સુખ મેળવ
વાની અખડ હઠાસા મુકેલી છે, અને દરેક માનવ પ્રાણી સુખ મે-
ળવવામા હમેશા અતુલ્ય રહે જો સ્વાભાવિક છે પણ અપ્રત્યક્ષ
મુશ્કેલતાન સ્વાસ્થ્યના આદ્ય દિવસ દરી વળવા સાચા, સ્વાસ્થ્ય અ-
દાપિ પર્વત ભાગતવાસીઓ પછે અરી અર્થો મળે તો આખાને ન
આહીને અથવા તો જે મળે તેમા સુતોષ માનીને જેમના તેમ પડી
રહેવામા સુખ માનવા સાચા એથી હિંમત દુનિયાની ખીણ કમા-
ળ અને અજ્ઞાન પ્રજાઓ વિરિધ સુખના સાધનો ખોળવા આગી
અને દુનિયાની હલોમનો અગ્રહ દુનિયાને દેખાડવા આગી અને પરિ-
ણામે આપણને પાછળ મૂકીને એટલે સુધી તે પ્રજાઓ વધી અધ
કે આપણા કામમા રોજ વપસસમા આવતી નાની મોટી અનેક વી
એ પરચલકથી આવે સ્પર્શ આપણુ કામ આવે અકસોસ, આ-
નો વખત આવ્યો ત્યાં સુધી આપણે મીડી પક્ષ નિર્માત્મકર હ પદ
નિદ્રામાં ધોરીએ છીએ આપણે આપણા સુખની પરિસીમા સતો-
પ વડેજ સપૂર્ણ દરીએ થીએ.

સતોષનો અર્થ એવી રીતે કે જેમને કે આપણાથી જે-
ને વધારે સુખ મળે છે, તેના પર ધર્મ ૧ કરતાં, તેનું જુદું નહિ ધ-
અત્તા આપણને જે સુખ મળે છે, તેના સંજ્ઞા ૨ ૧-૨૦૦ રહીને
બળબળાટ કર્યા સિવાય અસમન વધારે સુખ ન મળવા બાબતની
પ્રયત્ન-અછત સ્પર્ધા કરવીજ જોઈએ ૩ એથી ઉલટું સતોષનો
અર્થ આપણે એવી રીતે માની શકી શકીશું. ૪ અર્થો તે તા આખા
ને સેવા જનું નહિ. બસે અર્થો જુલ્યા દાએ, પણ ૫ ૧ી તો કહે
શકીએ, આવી ધારણા તો આગળના ૧ તમા વાતો ૨ છે, એમ
માફ તો માનવું છે આ જોઈતું જન ૩ એથી કોઈ પણ રીતે
સતોષી કહી શકો નથી પ્રયત્ન કરવો નાસતિ, અને હિ મતની
ખામી હોય, ત્યારેજ સ્પર્ધાનો સોજ થાય નિર્દોષ સ્પર્ધા એ શરતિ-
નું લક્ષણ છે ખરા સુખને અને ખરી મજાનો ઉત્તમ સ્વાદ જે આ-
પ બળમા રહેતો છે, તે જુવી જાહે-જેમના તેમ પડી રહોને સ-
તોષમા ખરું સુખ માનવું એ સમજવું જોઈએ ૬ ખરું જોઈએ
તો “ અત્તાન એ સતોષનું કારણ છે ” વર્તમાન સ્થિતિમા જિ
હરેન દુખ ન માનતા પન, વિદ્યા, અધિકાર મેજવચને હમેશા જ-
ગીરય પ્રયત્ન કર્યા કરવો એ દુનિયામા ઉદ્ધારણી નિશાની છે

ઉદ્યોગ કરવો એ મનુષ્યને માથે હંમેશા મુકેલી મોટી દુરુજ
છે અને તેથીજ હંમેશા મનુષ્ય જાતીને સર્વથી ઉત્તમ અનિહાર જ
ને પુદ્ધિ થી બચીસ, આથી છે એ મનુષ્ય જાતીને એક સર્વથી મો-
ટા હક મળે એમ સમજવું વળી દુનિયામા જે જે જોઈએ જોઈએ,
તેને ઉદ્યોગથીજ જાણવું છે ઉદ્યોગ નહોતો, અથવા તો આ વખતેજ
ઉદ્યોગ જન પડે તો પ્રાચી માત્ર મરણ પાને ખાવા પીવાની અને

પહેરવાની તેમજ એવીજ ખીજી જરૂરીઆતો ઘીજો કોઈ પણ માણસ હાથ પગ ચલાવી કરેજ નહિ તો હમણાજ દુનિયામા સર્વત્ર શૂન્યવત્ થાશે.

આપણે જ્ઞાતપણે જાણે વિચાર કરી જોઈશું તો તરત માથા પડશે કે દુનિયામા આપણું કોઈજ નથી કામધંધો ન કરી એ જાને બેઠાબેઠા આપણે, તો યોગજ દિવસમા મરના સર્વે કટાણે માટે એ તો બરજ છે કે આપણે પણ મહેનતથી જો કરીએ, તેણે જ આપણે જોમવીએ એ ન્યાય છે “આપ સમાન બળ નહિ, ને મેધ સમાન જલ નહિ” આપણે કહ્યું તેજ આપણું ‘પારકી આસ સહા નિરાસ’ ક્ષમાણું કરી આપણે, અને આપણે ઉપયોગ કરીશું એ માનવજ મિથ્યા છે આપ બળનો જુરસો એજ માણસનું અરજી છે પાગલાને આધારે જીવવું, તે કરતા મરવું હજાર વાર મહેતર છે

કમત આગર, પેચો-કે એવીજ ખીજી અમુક્ય એવીજ મેગવ વા પોતે જાનેજ યત્ન કરવો જોઈએ કહેવત છે કે ‘મનુષ્ય યત્ન મર કૃપા’ યત્ન કરનાર માણસનેજ પ્રશ્નર સહાય કરે છે કહ્યું જ મર પોતે જાનેજ હાથેહાથ આપવા આવતો નથી પોતાને જો મે જીવવાની પ્રત્તા યાય, ને જાનેજ યત્ન કરીએ તો પ્રશ્નર કૃપાથી આપણું યત્ન કમ મરે / ખીજીતો આગર કે મદદ માણસો । માણસ કરે છે આધાર કે મદદની પ્રત્તા યત્ન પડ મહેનતને ક બરતો જુરસો સી જા છે આ નમામ વામણીતો નામુદ યા-ય છે વળી જાનેજ મહેનત કયા પિ ઉપકર રહે છે આધાર કે મદદ મળતા તેરી હમઠ રહી નથી કોઈ । પા. “પારકી મદદ” એ શી-

બંદો નાખના કલોગ જેવા અમૂલ્ય વિધાન ૧ સામે છે પણ
 વગર જો આવેલી મહત્ત્વ કલોગીએ કમુલ ૨ ન કરી કરકાશ ન
 થી કમકે જગતમા મુશ્કેલી સર્જે ચીજો અપૂરું ૩ ક કમકે હોરા
 માં કમકપણું એ દોષ, અદ્રશ્યમા કમક એ દોષ ૪ મન સ્વરૂપને
 વિશે નીચ, વહાલા જનનો નિમોગ, પ્રિતિગા ૫, પદ્મના નાળમા
 કાટા, પડિતને નિર્ધનપણું, સત્યાનને કષ્ટ, તેમજ કલોગના કમ-
 નરાળને કષ્ટક પણ અત્યાચ દોષ છે મારેજ મે ઉપ કહ્યું તેમ
 વગર પાત્રને આવેલી મહત્ત્વ સ્વિકારવી જોઈએ, કમકે એવી મહત્ત્વ
 મારી મહત્ત્વ દાખલ થઈ શકે છે

“પારતત્ત્વમ્ પરમ્ દુલ્લભમ્” અથવા “પરાધિન સ્વપ્ન” મુખ ના
 હિ” તેમજ પારકી આશયા નિમાલ્ય જેવા થવાય છે, પછી કલોગ
 થતો ૧૫૦ દુષિવારો સૃજના નથી તો મુક્તિ પ્રશુક્તિ આ લાસલ
 કરવાનું કમા ૧૬૦ “પારકી આશ” એ કલોગ જેવા છે કે તેને
 માટે સહજ પિત્તાર આવે છે અને જાણે તે શબ્દો જેવા નીચ,
 એવા લક્ષ્ય છે કે તામેદારી જેવા અર્થેમાં તેને દાખલ કરી શકાય
 જો આરે એમ થયું સારે તો મગદાયલી બિચારી પરાધિનતા કે
 મુ કપાડીને જેવા પામતીજ નર્મ, અ સ્વપ્ન છે નમાશ થાત પછી
 પોતાનું પડ પણ પોતાને મારે લાગે છે કારણ કે આજાલ આપણા
 પર સ્વારી કર છે, સારે આપણું સરીર નરમ માર જેવું—મારે
 થઈ જાય છે અને જીનના આધારની જરૂર પડતા જીવન મુજ
 મળે છે

સ સારી મુસાફરીમા એટલે આ જીવનમા મનુષ્યે જે જે કા
 ચો કરવાના છે, તેમાં કલોગ એજ જુગલ કાર્ય છે કામ કાળ કરી

મેળવે, તેજ બીજાને આપી શકે, પણ આજણ કરી પોતે જ પોતાના પડને ફેરવે, તે બીજાનું શું સાર કરી શકે? પોતાનું સાર કરનાર દેશનું અને દેશનું સાર કરનાર પોતાનું સાર કરી શકે છે આટે “ફરેક કામમા પેહેલ કરી આગળ યા જો, અને દેશના સામંતની જીવન દોરી કહેવાઓ!”

પરસેવો ઉતારીને પકવેલ ફળ જેવું મીઠું-સ્વાદિષ્ટ લાગે છે, તેવું બીજું મીઠું લાગણ નથી અને ઉઘેરેલ ફળનું ફળ, કે જા તે મદા મહેનતે કરેલું કોઈ કામ બધારે માણસ નજરે જુએ છે, સારે તે કામમા તેને જોડશે કામ પડશે હોય તેટલો બધો આરેજ ઉતરી જાય છે અને તે જોએ આનંદ થાય છે કે તેવું વર્ણુ કરવા કુ અસકત છું તે આનંદ રક્ષના ઉત્તમ પાનનો અકલ્પ્ય મીઠો સ્વાદ અનુભવીજ નહીં!

કોઈ પણ કામ આરંભ્યા પહેલાં અધર લાગે, અને આરંભ મા તેથી પણ અધર લાગે પણ જેમ જેમ આગળ ચલાય, તેમ તેમ તેજ કામ રહેલું લાગે. “કામ કામને શિખવે, મહાવરે મોટી પાન છે” પછી તે કામજ આગળ જવાનો રસ્તો ખતાવે! પ્રકાશ દે-આડે! રહેલું થાય, આપણે ઉમમ વધારે અને ફળ આપે!

જેવા કામ કરીએ એવા ફળ પામીએ! કહેવત છે કે “જેવા બીજાની વાવણી તેવા ફળની કાપણી” યોર વાવવાથી કેળાં, કે આ કડો વાવવાથી કેરી કેમ પામીએ? આટે જેવા ફળ મેળવવાની આજ્ઞા થતી હોય, તેવા કામમાં બીજા રોપવા-તેવા કામ કરવા માણસ મામને સાગ, સુખી અને ધનવાન થવાની હિમે. રાજાનિક રીતે હોતીજ જોઈએ સદુદ્યોગ કરેલો એ પણ રવમાનિકજ છે

૬ અનરદ મહેનત પ્રચિત્ત દુઃખ આપે છે

ઉદ્યોગ શબ્દમાં તમામ જાનના માણસે કરવાના સત્કાર્યોનો સમાવેશ થાય છે. બધાસન તમને સૌખ્યો જટારો થાય, આરોગ્યતાના નિયમે પળાય, કરકસરથી ચના. કુળો છોડાય, મન વસ રખાય, સારેજ શુદ્ધીમને રહે ચડાય સુખી શક્યા સનારા કરી શકાય !

સ્વતંત્રપણે મહેનત કરનારીજ હવે સ્થિતિએ ચળવા કાષ્ટક ૭ આધારે અપા. આગળએ વગળી મહેસો માણસો પાઠો શી રીતે વળે તેમ કોષના દયાલુમાં અથવા પરાધિન રહીને ઉદ્યોગ થયું. અનમાનનો ઉત્તમ થાય નહીં. સ્વતંત્રપણે ઉદ્યોગ કરનારને મદદ કરવી એજ પરોપકાર, અને એજ સ્વદેશમિત્રાન, કોષ પશુ માણસ પોતે માથે લીધેનું કામ કેવા કસાકા. કરે છે, તે ઉપરથી તેનામાં થડ મહેનતનો જુસ્સો કેટલો છે તે જણાઈ આવે છે. સરઆનમાં મળી ઉપરાત મહેનત કરનારી કાષ્ટક દુઃખ નથી, પણ ઉશ્કડુ યુક્તિ. છે તે એવું કે મહેનતનો જુસ્સોજ કા તો નાનું થાય. અને તેમ નહીં તો થાક લાગવાની મીઠી દિવસે કાષ્ટક પણ કામ થાયજ નહીં. આથી કહેવાની મતલબ એજ છે કે ધોમે ધોમે મહેનત કરનારી ટેન પાડવી એથી સૌ સાફ થશે.

વાચ વાચ કર્યા કરતાં કાચકાજમાજ અને બધાકારમાં અથડાવાથી, પોતાનું વધુ અથડા સુધારનાયો અને બોળનું નોંધ નોંધ તેવા થવાયો માણસ ખખરસાર અને છે આપ બગાડ કરી સર્વોપરી સજા છે. પિરજના દુખ કેવા મીઠા છે ? દ્રઢત નો કેવો અસહ જુસ્સો છે ? અડગ સાચવી કેવા કેવા કુગર ડગા. ૧૧ જે છે ? તે એવું હોય તો અત્યંત કિર્તિવત મનુષ્યોના નેજરની કામે આજુબાજુ નજર ફેરવી તપાસો તો વરત મહાશય ૧૬મે કે

અજીત રૂપથી મેહેલની ટોચે ચઢાવે છે । આસા પૂરે છે ૭

અનેક નકરના સાચા, તાર, અભિરથ અને એવા અનેક સુખના સા
ધનો અને તે પર તેના કર્તાને પડેલો ક્રમ બારીકાથી વિચારો ।
જે જે નામકિત નરો થઈ ગયા છે, તે અચૂક યાત્રીના કે અચૂક ધ-
ધાવાળાનું થયા છે, એમ સમજવું નહિ. એક હનુમ, તે પીંગો
રાજા । ત્રાણે સાળવી, તે ચોથો કુબાર । એમ બિન્ન બિન્ન ધ-
ધે કરનાર વિશે હૃદય પામ્યા હતા

સહનશિલતાનો ઉચ્ચ ગુણ પ્રાપ્ત કરવો હોય તો પોતાના કો
ગમા જે જે વિધનો પડે, તે તે હિમતથી ખસેડવા નિવન પડેલારે
નવીનરી મન શક્તિઓ ઝગડી ઉઠા જે કામને છતીએ નહિ, અથવા તો
કોઈ કામમા એક વખત પાછા પડીએ તો નવી જગતિથી કામ સાથે
લડવાને ફરી સજ થવું “ ભૂલ્યા ત્યાંથી. ફરી ગયો ” અહા ! આ
બોલમા કેટલો મજીર અર્થ રહેલો છે ? જે દ્રઢતાથી ધારે તો કા-
ળા માધાનો માનવી શું ન કરે ? અહા ! આપણે વિચારીશું તો
સુધારાપર સુધારો । અને દોનાપર સુધારો । આ ઐગણીસમી શ
દીએજ દુનિયાના પાછલા અમલકારો ઝખી નાખી તે પર રોએ
પ ચડાવ્યો છે ? કોઈ ગાંધી તો એ ॥ ખતથી મડી પડવા હોય છે
કે હજી આપણે અમલકારના ઉછાળામાજ ઉછાળના હોમએ, ત્યા વ
ળી તેને આટીકું ખવરાવે એવો ખરેખર અઘોરિક જાસનો, જનસ
મુહો હેરતમ બતાવનો, અને ધોડીનાર સામગનારનું મન પકડે
ખુન ન કરે એવો મહા । અમલકાર સમિતીઓ અને જોષએ છીએ ।
અહા ! અને તેનો શરિર કહેવો । મહેનતુ કહેવો । દુનિયાનો સર્વોત
મ મધવાન હીરો કહેવો । કે અને તે કહ ઉપમાન્ધુ રિદ્ધિયુ

૭

આપીએ કે જેથી આપણું મન સતોષ પામે ! આપણે કુકાગા તેને
ધન્યવાદના જે મોક્ષ આપીએ ! હે ! મનુષ્યાવતાર લેનાર દેવતા !
તારા કૃત્તને આમે ઉચ્ચ માન આપીએ છીએ ! તે આ દુનીયાની હ
યાતી સુધી ન જુલાય ! ન જુસાય ! એવું નામ મેળવ્યું છે ! તે
જીવનનું ખરું સાર્યક કીધું છે ! તું અમર રહ્યો છે !!

વૃદ્ધાવસ્થા અવરુદ્ધ આવશે જ એ હરેક માણસ સમજે છે
એ અવસ્થામાં કંઈ પણ કામકાજ થઈ શકે ! હિં તારીઆ તાર
વાળો અમર તો ધણી ધડાઈ કુજતો માણસ જેમ જહાવરો જો છે,
તેમ વૃદ્ધાવસ્થાએ એની હાથત આજ્ઞા !! એ નિશ્ચય છે વળી બી
જી કોઈ આપણા પડતું પોપણ કરે તેમ નથી તે વખત જુવા
નીને સમય નિર્ધારક ગુમાવ્યા બદલ કેવો પસ્તાવો કરવો પડે ! હું !
માનના ! એ સમય ખ્યાલમી રાખવો જોઈએ

બહાર પડી મહેનત કરનારા ધણે ભાગે તો મરીયા લોકાજ
ટાપ છે, ને ધાવાન કોષ્ટકજ દશે તેમાં પડ મહેનતથી ફેલેલ મેળ
વી કિર્તિને કાઢ તો કોષ્ટકજ અણુતા હશે ધનવાનને જેને કુખ-
જે જે અડચણો નડે છે, તે નિર્ધારે ! કાલી નથી નિર્ધારને મહોત્ત તો
સ્વાભાવિક છે કેમકે તેના જીવનનો આધાર મહેનત ઉપરજ રહેનો
છે જે માણસ બધારે ત્યારે ' મને વખત નથી કુરસદ નથી અર
કાશ નથી જોમ જો જા કરે છે તેને પોતાનું કામ નિયમમર
ગતા આડતુજ નથી, જોમ સમજના જગર નિયમે કામ કરવાથી
તેના કામને ભોળે તેને હમેશા નધારે થઈ પડવાનો
દાખલા વરીકે એક સરકારી અમલદાર પોતાના વિનિવ કામમાં કામ

ભોનો રોજે રોજ પધારો કરનો આખો દહાડો કામકાજમાં અમન
તે મથો રહેનો તોપણ બનતુ એવુ કે વચગા એકાદ કામતા કામ
ભોનો ત કામ અપ પડે, સારે સધળા કામજો ઉપામીને તપાસવા
પડ આથી જેમ જેમ ઉતારા કરે, તેમ તેમ પાછા પગલા પડે
વખતે કામનો કામજ હાથમાં પણ આવી જાય, તે પાછો ઉતારાજો
લીધે મનપાટમાં પડનો મુદ્દા થીજો ઉપાડો આ રીતે કામની બરો
બર ગોઠવણ નહિ હોવાથી તેનો ગુચ્છાડો બધેતો" આટલે એ તો ન
કહી છે કે કામની બરોબર ગોઠવણ કરતાં આવડે અને બરો ઉધો
ગી બને તો તેને ધણેજ અવકાશ મળશે જેમને ધણુ મામ હોય છે,
અને કરવાની જે હિમમી હોય છે તે પુષ્કળ વખત મળે છે

તમે ડાઉપણ નવુ કરો એવે તેના ઉપર બારીકીથી વિચા
ર કરી સુધારો વધારો કરનાર કોણ જામશે, મહેનત વડે હલકી
સ્થિતિમાંથી માણસની જેમ જેમ મગી સ્થિતિ થતી જાય છે, તે
મ તેમ જાન થતો જાય છે સાધારણ સ્થિતિમાંના કરતાં મુકા
બને હલકી સ્થિતિમાંના વધારે ચઢે છે અને જેમ ચઢતા જાય છે
તેમ થીજીને હાથસો દેખાડતા જાય છે જેમ વહેતુ દુખ અને વિ
પત્તિ વેઠવા પડે, તેમ તે સુખ સપત્તિ પને કિન્નના મોગ અને
અવસ્થાના મદદગાર સાચન થઇ પડે હલકી સ્થિતિમાંથી ચડેલ હા
થ તેમ દુખના ઈવસો જાણુનો હોય થીજીને તેનો મગ હોય ન
હિ એથી મનુષ્યની મધ્યમી સ્થિતિની માહિતી એ ગરીમ સ્થિતિ
વાળો આ । જ હલકી સ્થિતિવાળે ચડેતો માણસ પોતાની હકી
કતમાં ગરીમ સ્થિતિની વાત કરે, તથા ઉચ્ચ સ્થિતિવાળો ગરીમ
સ્થિતિમાં આવ્યા ની વાત કરે, એ બેમાં કોને આ । મળશે? એ જા
ણુ મુશ્કેલ નહી

એક જિતે અઠગ હલોમ નિરતર કરવાથી અને સુલક્ષણથી કેવા મોટા કામ થાય છે? જન સમુદના નીચા સમુદમાંથી નીકળી ને પોતાની અતર શક્તિના અને જાતેજ સેવા મળવવાના સામર્થ્ય વડે મનુષ્ય તુલનાના સૌથી મોટા દરજ્જાઉપર ચઢી જાય, એવા ૫ નમ પુરુષાર્થવાળા પુરુષો વિરલા હોય છે જેમણે નામના મેળવવી હોય તેમણે તો સદાકાર્ય પછવાડે ખાદ્યપીને બતથી મડવાજ રહેવું કે રેક બામતમા શ્રેષ્ઠાઈને સૂર્ય આજસ અને સુરતીના અધારાવાળા પ્રદેશની બહાર પ્રકાશી છે જે બ્રહ્મજળથી અને બુદ્ધિજળથી હમેશા મડ્યા રહેશે, તે પોતાની જાત કેળવણીમાં, જાત સુધારામાં, હઠા ચલુમાં અને ધધા રોજગારમાં ધનવાન થશે, અને મીઠા ફળ ચાખશે " ચિ ત્તા વિના ચિ તવેહુ કામ પાર પડતુ નથી. ચિ ત્તાથી હમ રો સખ્દો નિરાત કે તિશ્વ તવા છે નિશ્ચિ તતા એ માણસને કે સાવ પારી નિદાની સમી પ્હેન છે "

હાહુરો.

"આતક, ચઠવા, અનુર નર, પ્રતિ દિ ૧ ફરે ઉગસ,

ખર, કુવડ ને મૂળ નર, સુખે સુવે નિજ વાસ."

જે માણસને ધણી નિરાત અને પૈસા હોય તેજ માણસ નિરાત અને પૈસા વડે ઈચ્છી કેળવણી મેળવે એવો કમ મેળ નથી જો એથી હમદા કેળવણીનો એ બે વસ્તુ ઉપરજ આધાર હોત, તો નિર્ધન અને નજણી હામતમાંથી પેદા થઈને દરહમેશ જે નિર પુરુષોએ મોટા કામ કરીને જમતને એહસાનમદ કરી છે, તે કરી ન શકેત! એસ આરામમાં હાહી માળસાથી-સહક સામા કમર

કમવા અથવા પુરુષાર્થ કરવાને માણસો સમર્થ થતા નથી એવા મોજબા ચોખ્ખીન માણસને એવી ખબર પડતી નથી કે હમ હમને કામ કરવા ા અને લીરેલા કામને પાર મેલવાની મારામા અતરસા-કિત છે અને જ્યાં સુધી એ શુદ્ધ જ્ઞાન થયુ નથી, ત્યાં સુધી એ શક્તિ તેનામા દમ્યાઈ રહી છે અને સક્રિયતા પ્રકાશ ન થવાથી તે જ શક્તિ ઘેર નિદ્રામા રહે છે અને તેમ થવાથી તેવા માણસની કોઈપણ મહત્કામ નીપજતુ નથી ખરેખર હુ તો ધાર છુ કે હરિ દ્રતા એ દુખજ નહીં પણ જીગરના જતિ ક્રમથી તે દુખ પણ સુખરૂપ થઈ પડે છે કારણકે એ કહ્યુ હકાકામાથી નીકળવાને મા-ણસ દુનિયા સાથે બાધ બીડે છે તેમા જેઓના ટાટિયામાં જોર નથી હોતુ, તે એ કામમાં હાર ખાઈ ઉત્તમ પાઠ પડે છે અને પડી નિરાતે ઘેનમા ઘેરે છે પણ જે સચેત મનવાળા અને લોખડની છાનીતામા હોય છે તેઓ તો એવુ યુદ્ધ મચાવી મૂકે છે કે હરિદ્રતાથી તેમનામા જોર દેવત આવતુ જાય છે તેમના મનમા દુખ હરિયો પાર કરવાની આશા વધુ વધુ બધાલી જાય છે, અને તેવાઓ છેવટે જય મેળવે છે આપજામાં જેટલુ દેવત છે, તે કરતા પછુજ થોડુ કેટલાક ભોંકા માને છે અને દ્રવ્યમાં જે મૂળેજ થોડુ દેવત છે, અથવા તો એમ કહીએ કે દ્રવ્ય એ એક સાધન છે તો પણ તેનું દેવત વચારે માને છે તે ભોંકે સમજતુ એમ એ કે ઘણી વખત એકલોગતો મોટો ઘડુ થઈ પડે છે જે માણસ પૂડ ઉપરજ વિશ્વાસ રાખે છે તે પોતાનેજ ઘુબકે ભરવાનો, તે પોતાનુ રજોલું આવડાનો, તે ખરી રીતે ચાકરી કરીને બાખરી મેળવતો અને પર-સેવો ઉતારીનેજ મહેનત કરવાનો, વળી તે પરસેવા ઉતારની કમાઈ

વિચારીનેજ વાપરશે માણસને એજઆતમ ને જોજ તો મૂળથી-
જ જમે છે. અને ધનવ ન પોતાના ધનવડે તે સ્થેલની મેળવી શકે
છે તેમ છતાં મર્મગ્રીમતને ધેગ જન્મીને પારણામાથી જાનના ક-
લ્યાણુનાં કામોમા પડનાર ધનવાનોને ધન્ય છે, તન, મનને ધનના મુ-
ખનો ત્યાગ કરીને કદું વહીતઃ કરવામા વેગવ માને છે, તેમને હ
જર આફરીન છે પર કમાઇનો પૈસો એ ગ્રીષ્મ સનુનાં ઝાઝડા સ
માન છે, અને જાત મહેનતથી મેળવેલ રૂપ તે ઉત્તમ ગમાજગ સ
માન છે મમજને જસ પણ વિસામો આપ્યા વગર અખડ ઉદ્યોગ
મા શરીરનો પણ ફરકાર નહિ કરનાજી મોટાં પરાક્રમ કરી શકે છે
“આપારો મગજ પાછી ગયો છે” અને કોમલ છીઓ ને અમારા
થી તો એવી માથાનોડ મહેનત ન થાય, અમારી તપ્તીવન ઠેકાણે
નથી, એવુ જોશનારાઓ ઉદ્યોગની રજુખીમા મુ ધાડ મારવાના
હતા? ને સધળા માણસ એવાજ કામમ હોત, અને કોઇ પ્રકાશિ
ત તારો અદ્યાપિ પર્વત દુનિયામા પ્રગટ થયો ન હોત, તો કાલ આ
પણે આ દુનિયા ઉપર ને સુખના સાધનોનો ઉપજોગ કરીએ છી
એ, તેવો વિચાર આગ્યેજ ન હોત અને મને તો એમ જામે છે
કે માથે ક્ષીપેલું કામ એકવચની ધઇને રાક્ષસવતુ મહેનત કરના
રને ઉદ્યોગ એજ જોરાક છે કે મુઃ પારેલું કામ ધાર્યા પ્રગણેજ
પૂર્ણ કરનાર થાઓ, એટલે કર્મ અને વાણીમા એકવચની થાઓ,
અને આરામનો અન્નકાર કરીને એજ થવા ની ઉમ્મ છુટા તમારા
મા દિવસે દિવસે વધારે, ને માણસ ભલે ગ્રીમત છે, અને મોજ
મઝાના રોખી છે, તેને તો સિપારમા જવાનુ, જોગીનો પહાર કર-
વાનુ, અને અમનચેનમા રહેવાનુ, [જીજ્ઞાસુનોમા જવાનુ અને ગા

નતાનમા યુનાન થવાનું મોજ મઝા પી બર મોસમમા ચાલતી હોય તેવા વસતતા સુદર વિમોહમા તમાસા જોવા જવાનું આ ગિજ મડળમા મજવાહળવા જવાનું, આસપાસના મામોમા પોતાના સુદર જમણા હોય, ત્યાં વ્યાધ્યા જવાનું, અને ત્યાં રનાદિષ્ટ પન્વાનોથી છામને જમાડવાનું વળી નામાકિત મોગ સોદેરોમા પ્રવાસ કરવાનું રજાભાવિકજ હોય, પણ એ સધળી મોજમઝા એ સવળા રમ તમામ તણ કમને કોઈ ગર્ભશ્રીમત કોઈપણ પ્રકારની નથુ પી મહેનત મનના ઉમળામણી કરે ? એ કેવું આશ્ચર્ય !!

મોજમજાથી વૈભવ ભોગવવાથી, મેમાલુમ કેવા મોટા તુક સા. થાય છે અથવા તેજ કુની મોટી જાળતો જાણતી રહી જાય છે તે નહિ જાણતાં અને જ્યાંમમા પણ નહિ આવતા કુડી મુખાકરી નો ક્ષણિક વખત વડી જાય છે “આજસ અને પડી આશા એ બે સાથે વસતાં નથી” જેને આજસ છે, તેને ખરી આશા નથી અને જેને ખરી આશા છે તેને આજસ નથી ખરી આશા એ ચિતાને જન્મ આપે છે પડી ચિતા એ નિદ્રા અને આજસને ન સાડે છે “જમતા પી પાડી ને ઉઘનાળો મોડો” એ કહેલત માદ રાખવી જોઈએ

આપણે ઉપર કહ્યું ‘તેમ અમનચેન પી જાણ, વૈજન આ’
 “મોજમઝા ભોમવવા બુદ્ધવર નામના એક ઇઆડવાસી નરો”
 “ઉમેદ થઈ હોત, તો ને ભોમવી શકત તેની જરોખરીના ખી”
 “જા જાગીરદારો અને અમીરો મોજ રોજમમા મઅ રહેતા પણ”
 “આ મિરનર આ મોજ મોખો સાગ કુની સાક્ષર વગમા દા-”
 અલ થઈો મથ કર્તોના ઉવમ પછવાડે મચ્ચો પ્રથમ તેજુ કા”

"બાકાના માનીસ કરી, તેમાં હાર આધી તો પણ ફરી પ્રમ"
 "તે કરી કાઠલાડ' નામની વાર્તા લખી તેમાં પણ અપડ આધી"
 "આ વખત જો દોષ નળાળા મનો માણસ હોય, તો તે લખવા"
 "તે લખે મૂંઝીને દુર બેસે. પણ પુસ્તક નિર્માણ નહોતો તેણે"
 "તે પછી 'પેશ્વાના નામની 'નવલ' વાર્તા પ્રગટ કરી હવે આ"
 "પ્રમથનાં તે ફોલ પાડ્યો અને છેવટે એ કામમાં પૂરી લાવ્યો"
 મેળવીને આજ પાત્રીશ વર્ષ થયા સ્મિતવદને પ્રકાશે છે" મી.
 પુસ્તકની પેઠે એકવાર અગ્રુક ધધામાં હાર આધી હોય, બીજી વખત વ
 ધારે હાર ખાવા ગય, તો પણ ત્રીજી વખત મડવા રહે, એવા પુર
 થો વિરસા છે. — પ્રતિની લાક પ્રસિદ્ધિ પ્રાપ્ત કરવાને કેટલી મ
 હેનત કરવી પડે છે, અને કેટલો આગ્રહ રાખવો પડે છે તે એવી
 પ્રસિદ્ધિ મેળવેલ હોય તે અથવા મેળવવા પ્રયત્ન કરતા હોય તેજ
 જાણે પ્રસુતાની વેદના વધ્યા શું જાણે? પણ ઉલટું પ્રસુતા
 સ્ત્રી પોતાની વેદનાની કઠાણી વધ્યા આમળ કહે, તે તો તેને એક
 ટકા મરકરીતોજ નિષ્પ થઈ પડે! દરેક માણસ હિસાબથી મહેનત
 કરે તો તેનાથી ધણા કામ મળી શકે તો પણ તેની સાથે એટલું
 કહેવું જોઈએ કે આ સસારસાગરની કુડી ધ્રુસાફરીમાં બીજા આ
 ધુસો તરફથી તેને એ મદદ મળે છે, તે અરેખરી કામની થઈ પ
 ડે છે આ મોટો ફરજી કેના પરાક્રમથી, અચળ તો આ મોટો
 વૈભવ દાના થકી પ્રાપ્ત થયો છે એ દરેક માણસે વિચારવું
 જોઈએ, અલગત જગતમાં સૌ માણસોને થોડી ધણી પરાક્રમ મદદની
 મરજ રહેલી છે ટોક્વીન ચુસ્ત વિચારનો હતો તો પણ તેણે પો
 તાના મિત્રોની અને સ્ત્રીની મદદ લીધી હતી. તેના જે મિત્રો કાર

૧૦
૧૫
૨૦
૨૫

વિત્ત પડે હાલેજ ના નવી મનશાન્તિઓ ઝપડી ઉડે ૧૫

મારશે અને રોડફેસે લેને સારી મદદ કરી હતી તેણે પોતાના ગિ
તને એક પત્રમાં લખ્યું કે 'માત્ર તારજી મન ગાર વિશ્વાસ કામ
છે તુ યીજ ગારા મનપર અસર થાય છે અને તુજીજી મારામાં
પ્રવેશ કરતો હોય, તેમજ મનુષ્ય વર્તનના મૂળ સિધ્ધાંતો તુજી
ગારામાં પ્રવેશો હોય, એમ બાથે છે ' વગેરે તે પોતાની સ્ત્રીને
માટે કહેતો કે "હું આટલી ફોલમદીથી અભ્યાસ કરવાને સમર્થ થ
યો, તે મારી સ્ત્રીને લીધેજ કેમકે તો મારી તમીચત અને મિલજ
એવા જાગળ્યા છે કે મને તેમ કરવા સુગમતા પડી " વગેરે આ
ટલું છતાં જરી મહેનત તો પોતાના પડનીજ જોઇએ

જો દિવસ ફાકટ જાય, અથવા જો દિવસે કંઈ કામ ન થાય,
તે દિવસ હરામનો સમજવો. ઉત્તમ મનુષ્ય પ્રાણી, નિત કરતા વ-
ખતને વધારે ઉપયોગી મજીને સત્કાર્યમર્મ વાપરજો અને આયુષ્યની
દરેક ક્ષણ સફળ કરજો હે! ગાનવ! આપણી છ દમીમાં એવી એક
પણી ક્ષણ નથી, કે તેમાં આપણે કેવળ કયા રહિત થઇએ!

'હવેથી જમનતુ ધણીપણુ ઉદ્યોગ અને વિદ્યા શાસ્ત્રના હા-
થમાં રહેનાર છે વિદ્યા યાનના પડિતો અને ઉદ્યોગી નરો પોતા-
ની સત્તા વડે દુનિયાને વશ કરશે ઉદ્યોગમાં પ્રથમ પેસનાર માણ-
સે આજળના નરોએ જો કંઈક હોય, તે તપાસી પછી તેથી આ
મજ વધવું અને એમજ જીવ આણું છે સકટ અને ઇગ કહી
વગર હંદના અશોક વનમાં જવાતું નથી પૃથ્વી ધાય આપે છે,
તે પણ મહેનતથી, આ દુનિયા પૂર્વે જીવથી હાલતમાંથી સુધારા
ઉપર આવી છે, તે પણ મહેનતથી, તેમજ સુધારો ડમલા ભરતો
આગળ ચાલો જાય છે, તે પણ માણસની મહેનતવું ફળ છે. મહે-

નત કરવી તે માણુમને ખરેખરી જરૂરની અને ધર્મની વાત છે, હોત આપણા સુખને વારને છે, આળસુને એ દુષ્ણ છે, આપણ શરીરની રચનાજ જુઓ ! ધ્રુવરે એ ધાટ મહેનત કરવાને માટે જ કરેજ હોય એમ જાણે છે આપણા હાથનો ધાટ મહેનત અને જ નાવટ કરવા માટે લાભક કરેલો છે શરીરનો કરેક અવયવ મહેનત થી સુધરે છે, પાકો ધાવ છે કસાય છે આપણુ છતાં યા. રાખ કે અમ મહેનતથી ભુલ્કિ હી કેળવણીને ધોડા લાગતો નહીં મળુન કરનાર પેટ જરનારને લાભકારક છે સુખકારક છે, એમ તેજે અનુભવથી દહે છે મળુરી એ જાત સુધારણુ સાધન છે ખરા ! જાની મહેનત માણુસનો માટો ગુરુ છે જાતલેપર ખરોસો રાખવાયે સ્વતંત્રતા હી શકિત મળે છે જા ! આમજથી મડયા રહેવા હી આદ પડે છે આપણે જે સુખના સાધનો ભોગવીએ છીએ, તેના શોધ નિર્ણયે કરીને દરિદ્રાવસ્થામાજ પેલા ધનારાઓ કર્યા છે, એ સધા ગાન વિચારત. એ લોકોનેજ ધર છે હવ્ય પકિત ॥ શ્રાદા એમ થોડાજ છે

જન્મનીજ મનશકિત અને ધણો જુસ્સો હોય તેજ મોટા ક્ર કરી શકે, એમ કહ મેળ નથી પણ જે માણુસ પોતાની મ શકિત ખ તથી વાપરીને મહેનતે સતત આમજથી અને આક્ર વાળા અનુભવથી જે અતુરાઇ પોતાના કમર્માં ખર્ચે છે, તેજ મહ શર્ષનો કર્તા ધાય છે કોઇ પણ મામર્માં ગુદા અને ગુસીખતો શોધ કહાડનાર વહેલો ચડે છે માણુસ જ મે છે સ્વાસ્થી તેઓની મ શકિતમા મોટો તક્કાવત હોતો નથી, પણ એ શકિત વધારી દે તે મનની રિચરતા અને એકાગ્ર ચિત્તની ટેર પાડી જોઇએ

આપે ઉદ્યોગ અને વેપાર યગધોહાર આનતા હોય છે, તે વખતે અમુક જાણુમનો પણ જાણના જાણે છે, તે પણ પ્રમાણે કા રીતરેથી માલ પૂ. પડી શકતો નથી, તેથી અછતને લીધે ભોક્ષા પોહાર ઉઠે છે આ વખતે શોધક બુદ્ધિના પુરોવાના મન એ નિચા રથી ચોમરદમ રહુરી રહે છે વખતે તેવાઓ કમ દુનિયાને નવો અમતકાર પણ બતાવી આપે છે

“ ધણા અતુર શોધકોએ વખતો વખત વરાળયત્રને નવી ગતિ અને શક્તિ આપી છે, અને ધણા ધણા ફેરફાર કરીને એ યત્રને ધણાં કારખાનામાં સ્થાપ્યું છે વહાણ ચલાવવામાં, અનાજ દળવામાં, હાપવામાં, સિક્કા પાડવામાં, મોટું ટીપવામાં સજ કરવામાં, તથા ફેરવણમાં, અને એ સિવાય ઘણા કામમાં એ યત્ર આને છે એ યત્રમાં ટ્રેવિલિક જે સુધારો કર્યો તે બહુ કામનો છે હેવટે મીવન્સને અને તેના હોકિંગએ ભોક્ષાની સડક ઉપર વાહન અગ્નિ રથ બનાવ્યો. અને તે ઉપર સુધારો કરી હેવટે વરાળયત્ર બનાવ્યું તેના શોધથી કારખાનાં ચલાવનાર મોટા વેપારીઓને મોટો ફાયદો થયો સ્ટીવન્સન અને હેવટને માથે વાહન ખસી આવ્યું હતું તે બીજા રીતે સર રિચર્ડ આર્ક્રાઇટને માથે પણ યમું હતું વરાળયત્ર, નિર્ભય દીવો નિર્જળનો દીવો અને એવા બીજા જે જે શોધ થયા છે, તેમાં શોધકનર અતિ કષ્ટપા છે હેવટ સ્ટીવન્સન, અને આર્ક્રાઇટ જેવા ઉપયોગી અને નિર્જળી શોધકનરોની સાથે જમગદસત શત્રુઓ હતા થયા છે અને પોતાની પ્રતિષ્ઠા અને હક્ક જાળવવા તેમને કમર કસવી પડી છે આર્ક્રાઇટ મૂળ હજમત દરવાના ધધો કરતો હતો, તોપણ યત્ર કામમાં પોતાનું મન દોડારીને શોધ કરવા

પ્રવલ્ન ઠયો અને વરસાદનો તમામ વખત તેમા માળવા સાગ્યો તેણે એ કપરથી રૂ કાંતવાનો સચો મનાવના ધાર્યું હતું પોતાના પ્રયોગ કરવામા રોજગાર રહીવા સાગ્યો, પૈસા બારેવાટ થઇ મ મા, અનને ને કાતને વેર થયું તેની કીર્તી આ અમાણ્ય હોં તેથી તેણીએ બાપડા આકાંક્ષાદના મત્રણ તમામ નમુનાના ચૂરચૂગ કરી નાખ્યા પણ આકાંક્ષાદ મદા મગની હતો તેથી તે તેની કીર્તી છૂમ છેડા કરી નાખે થયો, અતે અતે મદા મુખી તો વેડી માડ માડ તે પોતાની ધારણામા પાર પડ્યો”

આપણે એમ વિચારીએ કે દવાણુ કામ કરવાથી કેટલો નફો ગળશે, બો આ કામ કરવાથી શી લાભ થશે, તો તેવા વિચારોથી મોટા કામ થઇ શકેજ નહીં એમ નિશ્ચય સમજવું

ઉદ્યોગમા ધૈર્ય એ મજબુત સાધ. છે, હથિયાર છે ધૈર્ય એ ગનની દ્રવ્યનો અસ છે ને અર્થ સુદર અને મુશ્કેલી છે તેમજ દુર્વેમ છે સધળા જ્ઞાનવનુ મૂળ—સધળી શક્તિઓનું ખીજ છે સુખનું જીવન આશા છે આશા માધ્યા વિના સુખ કેમ પ્રાપ્ત થાય? પણ આશા સાથે અધિરાઈ હોય, તો તેમાથી સુખના અકુર પુરતા નથી

જે માણસ એમ ધારે છે કે સુખચેન ભોગવા જતા અને દુનિયાનો બધો હકાવો લેવા જતા આપણે જ્ઞાન ભરેલી પદ્મીઓ મેળવીશું, તે મોટી ભૂલ કરે છે તેઓ પોતે પોતાનેજ ખોટી કલ્પના અને આશાથી હેતરે છે કેમકે કામચીવતની ખુશમોહર કક્ષમી અને જ્ઞાનર ઇજ્જતના ઇલક્ષણ હથવાથી કદી મળતા નથી પણ અખડ ઉમંગરાથી, વિરતર ચોક્કસીથી અને સતત ઉદ્યોગથીજ પ્રાપ્ત થાય

છે સુખચેત એ ઉદ્યોગમાં વિખ કરનાર છે, અને તેથીજ ઉદ્યોગમાં
આવી આવે છે અને આપણે ન જાણીએ તેમ આગ વધવામાં
અટકાવ કરે છે માન રાખવું કે અધરાં કામોડી આદ્યોગમાંથીજ
પસાર થતાં બધું જ્ઞાન—બધું અનુભવ મળે છે જે માણસ ખરા
મનથી મહેનતમાં મગ્નો રહે, તેને કાંઈ સહાય ન કરે એવા નરને
એના જેવા બીજા પુરોષો આગળ ધમીને અસમ્ય અને ઉનેજન
આપેજ

ખત ધનવાન તેજ કે જે ઉદ્યોગી હોય છે એવા પુરોષો
વખતની દરેક પણ પોતાની મણે છે, વખત એ કુદરતનો
ખગનો છે એમ માને કે એ ખગનો અવા નર પોતા
નાજ તાબામાં રાખે છે કાગ અથવા વખતના હાથમાં રેતીની શી
શી છે તેમાં એક એક હાથો જાણે ગમનનો ચળકો તારો હોય,
અથવા તો અમૂલ્ય હીરો હોય, એમ ગણી સતત ઉદ્યોગથી ચિરાર
તેને વીણી ભેડે મતલબ કે વખતો દરેક આજુ દરેક અશ સ્કાં-
ર્થમાજ વાપરે છે માટે 'ભાઈઓ ! વખતની દરેક પણ સત્કાર્યમાં
વાપરે અને આમજ તો આશો ! એટલે સૌ સારજ થશે અને તમ-
ને વિશ્વાસ પણ બેસશે સાદા સાધન અને સાધારણ ગુણોનો ઉ-
પયોગ કરવાની ધગીનાર એટલે મોટા કામ બને છે સાધારણ માણુ
સડી રાજરાજની જીવડી એસી, તો તે ફિકર ચિન્તાથી બરેજ
હજી રાજરાજ જેવી રાજની જરૂર જોગી બીજો હાસલ કરવામાં તે-
ને મશગુલ રહેવું પડે કે અને તેને દુનિયાની બીજી હજાર ફરજો
મજબૂતાની હોય છે એવી હાસલમાં ઉત્તમ પ્રકારનો અનુભવ મેળ
વાને તેને જાણ તક મળે છે બધે તે માણુસ છેક જીવડીના ખડા

ઇ ગયેલા માર્ગમાં આલ્પા કરશે, તો પણ તે જો મરાનર કામ કરવા
 વાળો હશે, તો તેને ચેત્તની જન સુધારવાને પુષ્કળ અવકાશ અને
 પ્રયત્ન કરવાને પુષ્કળ વખત મળશે જો માણસ પોતાનું શુદ્ધ હૃદય
 તો હોય તેણે તો દ્રઢ મનથી સારી રીતે કામ કરવાનો જીનો રસ્તો
 પકડવો જોઈએ તેમ જોઈએ જાતે આત્મી હોય છે અને ખરા
 દિલથી દમબેર મહેનત કરે છે, તેઓજ પાર પડે છે વિવાના આ
 ધળી છે, એમ કહીને લોકો તેનો વાક કઢાડે છે, પણ ખરી વાત તો
 એજ છે કે માણસ જેવા આધિજા છે, તેની વિધતા આધર્મી નથી
 જોઈએ જન સમુદાય વ્યવહારાદીનું વર્તે. જોઈએ તેમને તો જાણીએકે
 નસીમ હમેશા ઉદ્યોગીના પક્ષમાં ઉઠી રહે છે સમગ્ર મહેનતો વ-
 શ છે પાન અને પાણી પણ ખર્ચ ખર્ચાસીઓની ખિદમતમાં ખ-
 ડા રહે છે મનુષ્ય વર્ગમાં જે આનિ ઉચ્ચ વિષયો મણાય છે, તેની
 શોધ પછાડે મડતુ હોય તો તેમાં કંઈ અસાધારણ ગુણોની જરૂર
 ર પડતી નથી પણ વિષયની ખોજમાં પાડી સમજ નાપરતી જો
 હોય, એકાએક ચિત્ત રાખવું જોઈએ અને નિરતર આત્મિક પૂરક ઉ-
 ધોગ મચાવવો જોઈએ એવા સાધારણ પ્રતિતા ગુણો જેનામાં હશે
 તેને તે તેના કામમાં ધણીજ ઉપયોગી થઈ પડશે કામ કરવામાં કુ-
 રતી આક્રમી જરૂર પડે છે, એમ નથી ગમે તેવી ખુલ્લું કુદરતી
 આક્રમ, એક આદર્શમાં હશે તો પણ ચાલશે ઉપર ગણાવેલા સા-
 ધારણ ગુણોને એવા આદર્શને પણ ખર્ચ પડે છે આગળ જે મ-
 હાતમાં થઈ ગયા છે, તેઓ તો કુદરતી આક્રમ, ઉપરકત ગુણ કે
 સ્વાભાવિક મનશક્તિનો માનતાજ નહિ કેવળ ઉદ્યોગ આી આત્મ-
 હ મચાવી મૂકવાથી એવા એવા તો અપૂર્વ દળ માત્ર થઈ છે કે

છાવરહત ભુક્તિ દરો કે નહિ । તે આનત મણુ નામકિત પુરુષો
સંદેહ ઉપન યરો છે જે માણસને કવિ કે વકના જે થતુ હોય
તે તેના હાથમા છે જે માણસને ગિરપી કે ચિત્રકાર થતુ હોય તો
તે તેવો થઈ શકે, સમજા માણસો પોતે આહે તેવા યર્થ શકે

—અપિ નસીમ ઉપર કોઈ માણસની એટલે સુધી આસ્તા હોય
કે સમજુ નસીમનેજ માં છે, એમ તેનુ માનવુ હોય તો તકરાર
રૂઠી ખાતર તે અમરે કમૂલ છે પણ તેણે ખજુલ યાદ ગમવુ જ
છે એકવાર ભરોળા વિચાર કરી ઉલ્લાસપર મટે પછી ગમે તે
આક્રમી આવે પણ પાછી પાની ન ભરે આગ્રાથી પણ ફળ ન મળે
તો ફરી તેમ કુ પણ 'હવે આસથી નહિ યાય' એમ માનીને ધ
ધો કરનાર ફોલ મેળવતો નથી, એમ તેણે યાદ રાખવુ અને કરી
ફરી કરતા જવુ આથી પર્વતે ફળ મળવાનુંજ હારીને દેહો એમ
નાર ફળ આપનાર નથી, પણ ફરી ફરી ઉલ્લાસ કરનાર પોતાનુ ન-
સીમ પોતેજ સુધારે છે

મહાન પુરુષોના ચરિત્રો ઉપરથી જણારો કે ઉલ્લાસ કિર્તિથી
ચળી રહેલા શૌધ્ધ, કુન્નરીઓ તારીફો અને અનેક પ્રકારનો શ્ર-
મ ઉઠાવનારાઓ કેવળ મહેાત અને ખૂતના અપૂર્વ બળ વડેજ બ
હુધા જાણી રમને જોઈ શક્યા છે તેઓ એવા જાણરા કુન્નરી હ
તા કે મમે તે વસ્તુ જોતામાં આગે તે સુવર્ણમય થતી હતી એ
ટન કે તે નરનુ પોતાના કુન્નર વડે એવી કીમતી બનાવતા કાળ
જોના પાઈવુ પણ તેઓ કચન કરતા

“ જ ધીમે ધીમે નિરતર ચાલ ચાલ કરે, તે ધરે દૂર જઈ
શકે ” આ વાક્ય મણુજ સાદુ છે તો પણ કેવુ ગોધક અને

હ છે ? માત્ર આ એકજ વાક્ય નિરતર અત કરવુંમા સ્થાપી રહે
 વાને જે અવકાશ આપીએ, તેા ધલોજ શુદ્ધ યમ. પછી કામ કર
 જાની શક્તિ પ્રુમ ફળવવી જોઇએ જે એ શુદ્ધ પ્રાપ્ત થયો, તેા
 પછી જીવગીતી અરતમા સપાટાથી આગળ જવું સ્હેધ પડશે 'ચલપર
 ચલ, અને તે પર પ્રયત્ન' એમ કાર્યા કરવું જોઇએ મહેનતથી સધર્મ
 કામ સ્હેલાં, ધધ જશે. સ્હેલાંમા સ્હેલો કમન અને સાદામા સાદી કારીગ
 રી મહેનત વિના બનશે નહિ અને જેને હાથ ઉઘોગ છે, જેણે મહે
 નતને વશ કરી છે, તે કેવા મોટા કામો કરી શકે છે ! તે જોતાનું છે
 વળી છેક સાધારણ જાગતગપ્પ પશુ હમેશા આગ્રહ અને ઉઘોગ રાખવાથી
 અશુધાર્થો અનળ જેવા ફળ મેળવે છે, ઉત્પત્તિ મેળવવી હોય તેા મ-
 કુ મિત્રજ રાખવી જોઇએ મોગ કામ આદર્શો કે તરત પૂગ થતા
 નથી સ્હે ઉઘાડીએ કે તરત જોજન તૈયાર થવું નથી જેને મિત્ર-
 જ રાખતા આવડી તેને કામ પાર પાડતા આવડ્યું એમ સમજવું
 ધૈર્વથી વર્તેશો, તેા જયથી ઝગકશેા વાવણી કરીએ તેા કાવણી પા
 ય વાવણી વિના કાવણી હોય નહિ માગ બદાર નીકળીને ઉભા
 જોડેએ આઠવા વિના સામે માગ પહોચાય નહિ વાવેતર કરીને લા
 બા હાકાકા વાટ જોવી પડે છે મિત્રજ રાખીને આસા વડે સુતોપ
 રાખવો પડે છે વળી એમ પશુ સમજવું જોઈએકે જે બીજને ઉ-
 ગીને પાકવા વસ લાગે, જેને માટે રુધિરી રાખવી પડે, તેનુંજ ફ
 જ મીઠા મૂલ્યવાન ઉતર !

“જેણે પેતાના મનને પ્રકૃતિવત રાખીને કામ પાછળ આડ્યા
 સ્હેવાની ટેવ પાડી તેણે દુનિયાદારીના કુંદાપથના દસ ભાગમાંથી
 નવ ભાગ સાંી પેટે મેળવ્યા એમ સમજવું ”

જે સાર્વજનિક ક્ષુધા માટે મડયા રહે છે, તેમને સમુદાયી ધર્મ
થી મુક્ત વાળેલી પડે છે તેમના અમતુ તેમને તરત દુઃખ જન-
જાણ નથી અને કદાચ જાણાય તો પણ તરત તેમને ખાસો મ-
ળતો નથી કટલાક તેઓ જે ઉદ્યોગના ખીજ રાપે છે, તે ક્ષિતિ-
જાના હિમમા જાણે દટાઈ ગયા હોય તેમ અજુકાત પડી રહે
છે કદાપિ દેવોએ ઉગી નીકળે છે, અને યોગ્ય સમયની વચ્ચે
જનુ આવે છે। તે વખતે વાવણી કરનાર ખાપડો ખેડૂત તેની મ-
હેનતનો અનત વિસાનો લેવાને સ્વયંમ જોડાઈ ગયો હોય છે।
અહીંસા! પણ સમુદાયી દુનિયામાં હમેશાં એવું નથી હોતું કે લોક
કંપાણના કામ કરનાર પોતાના જીવતાજ પોતે વાવેલા જાડના દુખ
આપે। વાવનારજ એમ જાણે કે મારે આ જાડનાં દુખ ખરાયો કે
નહિ ખરાય। એમ છે તો મારે શા માટે મહેનત કરવી જોઈએ।
જાણ માણસો એમ કહે તો મેં આમળ કહ્યું તેમ દુનિયામાંથી
દુધિય નાશ પામે આ દેશજે એક સ્થાને ઢાંચી લેવો યોગ્ય કારણ છે

“अजरामरं वत् प्राज्ञो विद्या मर्थम् च चिन्तयेत्

ग्रहीत इव कुक्षेषु, मृत्यु नाधर्म मो चरेत्”

‘અમર અને અમર છીએ, એમ માની ડાહ્યા પુરપોએ વિદ્યા,
જાને અથનુ ચિત્તન કરવું, અને સ્વતંત્ર્યને મોટલી પકડી છે, એમ
મા પીને ખર્ચ કરવું.’

નાનાએન્દ્ર મોટાએ બચુતા કે કાઠ કમળો આરંભ કરતા આપણે
ચિર છવી રહેજાના છીએ એમ માનવું અને ઇશ્વરભજન કરતી વેળા
મરણ મૂઠીમાં છે એમ સમજવું. એમ ન માની નસીબ ઉપર આધાર
રાખી ભેસી રહીએ તો કાષ્ટ પણ કામ કે ઇશ્વરભજન એ ભેમાંનું એક
થવું અસંભવિત છે.

માણસમાથી આશાનો નાશ થયો, એટલે તો બધુંએ ઘટ
રહ્યું. આશાની ખેડ કસાથી પૂરી પડે તેમ નથી આશા રહિત
થયેલા પુરુષની બધી આસજ બદલાઈ જાય છે. આશા હોય તોજ
જીવન ઉદય થાય, ને જોનાશા જીવન હોય, તે જીવન ન કરે. અર્થાત
જીવનની માણસ ધારે તે કરી શકે નાહિએ કરી નાખનાર સુસિખતોને,
મને મન જ ન કરે, એવી મુશ્કેલીને જીવનના મળમાથી મચરડીને
હોરી નાખે છે.

જે માણસ ઉપરચોટીયા જ્ઞાનવાળો હોય છે, તે મધુ પાત્રને
અધકચરી જોડ વળે છે, અને ખરેખર કંઈજ જાણતો નથી
તેવો માણસ પોતાના વિવિધ જ્ઞાનથી છડી જાય છે. પણ જેને
જ્ઞાનના જોડા સરકાર થયા છે, જે મહા જ્ઞાની છે, તે આજ્ઞા વધ-
વા પ્રવળ કરશે, અને કહેશે કે હું તો કંઈજ જાણતો નથી. નિ-
રાધાર ઉદ્યોગથી કે એકલા શુદ્ધિમગ્નથી કાંઈ સિદ્ધિ થતી નથી. અ-
નેક સાધનો, અને તરફની ખીજ મદદો તેમજ તત્ત્વ અને મનની
મહેનતના સાધનો પણ એક સરખી રીતે જરૂરના છે.

“પ્રારમ્પતે ન સ્વલુ વિજ્ઞ મયે ન નીચૈ

પ્રારમ્ય વિજ્ઞ વિહતા ચિર મન્તિ મધ્યા;

વિઝૈ પુન પુનરાપિ પ્રતિ હન્ય માનાં

પ્રારમ્ય જોતમ જના ન પરિત્ય જન્તિ”

“નીચ મનુષ્યોએ વિધના ભરને લીધે કંઈ ઉચ્ચ-કર્મ આરંભાતુ જ નથી. મધ્યમ મનુષ્યો પ્રારંભે છે, ‘ચક્ષુ પછી વિદ્યા આવતા વિરામી જાય છે. (આરંભેલું કામ હોડી દે છે.) પરંતુ ઉત્તમ મનુષ્યો સતિકયા-કર્મને પ્રારંભી બાલ્યવાર વિદ્યાથી હણાયા જાય છે, તે પછી તેને તજતા નથી.”

વખતે કોઈ કામમાં ‘માહોમ’ કરીને પડવાથી ફતેહના ડુંકા ગડગડો! એવા શપથા બને છે ખરા, તોપણ હઠ ચિત્તે ઉઘોમ અને આઝાદના સાદા માર્ગે પિરજથી આસુડુ, એજ સૌથી ‘સલામતી’ ભરેલું છે.

આમઠપૂર્વક એકાએક ચિત્ત અને ચિત્તવાળી મહેનત એ એ એક ખરા કરીમરત્નાં સમૂહ છે. “નાના નાનાં જીવન કામ કરીને હકારો માળવો, એને જામે પમ્પંદ કરતા નથી” એવું કહેનારને મકાન પુરુષ ન સમજાય પછી જોએ એવા કામ અસત કાળજીથી કરીને દિવસનો સારો ઉપયોગ કરે છે, તેને ખરા રિર-ખરા મર્દ જણાય. નજીક કામોનું એકદર સ્વરૂપ એજ સંપૂર્ણતા છે અને કશાની સંપૂર્ણતા શું જેની તેની વાત છે કે.”

એકાગ્રી કે અકસ્માત રાખીને કોઈ પણ કામ કરવું નહીં. એ કશું તે ન કંઈ બરોબર છે કામ કરવાને પારણા પાડી, કામ કરવાને યોગ સાગ્ય, કામ કરવાને સરખાત હીડી અને પછી અકસ્માત કે એકાગ્રી રાખી, અને દગધરા વખરડું કરવું, અવશ્ય

કામને રજાવાવું એને તે મરે ' કામ કરું એમ કહેવું કે વિવશ
ગાળવાનો ઉપાય'। એમ કહેવું કે " નવરા રૂંદુ હાથ કર, આ-
ટશે ઉઠેલીને વઢાણુ બર," તેના જેવું કહેવું? ખરે એ તો અધુજ
એવું

કામ કરવામા જે માણસ છતી આખે આવજાની પેટે વળે
તે મૂખે અધારામાંજ અથવા છે કેટલાક તો એવા નિદ્રામુગ્ધ
અવસોહા શક્તિવાળા, અથવા મદ હોય છે કે તેઓએ જે કામ
લાગી મેહેનને કર્યા હોય, તે અપગ અવસોહન શક્તિ વાળા માણસ
સદગત કરી શકે મૂં મનવાળી આખ શુ થાય? જે ઠેકાણે
વિચાર શૂન્ય આણુસને કહી જણાવું નથી, તે ઠેકાણે અપગ દ્રષ્ટિના
આણુસે તેમથી મર્મિત ખુબી સદ્ય જોઈ કહાડે છે અને તેની
દ્રષ્ટિથીજ તે કામ કે જમ્મવ જેમુલા થઈ પડે છે

દુનિયામાં એવી એક પક્ષ ચીજ—એવું એક પક્ષ કામ નહીં
હશે કે તેને નિમાસ્ય કે નજીવું મળીએ મમે તેવું હલકું પક્ષ કા
જીજી તપાસવામા આવે, તો કોઈપણ પ્રકારે કવયોગી થઈ પડે
ગીચી ચીજોને ધ્યાન દહને જોવાથીજ કામમા, કાળા કૌશલ્યના, વિ-
દ્યા વિષયમા અને સંસારના દરેક ધધામા પાર પડાય છે આ
પ્રકાર પાઠાન છે, મહા શક્તિ છે, એટલે શુ? એ જ્ઞાન કામથી અ-
ભુદ એક જમાનાના આણુસોએ નાની નાની યાગનોતો સમજ કયા
તેમા ધીમળ જમાનાના આણુસોએ વધારે કર્યો એ પ્રમાણે ઉત્તરો
તર ઉમેરો થતોજ ગયો છેવટ જતા એ નજીવી વાતોના જા
અને અનુભવનો સમુદાય એક સકલકૃતિનો મિત્તરો એટલાયે
શરણાતમાં તો એવા ઉઠેલા પક્ષા તરફ વિડો જાવહારી તપરીત

લાગે, તો પશુ પરિશુએ બવલારેપચેડગી ફગના ખીજ રૂપ થઈ પડે
હાથમાં આવેલી તાંબે—(યોગ અવસરને) છટકવા ન દેતી
“ ત્રિશાળ સકિત વાળુ મન આકસ્મિક બાપથી કોઈ મુકર તિલપ
તરફ મડી પડે એ કુકરતી આક્રમ સમજતી ’

સ્વતઃપણે આક્રમવાને જે માણસ મનથી તૃપ્ત છે, તેને જો
છએ તેટલી તકો મળી આવે છે કદાપિ તેવી તક—નેત્રી સધી-
ઓ તે ॥ આમગ ખડી ન થાય, તો તે ન હોય ત્યાંથી ઉત્પન્ન પશુ
કરી સંભાળે કંઈ એવો મેળ નથી કે જેણે પાઠસાળાની ઉચ્ચ
ફેળવણી લીધી સમઠકથાનો જોવા, મિત્રકળા ા ઓ પાપાણુ
પ્રતિભાની જાહેર જમાઓ પશુ જોઈ વળ્યા, તેઓએ વિદ્યા ઓ
કુતરમા જોર મારું હોવા એવા દાખલા કોણકજ મળી આવશે તે
મજ જેઓ મહાન ચાત્રકે અને શોધકો થઈ ગયા છે, તેમણે
કંઈ મનસાળામાં ફેળવણી લીધી હોય, એમ પશુ બન્યું નથી જેનો
અપ તેનો શોધ માણસને જેના વિના ન ચાલ્યું, તેનો શોધ કર-
તો મથો એટલે શોધની માતા તમી છે તમી વિના સુખ એન
ભોગવીને મહાન શોધ થતા નથી તિપત્તિ ા શાળામાંથીજ શોધના
ફળદુષ અકુર કુટે છે સારા ઓઝરથી કારીગર થવાનું નથી હતમ
કારીગરને કુઠાડા અને ખાવડાથી માગ લેવું પડ્યું છે માણસમાજ
કસાયલી ચતુરાઈ અને માગ પાછળ ખત જોઈએ પછી ‘ નહી
નાચનારીને આગણુ વાકું ’ નકારા કારીગરને કોઈ ઓઝર ફાવતું
જ નથી નહીં હાથનાર આજમુનેજ કલમ ખરાબ છે માગળ બગડ
છે, ને કાઠી પાતળી કે કુચાળળી છે એમ કહેવાનો વખત આવે.
માણુમ ધારે તો કેવળ સાધારણ જાનનો ઉપરથી પોતાને સુધારી

સકે તેને પોતાના મનથીજ હજારો સૂઝનાઓ ખડી થશે.

હા, મારે હવે જરૂરે મરવું છે, પણ “ હવે મરવાને મારી કોને લેવત નથી, તેમ મારે કાંઈ જાતની વસ્તુ કે સંતા નખા અથવા તો કુ ઉચ્ચ ફૂળના અવતરો નથી, અને મને કાંઈ જાતના સહાયો અને પ્રસન્ન નથી તો પણ જો કુ છાત્રો રહ્યો, તો મારા મનને વિશ્વાસ છે કે ઉપર જઈએલ જ્યાં હાથથી સક્રિય કુ જન્મ્યો હોત, અને તેથી કુ નિર્લજ્જ કરી સકત, તેના કરતાં મનુષ્ય જાતી અને મારા પ્રિત્રોની સેવા જાળવવા પડત પડીશ નહીં ” એ વાક્યો નહવત્માં અંકિત કરવા જોઈએ. કાંઈ પણ વિષય હાથમાં લીધા પછી તમો સર્વે પ્રકારે સૌધ કરવાને, પ્રયોગ કરવાને, અને કસોટી ઉપર લેવાને સંપૂર્ણ ચિન્તા એકાગ્રતાને પોતાની બધી મન શક્તિઓ તેજ વિષયમાં મરોડી દેવાની સમર્થ ગતિ જેનામાં હોય, તેજ ફોલેક પામે એવા એકાગ્રધ્યાની પુરુષા કેવળ ઉદ્ધોમ અને ધિરજ તાપ્તી વિચાર કરવાના આચલથી અપ્રતિગ કામો કરે એમાં તાનુભી નથી. સધળા વિષયોનું અવલમન પ્રથમરજી અને સધળા વિષયોને તના અત સુધી લેઈ જઈને પાર સુધવામાં જેટલો જોઈએ તેટલો જુસ્સો, અથવા અને જે જોઈએ તે મેળવવાની સાકારતાનો માનુસ “સધળા કામ પુરાજ કરશે જેવું મન વિશાળ વિચારથી, અરપૂર છે, રસમય છે, નહવતિજ લાગણીશીલ છે તે સર્વે વાતે ઉચ્ચ પ્રકારથી પ્રકરે છે પણ વિષયની જુનતા જાગીડી ની ખામી, અને વ્યવસ્થા ની વિસ્મૃતી તેને મારે નહરો અને ખીડશે.

કુદરતી ક્રિયાન સાના મ્હો આચાર પુરુષોજ છે તેના જોયું નું, નિશ્ચયનું અને હડા ઉતરવાનું ધણું છે જેો અમલ ઉધી

જ, ઉમ્મિદિ મત અને સ્થાયી મનરાશિત તે તે વાચીને ઉચ્ચ સ્થળે
નિસજસો બાકી ઉપસા મુચ્છ સિવાયના બને આખી કિતાબના પા-
ના ફેરવી જાણે, પણ તેના દરેક પાનામાં સોનાની ઝીંચી જે રજ
વેરાયતી છે તે તેની નજરે નહિ ચડે તે ઊંડો ઉતરી નહિ શકે
અને વખતે તે જોવે અવળે રસ્તે જાડી જશે કે તેજ તેના જોમ
પાંખ પડે અથવાતો પાનાં ફેરવતો જતો પ્રેર નિદ્રાગા હશે!

દુનિયામાં માણસ જે આમળ વધે છે, તે દેવી બનાવથી નહિ,
પણ દ્રઢ હૃદયે જળથીજ અને તેવી અતુલજ્ઞ અને સરસ સમીપે
અને સહાયે મળે, પણ તે માણસજ નમાવે ઠાઠો માર જોવો હશે,
અને નિયમ વિના અને તેજ આપડો, તો તેવાં સુ નિપજ ના
નુ છે! જોવા સુદર વખતો સામ લેખ-જે તકે મળી આવે તે-
નો સાબ લેખ પુરવ પ્રયત્ન કરી કામમાં આવીએ તોફાન મોટાં પર-
કમ જાને, તે કહીએ તો નવાજ જેતુ કાગે જે દરેકજ માન એકએક
કલાક જેવા કામમાં વાપરે તો સાધારણ પુદ્ગલો માનુષ પણ એક
સામનો પડિત થઈ પડે! અને એવો એક એક કલાક સામાય જા-
ન મેજવવા પાછા મળવામાં આવે તો સવળી ગાળતોતુ પરચુગ્ન
જાન થરાવનારો થાય માટે કોઈ પણ જાણના સાધક વિપા જાણના
વિના, કોઈ નિતિના નિયમથી મનને કેળવ્યા વિના અથવા સુદ-
ક્ષણે આપણા હૃદયમાં દ્રઢ કર્યા વિના અતકમ કે કોઈ પણ સારી
કૃતિ મેજવ્યા વિના વખતને કદિ પણ જતા દેવો નહિ વખતની અ-
મુદત પડે! જ્યારે સાચા આવે ત્યારે જાણી મળે ત્યાંથી, જેટલી મ-
ળે તેટલી જાણી અપમા આજુવાથી મોટા કામ થાય છે વખત
વલોજ જાન છે દરેક ક્ષણની જાણવડારીનો મોજે આપણા મા

થા ઉપર રહે છે આ વચ્ચે કેવાં મળીગ'ત' કેવાં નહિપ એક ડે
 કેવાં ઉપદેશ છે તો જાણ કરવો જોડેએ જેમ મનાયુધ પાણુ
 આનંદુ નથી તેમ મથેલો વખત પાછો આવતો નથી મૂલો તે મુ
 જોઈ, અને વખત મોલે તે મયોજ આ'ત શુ મરેલો વખત પાછો
 નથીજ આવતો એકતુ જલમું આ મરેલો વખત માટે 'અરે!
 કારો—અદ્યેસમ ઉપજો, તો એવો દુનિયામાં કે સુ કેકે આનો એ
 વીજ કલાકનો એક પણ દિવસ નિરર્થક યુમાવરી! વખત એ અમુખ
 દોષત છે પૈસો આ એવું સમજી વખતનો સારો ઉપયોગ કે
 રવાથીજ પ્રાપ્ત થાય છે જો એમ છે તો પૈસાને આરવાક
 વચ્ચે નાખનાર માયુસને આપણે " હાલ " એવું વિરોધ આ
 પીએ છીએ, તો વખતને નિરર્થક હાલથી દેનાર માયુસને
 માટે કંઈ વિશેષજન નહિ હાલથી દોષ કે શુ? કદાપિ
 તેને 'આજમુ એમ કહીએ તો સતોય ન થાય! કવે આ'વા રી
 એમ તો સિદ્ધ થાય કે કે વખતને કમસરથી અગે! શુનુ ક
 જીપ્રાણથી વાપરવો જોડેએ ધારે કે આજે આજથી એવું થીંપા
 કે અમારથી વખતને કજીપાક કરી માગ કામના ઉદ્યોગમાં માગ-
 રવો તો પણ હાલ રહો જત થોમો આજ સુધી કારના મરે
 લા નિરર્થક કલાકનો દિવાલ કરી અકડો માડો અને કદુ વહી!
 ૨—અખત મહેનત કરી સગમદ ખાતુ કરો તેથી આવે એ'લું શ્રી
 જવુ નહિ જોડેએ કે આજ મે જો દોષ વખત યુમાનો કે ને
 નો અદ્યેસ કાલે—વખતનો વધાર ઉદ્યોગ કરીને વાળી સેલમ એ
 કોણુ દિવસથી કહી શકે કે કાલેથી શો બરોબર?

કામનો આરભ કરા પહેલાં જુગ વિચારવું જોડેએ કે આ-

પણાગી તે બધી કાકરો કે નહિ જોઈ શકે તેમ હોય તેમ
આરબતુ નહિ નો જેને હાડતુ જ નહિ એવી રીતે નિર્જીવ કા
રબ ક્યાં બાદ તેને પૂરું સ્થિતિમાં મેલા સિવાય આડું અવસ્થા
જેવું જ હિ ખીજા વિચારો કરવાજ નહિ પછી બને તિતોડી
સ મળિ હોય કે નહિ, લોકો સુની કંગા કે ન કંગા તે માતા ન
કિ નાવના પોતાના માગ મા અકબજ રહેડું તે દિશા સુધી તાજ
થવાડું નથી । જી વિચારો બહાર પાડતા પહેલા કે । મા કાપો
પ્રારબ કંગા પહેલા લોકો લરદી અડચણે અને મી ન અવગ
ચો । કે જે એ વિચાર જો ખ્યાલમાં । જુદીએ તો મરજા અ
ધાય રહે કે માટે તે મા દ્રવ્ય પૂરક વિચાર । માકલી જ ગોડવ
વા જોઈએ મને તેની અડચણે હોય નો પચ મગી । જાતી નિ-
ગજને મરામત કહેવાએ તો તે મા જે દાગ દુધ । જાતે તે સ્વાભાવિક
બુદ્ધિના પરકમ કરતા વિભક્ત સ્વાદ અને સુખ ધિશાળા નિરડો
નાની સરખી કોડી બહુજ ધીમે ધીમે આનીને એકરે બિજાની જ
લોગ કંગા કરે મોટા સમક કરી શકે છે તે કોઈએ ક્યારે પ
જી । તી જોઈ જા તે મા મન કાગળ મા મા નો જુ મો । આન
દ આ જોય માગે મન આપ કોડી જેવા પ્રાગી મા કલોમનો દા
ખો મેલ માજુમ વર્ને તો પચ નામાનિ ન નિવડે ।

કળા ક્રોધમા આવી મી ૭ ૬૦ । ૧ માત્રા કાગળ પચ
હોય — મા મા મેવાની હોય તે હમમે મહેનત કરી જો । એ
ક ખુબમુત તંગી સિવાઈ કે બગ પ્રતિમા થડી એ જુ
દામોમેષ જે માગકોતી રમત મમત જે સિવાઈ પીગીતી મ
ને તિતી વિધગીયો જે કરે છે, તે કુતની અડાળી (૨૨) । ૬

રે છે તેમજ એ અખડ મહેતવ અભ્યાસ અને મહાવરાનું ફળ છે, એમ સમજવું કોઈ પણ બાબતમાં જોણે ઉત્કૃષ્ટ થવા પાર્શ્વ હોય, તેણે તો પધારીમાં ૧૧ ઉટ્ટીને તરતજ સ્થળ તનમન તે વિ પચમાજ સમારડું જોડ્યું

એક કારીગર પોતાની સરખાતની છદમીમાં મન કમળે રાખીને ખતથી મહેનત કરવા મટે તો મને તેજો લોભી હોય તો પણ માત્ર દ્રવ્ય લોભથીજ તે મહેનત થઈ શકે નહિ. ભદ્રમીનું એટલું બધું જોર નથી કે કોઈ કામ પાર મેલવાને અખડ ઉત્સાહ તે પધારી શકે! જ્યાં સુધી કટાળો ન આવે ત્યાં સુધી દ્રવ્ય લોભનું ચડી જાયે બાકી બહુ કટાળો આવે ત્યારે તેજ કહેરો કે “આપણને મળે છે, તેજ જલ્દી છે મારે ખાલી માથાફેરડું છું કરવી ?” એમ કે હી અટકી પડાવે. એ તો ખરજ છે કે આપણે મન મમતી કોઈ કળા કે ટાઈ કામમાં અડવા રહેવાથી જો આનંદ આવે છે, તેમ જો મહેનતનો બદલો આપે એ ભદ્રમી તેમની પાછળ આવવાની હોય તો મને આવે, પણ માત્ર ભદ્રમીની અનુતાયી એવી મહેનત કંઈ થાયજ નહિ.

મેટા કારીગરોને પોતાના કામમાં કેટલી ધિરજ, કેટલો શ્રમ, કેટલી કેળવણી, કેટલો અનુભવ લેવો પડ્યો હશે ? તે સહજ વિચાર કરવા સહેલું લાગે પણ તે કામ આભારીમાં તો કેટલી યુગી બનેા વેહરી પડી હશે ? તે જો કોઈ નવજા મનનો માણસ સામળે, તે તે મન સાથે એમજ નક્કી કરે કે ના, રે બાઈ ! મેરી રા સમજવું મહેતવ આપણાથી ન થાય. આના બોલ ઉપરથીજ તે ૧૧ નવજા મનની પરીક્ષા થાય છે

દોષ એમ કહેરો કે દલાલા માણસે " કિર્તિ મેળવવામા કે તર રાખી નથી પણ તે મેળવવામા તેને અવ્યાસ કરવો પડ્યો નથી, વિપત્તિ વેઠવી પડી નથી, સકોગ સહન કરવા પડ્યા નથી " તે એમ સમજવું કે તે કિર્તિ અચળ રહે તેવા પ્રકારની નથી એ શું કહી બહુ મોટું કામ છે? રહેજ રહેજમા થઇ ભય, તે કિર્તિ મોટો માસડો ન બતાવે! પણ કપાળથી ચાલીને પગેસે પગ પમતી પાનીએ હતરે ત્યારેજ નામ અચળ રહે! નામ અને મુમ અચળ રાખવા તે રહેજ રહેજમા થવું હોય તેવા કામ નો આવશ્ય આખી આદરે! માટે થોડા પૈસા મળે તેવું કામ પણ દેવાનતદારીથી ન જાડવા વિના વચર કુનાવને જીવ ધાલીને સરસ કરવું તેમા પણ એક પછી બીજી, બીજી પછી ત્રીજી એમ કતરોતર સુધારા કરતા જવું જોઈએ જે માણસ આવી હજીબી કામ કરે, તે ધણુ આને ધણુ સરમ કી કિર્તિ મેળવે જેમ જેમ આમળ જમ્મને તેમ તેમ કામ સારા થાય અને વધારે સારા કરવા સ્વાભાવિક રીતે હમ્મ લોભ થાય અને થાયજ

એક ચિત્રકારને કે નવા ડાકતરને કે નવા વકીલને જ્યારે પોતાના ધધાતુ પેહેલું કામ મળે એ તે ઈ હજીમા કેવું સુખકર નિવડે! ખરે! તે ઈ હજીમા એનો એક નોંધ સેવા જેવો બનાવ થઇ પડે! તેમજ જે પુરુષ પ્રથમ મ થયાના રૂપે બહાર પડે છે, એ બનાવ તેની આખી હમગમા તેને મોટા મહત્વનો માને છે, કા રણ કે ઉતરના દરેક બધું કિર્તિના રૂપાનુર હોય છે જેનું મન દહ હોય છે, તે પાઠના પડતાં ના ઉમેદ રાંદ થતા કનરો જમ્મલો જુરસો ભાની બ તરોમિની ઉજ્જ્વાલના જોરથી બહાર નીકળે છે

સુખનું જીવન આશા છે

પોતાને કુદરતી અકબલી હનાએત થઇ હોય, તો પણ મહેનત કરતી જોયી અકબલ સુખરશે અને જમથી ખુદિ ઓછી હશે, નો પણ મહેનત તેની જોડ પુગી પાડશે સૌએ જોયું હશે કે જાન જામા અભ્યાસ કરનાર જોઈ મુદ્દિનો છાકરો વિશેષ ખુદિના ઠોકા કરતા વધારે મહેનત કરે. હોય તો તે વધારે સારા પીકારો, આ ઉપર ન મર મેળવશે વળી હું ારાસપની પદ્ધતિ અને સિદ્ધાન્ત નમણે બહુજ સભાજથી કેળવણી અને શિક્ષા લીધી તેટલાની કોઈ કારીગર થતો નથી પણ કારીગરીની કેળવણીમાં પડે સર્વ પ્રકારે મહેનત, તોજ કાર્ય સિદ્ધિ થાય અને એ પ્રમાણે કરવાથીજ “જા પસ બડા મેઢા, અને ગુરસે બડા ચેના” કહેવાય.

હવેનામા એક માણસ એવો હતો કે તે અતિપણ મહેનત કરતો, તે કદિ કાર ખાવાથી કારીને હોડો એમતો નહિ પણ ઉપડો વિશેષ જોરથી કામપર મડતો તેના પર વિપતિઓના અનેક જળગ થા પડ્યા, પણ કશાથી દિમત નહિ હારતા કેવળ રાત્રાચ થી તે મજબુત આર માનસ જેટલું કામ કરતો. તે કાં એક પણ વસ્તુ દિમત હાવેજ નથી તેનો મેટો આનંદ કામ, કામ અને ફક્ત કા માજ હતો જગ વિચારવું જોઈએ કે એ રોડથી, ચપરી ભાત, અને અધેળી કાળનો જળરો આહાર કરી, પેટ ઉપર હાથ ફેરવી ભ મકતી આસે આમ તેમ ફરી પોઢી જનાર આપણા સુવાળા મહેનથને કાને કદિ આ વાત જાય તો તે માનેજ નહિ અને કદાપિ માને તો અનરમ તેને સરીરે સામળતાજ કપારી ચડ્યા વિના રહેજ નહિ વધારે તાજુમીની વાત એ છે કે યુરોપના વતનીઓ પોતાની આગરી અપરિચિત મહેનતવું ફળ સુખે જમતા જોઈ રહીએ, તો

આપણામાંથી સુવાળપનો અંશ જોએ ન થાય ? સુવાળપણ
હોં મુઠી કે બગાસુ ખાતા સરીરમાંથી અધકા કે સુગ આવે ! અ
ને પાંચુ ફરતા હાથી જવાય ! શુ કુશલ ! કુશલ તને અભિવદ
ન કરે છું '.

એ માનવી કુળ તારો મદદગાર છે?" તારે આગળ વધવું હોય તો
તોજ તારી સહાયતા મળશે આત્માવજ્ઞનનું કેટલું પ્રમાદ બળ છે ?
'હિ મને મદ મદે ખુન.' એ કહેવન પણ રાખી ચાત્રના માર્ગસૂચિનિધિ
કટખેમને ? પોતાનું નસીબજનનનું છે એમ માનીને નદમી પુરને
કર્ષણ પ્રયત્ન કરતા નથી તે છતાં તેઓ મનમાં તો મોગી મોગી આ
માઓ ધરે છે, આમ છે તો નેની ને આશાએ ક્યારી પૂરી થાય ? ધ્રુ
તેજ માણ્યુ જો મહેનત પાછળ ખાઈપીને મૂકે, તો છથર તેજા ઓ-
ને મદદ કરેજોજ અનેથી મહેનત કરે તો 'રકના રાજ્ય અને કહીર,
ના અમીર' બને કેમકે જમતનું ચક્રજ છથરે એવું કહ્યું છે સ-
પત્તિ કે નિપત્તિ હમેશા રચાયી નથી જુના ખાનદા પીન કુટુંબો ઉારતા
ઉતરતા છેક સાધારણ સોકની પકિતમાં ખપી જાય છે અને જમ
તમાં કોઈ જાણે નહિ તેમ જગીજ કુટુંબો સતત ઉદ્યોગ અો ઉચ્ચ
રહેણી કરણીતા પ્રભાવે ચઢતા ચઢતા જમતપ્રસિદ્ધ થાય છે આ પ્ર
માણે જો કોઈ પણ માણસ ' શુદ્ધ અ ત કરણથી ઉદ્યોગ દેરીનું
નાતપન કરે છે, અને ઉમ તપશ્ચર્યામાં સતત સમાધાન રહે છે,
તેને દેરી પ્રસન્ન થઈ વાહિત ફળ આપેજ છે પછી તે વિદ્યા વૃક્ષમાં
ન્યાયની શાખા પકડે, યા આદેતો કોઈ ખીણ પકડે, પણ તેને તો
તેની આરાધનાનું ફળ, મન્યા વિદ્યા રહેતું જ નથી, જે મનરતો અખડ

અમ દરીને અંતુષમ સ્થિતિએ પોહોગા છે, અને જે માર્ગે
 મણે પકડયો છે તેમણે મોટાં નામ અને ઇનામ જે
 ના છે તેનું યુગ દારણુ એજ કે ધણી બાળતોમા સાધારણુ
 કિતના યુજોથી એ નામો થયાં છે વિશેષ માત્ર એટલુંજ કે એવ
 સાધારણુ યુજોને ખંત સુખાને કેળવવા જોઇએ અને તેને ઉલ્લેખ
 અને આમદની અગતીથી કોવતદાર કરવા જોઇએ એથી કેવા
 પુર્વે પરિણામો નિષ્કળ છે, તેના અનેક લાખલા છે શુરનરને કશું
 અશક્ય નથી દુઃખતાન નરને વશ આપ્યું જમત છે માણસો
 એ મનથી એવી દહ ધારણા બાધવી જોઇએ કે હું મારાં કાંડાના
 કોવતથી અને જુદાના બળથી કતિ મારો રસ્તો યોગી કાઢીશ ” અને
 રસ્તો નાહ દોષ તો ત્યા રસ્તો કરીશ ’ “હમાણો માણસ હયોડાના થા
 યુગ વિઝીને મારે છે એમ કાંઈ કહેતો તેવી સહજ વાત લપરથી
 થજ તેના મન । જુઝમાનુ માપ કેટલે દરજ્જે નીકળી શકે હ ? એક
 વખત કાંઈ માણસે પોતાના એક મિત્રને કહ્યું કે “ રખેને તમે
 એવું કામ કરના । તમે એ બાગમાં કંઈ લોપ બાડે ભેરો નહિ.
 ભાત માણસોને હું જોજીયુ છું પારીસની આપસી વેદકશાળામાં
 ત્યાના વિદ્યાર્થીઓ શિખતા આવે છે, તેઓ ઓરજુદર હયે ડાના વા
 દમભેર કરતા નથી તેમનામા હાજ નથી તમે ત્યા જે નાથા વેર
 રો તો તમને પૂરા અવેજ ગળશે નહિ । ” કેવું સર્જીરીકટ ॥ ૩
 ત્યેક માણસમાં જો ખરેખરો દમ હશે, તો તેમના એકદર સરવળા
 થી તે દેશનું રાજ્ય હમદાર અને કોવતમ હ થશે । અને જેવો ૨ ।
 જુસ તેવી જમીન । જેવો માણસના લાયમાં કસ, તેવો જમીનમા
 કસ આવે છે, જેવી ખેડુતની ખેડ તેવો જમીનનો રેડ સમજવો.

ઉઠર મચી ખાટલી પડી આમદથી મડપા રહેતી ઇચ્છા સદા ભગત રાખવી જરૂર છે માણસ ભતવું ખરે સાત ઓ તાજ ઇચ્છા-ભગ છે ઇચ્છાભગ એજ માણસનો પ્રાણાત્મા ! એજ જીવનશક્તિ ! એજ માણસ પડે ! એજ શક્તિ તેના દરેક કામને ગતિ આપે છે, અને એજ શક્તિ તેના દરેક પ્રયત્નમાં જીવન મૂકે છે ! આવી આશાને ધાપે જીવન ઉપર ચણાયેલા છે, જો આશા એજ આપણી જીવનીની ખરી ખુસબો છે ! હમેશા “આશા એજ મારે ભગ છે” એ વચનો દરેક માણસેએ પોતાનું મહા વાક્ય મણીને માથવાની જરૂર છે પણ જે પોઆ મનોા કાયર માણસ છે, તેના જીવતરને ધક્કાર છે પોતાથી થાય તેટલું કરવા છતાં પણ વખતે સપળી મહેનત બરગજી ભય તોપણ મનને ધક્કો સતોષ મળે છે એજ ગરીબ માણસ દુખ સામા જ્યારે કરીને રજુભગ મ આનનો હોય, અને અત્યંત મહત્વથી તેના પગ ધોલીમોઢાણ થયા હોય આમળ ડમણ બરવા ॥ કહેતા હોય, તથાપિ (દ મો મદ) પછીને આમળ આશનોજ ભય ! એ કેવી ઉત્તેજક ! અને મ નહર જીવી છે ટા

૩

માત હચ્છા અને તુંખર રાખવાથી તેજ જીવાન માણસવા મન ઉછડા ખમડી ભય છે નિરસ ઓ દિકા ધણ ભય છે માટે તેમ જો સદા કિવાસકાતજ નટવું જોઈએ—ઇચ્છાની પછી તત્કાળ કામ કરવું જોઈએ. રાહ જાણ મેસી રહનામાં લાભ નથી, જીવનીની કામનજ એવી છે કે હજ અને વકીતર ઉછ મધી સહન કરવાજ જોઈએ કારણ કે મનોા વિચદ માટે એ કિતમ સાધન છે તત મ નની મજુરી વિના જીવનીના જીવિઆના નુ દુગીનથી મત્ત અને

૩૮ જે ધિમે ત્રિમે નિરતર આશ આશ કરે તે ધણે દૂર જઈ શકે

પુન પ્રવત્ત કર્યો કર્યો છુદ્ગી રૂપી સાકાગ મનની કડીઓની જ નેથી છે તો આપણું મન જો દ્રઢ હોય અને આપણો હેતુ રડો હોય, તો આપણે શું ન કરી શકીએ? કંઈ સામર હોવાનો નથી ને-કું મરે કમાવાનો નથી, પણ આજ્ઞાસની તાકાતમાં જેટલું છે, તેટલું તે કરી શકે એમાં સંદેહ નથી, જગતરૂપી વિશાળ નિશાનમાં સ' કંઈ અને શ્રમ જો ખે આકરા ગુરુ—આકરાગુણ છે, તો પણ તેમની ખાસે આજ્ઞાથી ઉમદા મોલ મળે છે ? માણસ પોતાના આમદ મા લખાવે, અથવા ધુળ જેવા ખોટા બાત જતાવીને પોતાના કામ ને અને સરીરને કટાવા દીધું, ને નપુસક માણસ છેતરે નિષેધ જાણે ને જેણે પોતાના મન ઉપાતનું કામ પોતાની ખુશીથી—હલ ટ દોશથી લીધું હશે, તે આમદથી પૂર્ણ કરીને આપણા સાધારણ હિતઆરથી ડરવાનું નથી, તેને જો અસાધારણ ખતરી વાપરીએ તો તો ધારીએ તે ક'ઈ શકીએ જે કામ કરવાને આપણે સક્રિયમાન છીએ તે પણ અસક્રમ માનીને હા ના, હા ના કરીએ તો તે આપણાથી પરોજ નહિ જો કામજ અસકારીને દેખા દેશે

જાતી રાખીને ક્યો વગર કોઈ પણ કામ ખરે ખર ને શુદ્ધ જનું નથી માટે મનની કચ્છાને પછવાડે જોડોર ગહેનત ક્યો કરવી આમજ અડચણો આવે તેની સામા પ્રવત્તથી તત્ત વુદ્ધ મન આપણુ જોઈએ તેમ કરનાથી આજગ વધે શકાય છે આથી જાને છે એવું કે જે રૂળ મેળવવાની આશા નહોત, તે અમાનક મળી આવે છે કામ જોતાજ તે જાણુ અસક્રમ શામે, તેને માટે મનમાં દ્રઢ અને મઠીર સંકલ્પ જામ, તો તેણે પણ જની જામ છે ધણી વખત જોઈ હલકું એમ જાને છે કે જે કામ કરવા આપણે જરૂર સક્રિય

માન હોય છે, તેનેજ આપણે અમર મેળો દ્યુપત્તુ મનથી જોઈએ, તે તે કદિ થવાનું નહિ. ઇચ્છા ઉપર ભક્તિ રાખી, એ સર્વોત્તમ સામકારક વાત છે.

જે માણસ કામ પાછળ બરાબર મન ભગાડે છે, અથવા મા રે આ કરતું છે, એમ નિશ્ચય કરે છે, તે પોતાનું કામ પૂર્ણ કરી શકેલી સ્થિતિએ પોહોચવાને તેના ઇચ્છા-બળથીજ એટલે મનની દ્વન્દ્વનાથીજ પાર પડે છે. માણસને જેવો થવાની ઇચ્છા થાય છે, તેવાજ તે થાય છે. કેમકે તેમાં ઈશ્વરી ચૈતન્યની ઇચ્છા મળી એટલે ઉઠા બાવણી જેવો થવાને ઇચ્છે તેવાજ તે થાય જો મનની ઉડી મરણથી તાબેદાર થવા ઇચ્છે, તે તે તાબેદારજ થશે, બિરજવાન થવા ચાહશે, તે તેવો થશે, લાભજ થવા ચાહશે તે લાભજ થશે, આ સંખ્યાને દિન કરવાની મરણ કરશે તે તેમ પણ થશે.

ગુણથી એક મોટા ધર્મ—એક મોટી ફરજ બળવવાની છે. માત્ર મને તેવી ઇચ્છાને આધિન થવાનું નથી. માણસે સદુદ્યોગ આચરવો જોઈએ આ કામ સારૂ કે નરસુ? તે હરકોઈ તત્કાળ સમજી શકે છે પણ પછી પોતેજ પોતાની મને તેવી ઇચ્છાને આધિન ચર્હો અવગો ઉદ્યોગ કરે તે તેના મનની ઇચ્છા ઉપર કોઈ સત્તા અજ્ઞાનતા જતું નથી. પોતેજ પોતાનો ધર્મ—પોતાની ફરજ ઉદ્ભવ ન કરે, પછી તે મને તેટલી મહેનત કરે પણ માર્ગ આગો હોવાથી પણ તે કદુદ્યોગ ચાલે, એ નિસદેહ વાત છે.

માણસને જે રૂપ પડી હોય, જે બાસન થયું હોય, કે જે લાભમા ભપટાયો હોય, તે આરજમાજ વિવેક બુદ્ધિને કહે છે કે તે તમે અટકાવો. એ ફાસાગા ફસાવું ન ફસાવું તમામ હાથમા છે.

જે કારે તો અતરંગિતાના ઇચ્છાનના પ્રભાણે તમે તમારા વા
વમા પારજ પડે. કાચક ઉગર થઈ એટલે મનનો નિશા કરવા
સમય થયો એ વેળા અણી યુદ્ધો વિતરા દીપાથી જે ખાડા પો
તાને હાથે ખેંદારી, તેજ ખાડામાં પડ્યા પડ્યા માથે હાથ દહ રોડુ
પડ્યો અને અણીનો વખત નિશા પછી એ ખાડામાંથી બહાર નીક
ળવા ની શક્તિ રહેતી નહીં

સૌથી સહેલી ટેવ ઇચ્છાનાની કે હરકોઈ વસ્તુપર કે હરકોઈ
કામ પર વલકળ ઇચ્છાનોડે છે માણસને એ ટેવ સદા પ્રાપ્ત થા
ય છે પણ જે છુટ્ટે તે જે બરાબર ઝનુનથી અને દ્રઢતાથી છુટ્ટે,
તોજ ફોફ મેળને પણ છુટ્ટી. છોડ જે સસાર સાગરમાં આ
મ તેમ તસ્તો કરે છે, તેને સુગમ ગયેલા પાલડાની આદર પવન અ
ને પાણીને બેરે મને તેમ રખડા હે, તો તે કહી પણ સ્થિરતા મે
ળવાનોજ નહીં માત્ર છુટ્ટાઓ કરે, પણ તે મેળવવાના કામ પાછ
ળ ઝનુનથી ન મડે, તો એકથી માત્ર ઇચ્છાથીજ શુ વળેક પણ કે
રેક માણસને બહારત કે કે એક ઉત્તમ મુકરર માર્ગે પડવે. એકજ
નિશ્ચય બાંધવો અને મન દ્રઢ રાખી એકજ ધોરણે તે મુકરર માર્ગે
જવુ એવી રીતે પોતે પોતાના આચરણ આચરવા બોધને ગ્રેમ
કરના જે સુકમા તો માઠી વધે જાણવી અને જાણુ કે આજમ ની
ઉડી ખમણમાં પડ્યા અને તેથી બાણે એવું કે એક અનિશ્ચિત મ
નવાળા નક્કમાં જુવાન માણસ ની તમામ આમીયો અને હીનચામ
તેનામાં બરાણે અને એકવાર એવું જન્યુ એટલે નિશ્ચય સમજવુ
કે તેમાંથી કંઈ નીકળારો નહિ એક ઉદરતે જુવાન સારે કે નધારે
માર્ગે દોરણે, એટલે પછી તે તેવોજ થવાનો હમેશા સારે સાર, અને

નકારે નકાર થતુ જ આ યુ છે ઉછરેલો જુવાન ચાહે તેવો વર્ડ ૨-
કે. અને તેથી યાદ રાખતુ કે આપણે આપણી ઇચ્છાને ઓટલે આપ
ણા મનના નિશ્ચયને, દ્રઢતાને અને આગ્રહને સુવિચારથી સુમર્ગે ચ
લાવીએ, તોજ મોટા ને મોટા સુદર ફળ આપીએ

આપણી એ બળવાન ઇચ્છા શક્તિને જો આપણે ઈદ્રિય વિ
ભાસો રસ્તે વાળીએ તો ખરેખર તે એક ભયંકર રાક્ષસી નિવડ-
શે અને તેથી એક પછી એક તમામ સદ્ગુણો લપ પામશે એક
દુર્ગુણને છેડે બીજો દુર્ગુણ જોડાયતોજ હોય છે એથી પરિણામે અ-
ધમતા ઉપજશે “પણ જો એ શક્તિને કપૂર સુચર્યા પ્રમાણે સા
રે ગામે લીધી તો એ બળવાન ઇચ્છા એક મમથ દેવી સ્વરૂપે ફરી ન
હો, અને બુદ્ધિ પ્રધાન થઈ ગિરાઈ તથા તેને ઉત્તમ સલાહ આપીને
માણસને ઉચ્ચામાં ઉચ્ચી પ્રતિભુ સુખ આપનાર કલ્પવૃક્ષ નીવડશે” “મ-
ગ્ન હોય તો મર્ગ પીકશે” જે માણસ અમુક કામ માટે ભેવાનો સકલ્પ
કરે છે, તેથીજ તે મોટી અડચણો પાર મેને છે અને તેથીજ તે સિ
દ્ધતાને પામે છે ‘ફાણુ માગ હુ કરી શીશ’ એવો મનમાં વિચાર
લાવવાથીજ તે કામ કરવાને આગળે ધણે ભાગે શક્તિમાન થઈ એ છી
એ કામ પદ્ધતિની પ્રાપ્તિને માટે મનમાં નક્કી કરવા સાથેજ તે વસ્તુ
પ્રાપ્તિ વખત પ્રાપ્ત થાય છે એ પ્રમાણે જે માણસ ખર્ગ ઉભિયી મા
સાથે સકલ્પ બાંધે છે, તેનામાં જાણે કે જીવિતો-સર્વ શક્તિમાન
પણુતો આભાસ દેખાય છે

આ ઉપરથી ભેગ ન સમાજવ કે આપણે ઇચ્છાએ ઓટલે સ-
ર્વ થઈ ચુકતુ, જે ઇચ્છાતુ તે બલવત્તર ઇચ્છાથી ઇચ્છાતુ જોઈએ
માફ રાખતુ કે જે માણસ અમુક કામમાં નાઉમેદ થાય છે, તેનામાં

કદ ઇચ્છા શક્તિજ નથી એટલે કે તેઓ જે ઇચ્છે છે, તે તેઓ અરધુજ હચ્છે છે. બ્યારે ઇચ્છયુજ અરધુ ત્યારે તેના ગુનમા સ-
ક્રમ થાય અને એમ થયુ ત્યારે નો તેમા અસકપતાએ પર ધાકયુ
અસકપ એ શબ્દજ કાપમાની કાઢી નાખવો જોઈએ. જે માણસ
અસકપતામા રહ્યો વાપરીને ખાતે તેની ઇચ્છાજ લમડી સમજવી
“કુ જાણ્યો નથી, મારાથી બની શકે એમ નથી, અને એ અસકપ
વાત છે” એવુ જે કેમ કહે તેના ઉપર નેપોલિયનને બીજા બધા
કરતા વધારે તિરસ્કાર આવેનો.

અહા ! જે સુગર્ષ ઇચ્છા બાળ હોય, અને તે સાર નરસુ કે
નિતિ અનિતિ ન જુએ તો શુ નુકસાન જે માણસ હરેક કામમા ઝડકરા-
વ અને ઝડક તૈયારી કરી જુસ્સાથી કામ પાછળ મડે તો તે માણસ મ
એ તેનુ કષ્ટવાળુ, બીકવાળુ, કે જોખમવાળુ કામ હોય તોય
જુ તેવં વગને વધારે સમય સચકતા વાપરી ત્વરાથી ધારેથી વાતમા
ફતેફના ડાક વાગના સુધી મડયો રહેશે, આે સામે આવતી અડ
ચણાને ખસેડનો જઈ વધારે ઉઝા મૂળ ધાવતો જશે.

સત્યવાત એ છે કે એકવાર કોઈ પણ કામ કરવા માટે મ્હો
માથી વાચક નીકળી ગયુ, અથવા તો કોઈ કામ કરવાને ઇચ્છા પુ
ર્વક ધારણા ધારી, પછી તે મને તે વાચ નો પણ ખબર ઠોકી તે
સામે કમર કરીને મડયુ અને જુસ્સાથી એવો હડ પકડ્યો કે તે
આરંભમા પછી તત્કાળ મને તેટલી અચૂકાગી અડચણો એવી આ
વી પડે કે જે તે પ્રથમથીજ જાણ્યુ હોત, તો તે કામ માથે યવા
ક્યાપિ મ્હોથી મોઝનજ નહિ એવી અનોખી અડચણોમાથી પણ
પ્રસાર થઈ મ્હોએથી નીકળેલુ વાચક જગતી સત્ય કરી દેખાડયુ.

અને કામને પાર મેલવું, એ કેવું દુર્ધ? કામ !! કેવો વિદ્વદ રસ્તો!!
અને સામે પક્ષને જનારની ફેરી વળ જાતીય કે શારીરિક ? કેવો ૨
શ સનીય અડગ જુરસો !!

જે માણસ નાનપણમાંથી જ પોતાનું કોવત હસે છે, એટલાથી
સ્વતંત્રતાથી ઉદ્યોગનાજ મત્ર બજે છે, ટાણે ટકર લે છે બીકને દેત
નિષ્કલ કરે છે, અને કશાથી બીતો નથી તે માત્ર આપ બળ, સ્વ-
પ્રયત્નથી જ છુટીતા જોકે સખ્ત સંકટોમાંથી તરી પાર નીકળે
છે 'દુનિયામાં ફરજના અને ખાનગી કરતા બીજી વધારે ઉમદા
બીજી છે સોના રૂપાની તૃષ્ણા રાખવા કરતા આપણામાં મીઠું દે
વી તૃષ્ણાઓ છે, તે જોલે તેને બગે નેમ છે"

કાઠ કાઠ મનના ગમતી એવા હોય છે કે પોતાના કામગા
મને તેવું જોખમ આવી પડે, મને તેવું સકાંડ, અથવા તો
શરીર કામથી પીડાય, પણ તેની છુટીતા મહાન ઉદ્દેશમાં તે મ-
અજ્ઞેય રહે! અને તે એમ બોલે કે "મારું તથા મારા જાત બાઈ
બોલુ મારાથી બને તેટલું બધું કરીશ." એટલું જ નહિ પણ
તે તેવું કામ એવી ઝીણી નજર રાખીને કરે, હમેશાં એવો નો વ-
ખત જાળવીને નિયમસર કામ પર હાજર થઈ જાય અને પોતાની
આખર તથા પ્રમાણિકપણને નિષ્કલ રાખવાને તે એવો નો ખતી
રહે કે, જે જે માણસો એને જોળખતા હોય તે બધા અસ્થાયી એ
ને માન આપે, તારીફ કરે, અને છુટ્ટરથી માહે!

માણસના મનનો મમત એટલે મમલુન ઇન્કિલાબ જો સોજ
કામોમાં વાપર્યું હોય અને બેશબર રીતે તેને સુરસે ચલાવ્યું હોય
તો તે એક અસુલ બગવાન ગુણ નિવડે! હાજર તરીકે આપણે

કોઈ પણ પુસ્તક વાંચવા માટે, તો તે પૂર ક્યા વગર રહેતું જ નહીં જ્યારે તે પુસ્તક જરાબર મનમાં રમી રહે, ત્યારેજ તે પુસ્તક સમજવું અને જેજે વાચવું અથવા વિચારવું, તે તે એકાએક ચિત્તે વાચવું અને વિચારવું જોઈએ. એક માણસ કહેતો કે “ જો મેં જો મોટો ઘનો જાઉં છું, તેમ તેમ મારા મન ની વધારે ખાતરી થતી જાય છે કે માણસોમાં જે મોટો નફામાં જોવામાં આવે છે, — જમણા અને જમણા વચ્ચે, મોટા અને પાગર જમ ની વચ્ચે, જે મોટો એક જણાય છે, તે માત્ર જુરસા ॥ પ્રભાવીજ છે, અન્ય દેહ સહાયને લીધે છે એક વાર મનમાં કોઈ પણ કામ કરવાને નિશ્ચય કરવો અને પછી “ દેહ પાતયામિ વા અર્થમ સાધયામિ ” કહીને કરવું કે પછી મરવું જેમાંથી એક મનમાં જો એવો જુરસો કરી, તો તે મણસ દુનિયામાં જીવવા જેવું છે, તે તે ક્યાં વગર રહે ॥ ૨ નથી પણ જો એ મહાન ગુણ કોઈ સખસમાં નહીં હોય, અને પછી મને તેટલું બુદ્ધિજન તેનામાં હોય, તેની સ્થિતિ મને તેની અતુલ્ય હોય, ઉપરાંત તેને મને તેટલા સુદર લાભકારક પ્રસંગ આવી ગળે, તોપણ તેથી શુ દુષ્ટ ઉપર કહેવા લભામ સહાયો છ ॥ તે નામાં ઉત્સાહ અને દ્રઢતા નહીં હોય, તો તે માત્ર બે પગ પ્રાણીજ કહેવાશે તેની મજાના મનુષ્ય જાતીમાં થઈ શકશે નહીં એ નક્કી સમજવું

જે હર હમેશુ પોતાના ઉદગમમાં મચ્છો રહે, તે શબ્દરમારમાં માર્ગે મૂકાવો પોતાના સ્વર્ગાર્થથી જમતને વિરમય પમાડો અને તે સંસાર વ્યવહારની બની કેળવણી દેખ દુનિયાને દેખાડો અરે જે માણસને સંસાર વ્યવહારી કામકામની કેળવણી મળી નથી, તે ક્ષુદ્ર

સીની જીવી જનના માની છે સમાર વાવહારી કાયની કેમવણી કમવારમા સહેલાઈથી ગી જતી નથી પણ સતત પ્રયાસ અને અખડ આમદ જનન અતરણીના અકૂર નિદ્રા અને સનેજ જોઇએ, ધણીજ નિરિતા પાપા ઉપર કામ કરાસ મોટા અંગે વિશાળ મનવા માણુએ હોત છે સહિષ્ણુતાથી એ જનનુ નથી

કોઈ પણ અમલનુ કામ જરાજર અભાવવામા પ્રથમ તે કાગળી ચોખતા મેજવરી જાઇએ તે કામમા વખતે અણુધાર્યા બાદ જની જમ, તો તત્કાળ તેવર પછને ચોખ અવરથા કરતા આવડવી જોઇએ સખ્યાન પ માણુએને કામે લખાડવાની અને તેમની મેહેનત અવસ્થા પૂરેક અભાવવાને આવડત અને શક્તિ જોઇએ તેમા જન સ્વભાવનુ જ્ઞાન અને હૃદય સમજણની જરૂર પડે છે પોતાની જાતને નિત્ય ઓક રીતે ફેળવ્યા કરવી પડે છે આથી વખતો જતો અનુભવ પ્રતિ દિવસ કામ લાગે છે સસારના ધધા રોજમા આ કેળવાયલા પ્રજ્ઞ વાકેફમાર પુરપો મળતા મુરકેલ છે કમકાજથીજ માણુસ માણુસ બને છે

હરકોઈ ધધા પડે, પણ માણુસમા જો માણુસાઈજ હોય, તો તે કોઈ પણ ધધાથી નીચો થતો નથી, જો તેનામા તેાપણ નહીં હોય, તો તેના ધધામા નીચો પડશે તનનુ કે અનનુ કામ હોય હાથની મજુરી કે મગજની મેહેનત હોય પણ તેની બ્યાજબી રસ્તે તને તે ઉદ્યમમા પાવ પેચ ની પ્રાપ્તિ થતી હોય તો ત ધધો આખર ઇજતદાર સમજવા કોણના તમારા અને કાદરના ઝાળા ઉપાડવાથી કાથ મેવા થા, તથી નુ અત કરચુ પણ મિન ધાવફ કામજ કે કીમથી મેલા થવાનુ નથી, પણ કચનના લોનથી

દાખા ઠીકરા જોવા દવાય છે વખતે એમ બને છે કે કોઈ ઉપયોગી વસ્તુ મેળવવા માટે તેની ખાછળ આપણી પાસે જો હોય, તેને મધ્યમ છુટ છુટ કરી નાખવું પડે છે તેમજ વખતે એમ પણ બને છે કે ઉમદા પદાર્થ મેળવવા માટે મહાન પુરુષો તે તરફ પ્રયાસ કરતા કરતા પોતાનું અજગત અભાવવાનું સારા નિશ્ચયી ઉપયોગી મહેલ મજૂરી કરી પડે છે કબિર નમંદાસ કર માટે કહેવાય છે કે તેમને પણ એવાજ ફળની પ્રાપ્તિ માટે પ્રકૃતિથી વિરુદ્ધ જતા થોડી અલ્પ અણુગમાળાગી નોકરી કરવી પડી હતી સારાસર એ કે થોડું ફળ મેળવવા માટે બિરજથી તે ફળ પ્રાપ્તિનું પ્રશ્ન મળે, અથવા કામો ભાચારીથી કરતા પડે છે જો કે આવે વખતે ઇચ્છિત ફળનો પાક થોડો ઉતરે છે, તો પણ તેના પેટા કામો સારા પૂરક કરવા પડે છે. •

પણ ભોડો એમ માને છે કે રાત્રિ દિવસ ધાણીના બગદારી પડે તાજ રોજનું કામ જોને આથે આવી પડે છે, તેનામા ઉચ્ચ પતિની મનસંકિત હોતી નથી પણ એ માનવું ખોટું છે ધધા રોજનારવાળાએ પોતાના કામમાં સારા ઠીકાવું હોય ના બિરજ ને આમિદથી સચોટ મહેનત કરવાની ટેવ કેળવવી જોઈએ. પોતાના ધધામા ફતેહ મેળવવા માટે હરકોઈને તથા ગુણની અવશ્ય જરૂર છે પ્રથમ પોતાના સ્વભાવનું વલણ જાન્યોજ તે તરફ વળેલું જોઈએ બીજું તે કામ ખાછળ મડયા રહેવાની ટેવ જોઈએ અને ત્રીજું મહાવરે પાદવો જોઈએ અને તે ધધામા ઉપર તથા ગુણ ખતયા કેળવ્યા હોય તો તે અને તેવાં કદિયુ નસીમ ખોલવાની કામજુઆર કુચ્છી નિવડે !

વખને એમ પણ બને છે કે “આગ્નિશાળીને ઘેર જુલ રમે”
એ પગાણે કેટલાકના ધરમા પાસા અવગા નાખતા સવળા પડી દે-
વ માગે સોનાના વરસાદથી રેલભેલ થઈ રહે છે એ પણ પણ એથી યુદ્ધ
પડ મહેનત ઠી કમાણીમા જે રસ—જે મધુર્ય હોય છે તે તેમા
જેટલી કીમતનો છે એની રીતે થયેલ શ્રીમતને અગર ગભ શ્રીમતો
સોનારપાના દરેક કકડાની ખરી કીમત સ્વપ્નામાં પણ જણાવાનીજ
નહિ “જુગારી છતે તેમ લસ્યાઇને વધુ રમે” તેમજ નસીબ
દાર વેપારી ખોટા લાભમાં લેખ વહનમા તણાઇ આખરે ખુદાર
બને છે

કેટલાક માણસો કુદે રત્ન જવાના વિચાર કરે છે તે રસો
ખાડાખખડા, જળાળ ખર્ચ, અને કદાહીચડાગો હોય છે તેથી
સારે રસો યઇને જનારને જો કે ફેરો ખાઇને જવુ પડે છે આથી
વખન વધરે જશે ખરો પણ કુદા માર્ગ કરતા આ માર્ગે યુદ્ધ
અને નિર્મળ હોવા ઠી બને છેક સાવારણ મજુરી કરવાનુ કામ હોય,
પણ રોજ રોજ નિયમસર કામ કરવાથી બાકીનો વખત બહુ આ-
નદમા જાય છે અને કુદો રસતે તો વખતે ખડામા ઉતરતુ પડે
આખરાથી પમ લોહીચેલાણુ થાય, અને વખતે કાઢવા ખુચી જ-
ઇને ત્યાજ અટકવુ પડે, અથવા તેમ નહિ તો ઝરડ થલ પગજ લા
અટકે, કે પાછા પમણી બરે એટલે કે કામની સમાપ્તિ લાજ કરી
પડે. એકદમ આકાશમા ફાળ મારીને ઉઠના છદ્ધસને ડોલાવવાની
મેલાઇમા ફેરો ગુલાન પોતા ઠી મૂખોધી લેખ થઇ પડે, એમા યુ
આશર્કે !!

ખીજી વિશીમા પ્રવેશ કરતા મોઢ પશુ જુવાન માણસને માટે કંઈ પણ જોઈવણ કરી આપી એ બાજની તા. કેમકે નેમકે રાત્રી તેમને પોતાનેજ પુકસાન થાય છે તેમનામાં જેટલું દેવ હોય, તે કરતા વિશેષ દૈવન પોતાનામાં છે, એમ નેમને બાસ થાય છે, અને તેથી તેઓ પોતાને માટે મહેનત કરતા નથી " તે મારે હું મહેનતવાનું છે તમારી મેળે આપ બળે જે કંઈવાળું હોય તે કરી તમારે સુખે રહેવું કે જૂને મરતું જે વાતને આધાર તમારા પોતાના ઉપર રહેશે છે. જાવા જાવા બોલજ જુવાનીઆ-જોને કાને પડવા જોઈએ આ બાબત તે જુવાન સમ્પત્તિ દિલમાં કરી, કે પારકા આશ્રમથી કે ખીજની મદદથી કંઈ લાભ થવાનો નથી મારે માફ સુખ-માફ કંઈવાળું તારું જોઈએ અને તેથી મારી જાત ઉપરજ આધાર. રાખીને મારેજ મારા જાહુપગથી માટે મારે સર્વેન મેળવવું જોઈએ

કોઈ પણ કામમાં પ્રવેશો કર્યા છતાં પણ નિષ્ફળ જવાય તે પણ પ્રયત્ન કરનારો તે તેમાંએ લાભ છે પોતાના પુણ્ય બળી સધળી શક્તિઓને જાગૃત કરે છે આથી તે જાન કેળવણીમાં આ ત્મનિકરમાં, જ્ઞાનમાં તથા ડહાપણની કેળવણીમાં તે આગળ વધે જાય છે " નિષ્ફળ પ્રયત્નો આવી દ્રષ્ટિથી નિરાશામાં આવે, અને વિષ્ટ આશ્રમથી નિષ્ફળ પ્રયત્નોને પણ સફળ કરવામાં આવે, તે તેવી નિષ્ફળતા સદા રમભરી અને બોધકારક છે " જે માણસ માત્ર ફોલ મેળવવા માટેજ મહેનત કરતો હોય છતાં નિષ્ફળ જાય, તે પણ તેવો દિલ્હાસો મેળે ખરા કેમકે કોઈ જુડા કામમાં ફોલ જે જાતી એ બોલી જાનામાં છે પણ તેના કરતા રૂઝ કામમાં નિષ્ફળ

જલુ એ માનવાણી અને વચારે માનવાળો વાત હે

સારા કામમાં ખાછા ખડવાના કરતા તે પાગ પાડતુ એ વધા
 રે સાર છે પણ કોઈ કામમાં તેનું પરિણામ કેવું આવશે તે ઉ
 પર લક્ષ નહિ રાખતા માત્ર કામનોજ ઉદ્દેશ રાખવો જોઈએ તેમાં
 જે મહેનત કરી પડે હિ મતથી ગડવા રહેતુ થકે, તે પગ માન
 દ્રષ્ટિ રાખવી મટે છે "

" વિનય પરાજય વિષય નો, નથી આપણે હાથ,
 પામર પ્રાણી માણી, યજુ વિનયને પાત્ર "

સસાર વ્યવહારના કામમાંજ ખાછા જે હાથપણ અને જોશ
 થી મહેનત કરવામાં આવે, તે તેના રૂડા ફળ નિષ્પન્ન થિના કંઈ
 ફિદાઈ નથી એવો સુબક્ષીજીવ તો માણસ આગળ વધતો જાય છે
 તેનું પુણ્ય અને સામર્થ્ય બહાર પડતું જાય છે, એટલુંજ નહિ
 પણ તેનો હાથજો લેઈને બીજા માણસો તે પ્રમાણે કર
 વા ઉરકેરાય છે અલગત કંઈ સમજા માણસોને સરખો કરજો—
 સરખો ભાલ મળતો નથી પણ સરાસરી પ્રત્યેક માણસ પોતપોતાના
 ના અળ પ્રમાણે ઉચી ખજીઓ મટે છે એ નિશ્ચય છે દુનિયામાં
 એવા હાથલા મળવા દુર્લભ છે કે જેણે જીવન પર્વત પાર કર્યાજ
 ક્યો તે પણ તે કંઈજ મેળી શક્યો નહિ ! કોઈ પણ સાધક કા
 મનો બહો સાધાજ મળવો એ સ્વાભાવિક છે

કોઈ પણ કામ હાથમાં લઈને તે પારજ ચૂકતુ હો ! તો તુજ
 સાધનોથી સસાર માડવો જોઈએ સસારમાં પડતા શરૂઆતમાંજ
 દુર્બલ દશા હોય તો ખરેખર સારા કામ કરવાને મન સત્ત જાગૃત
 છે છે. પ્રતાપનુ ચરિત્ર આ ઠેકાણે હાથનો લેવા યોગ્ય છે ૬

નિયામા આમજી વધીને જેને સારામા મજાડુ હોય, તેને તો નિર્ણય નતા ને નમજી કાલત જરૂર ની છે. અને તો તને એક આગ દશા તુ ચિન્હ—એક અમત્ય સાધન સમજાએ છીએ.”

કોઇ નમ વસીલાયા પાગીએ જાદી મોરામા ખપે છે કોઇ પોતાની બુદ્ધિ પ્રજાવ. ઉચ પદ પામે છે, અને કોઇ દેવી મ મતકારવીજ પાર પડે છે. પણ ધણે ભાગે નિર્ણય માણસોજ ઉદય પામતા જોઇએ છીએ. ખરી પોતાની વાત જો છે કે મને તેવું કામ આવે, પણ તેનો નકાર નહિ કરતાં હિમતથી સામે પગલે જઇને તે કામમા લેવું.

દુનિયામા હમેશા એમજ જનતુ આવ્યું છે કે દરેક માણસ મુપરતો જાય, અને આમજી વધનો જાય, તંતુ મૂળ કારણ મહે નત છે આખા દેશનો અધેના પ્રજાનો સુધારો મહેનતગાજ રહેશે છે પ્રયત્ન વિના કંઇ થતુ નથી જે ઇચ્છિએ ને અનાયાસે વગર મહેનતે થઇ જાય તો હીઃ એમ મનુષ્ય એજ લેલાઇ છે કદાચ એવું અને કે ઇચ્છિએ તે તમામ તરત થઇ જાય, તો તેવો સમય ત્રાસ-દાયક અને મહાદુ ખદ જાણવો. કંઇપણ કામ, કંઇપણ સ્વાર્થ, કંઇ પણ પ્રયોજનજ નહીં એવી બાકર દુઃખદસ્થિતિ!! એવો વખત આવે ત્યારે જમતુમા કેમ ચાલે!! તેની કલ્પનાની પરિસ્થિતિ તો બધાની નથીજ! પણ તેનો માર્ગ પણ અધારી ખીણમા અગમ્ય છે!

પોતાના કોઇપણ એક કામમા જે માણસ પ્રથમ હાર ખાય છે, અને જીને પોતા મનો મધ્યમ પુરુષ હોય છે, તો તે આમજી વધનો નથી પોને હાઃ આવી તેનો કોય તે ખીજા ઉપર મૂકે છે. આ પોને દાવજા મોજા વિનાનો હવકો મહને ભેવફૂરની રાણીમા

કે જાનો વધારો કરે છે। પોતે ખેતસીમ છે, એમ માનવું, અ
થવા તો ખેતરૂં જાનવું, એ એકમ ગઢતપી વાત છે એના
નસીમનો દોર કહાડીને જ્યાં જ્યાં પોતાના દુખ રહે છે, પણ તેમણે
સમજવું જોઈએ કે એમાં ખીજા કાંઈ ની કમર નથી, પણ પોતાની
જ બેકાળજી જરૂર દોગરત ઉડાવપણું આ બાગસ એમ નડયા
છે એથીજ પારેને સ્થાનકે પહોંચાયું નહિ તેઓએ દુનિયાને માથે
દોષ મૂકતા જરા વિચારવું જોઈએ કે ' સૂર્ય જાળકે દાંકપો રહ
નહિ " શુભની કદર વેહેલી મોડી યાવ, અને યાવજ

તારેલી જોતમ વદ્ર છૂપે નહિ, સૂર છૂપે જાહિ કાદલ છાયા,
શક પડે રજપૂત છૂપે નહિ, દાતા છૂપે નહિ માગન આયા,
ચલ નારિકો જેન છૂપે નહિ, પ્રીત છૂપે નહિ પઠ દેલાયા,
કવિ ગગ કહે સુન શાહ એકવૈર કર્મ છૂપે ન મમૂત લગાયા

અર કયા! ક્યારે પણ કસોડીએ આપી કીમતી મણિય શુભ
હમેશા અમાગમા રહેનો નથી પ્રમમ આવે સરે જાહેરમા આવે
છે-અજવાળમા આવે છે, પ્રકરો કે ઝગડે છે " અમારો કાંઈ જાત
પણું નથી " એમ કાંઈ બોલે તો તે કપરથી તેનો તોલ થઈ ગયે છે
તેની શકિત તેનું કામ તેની ચચગાઈ પોર નિદ્રામા પડ્યા હોય, એનો
આસ તેનું બોલવું સામગીરે ફરકાઈને ધયા રિના રહે નહિ વાળી
ને સમ્પ્રદાઈ કેવા લુપ્ત છે। બે કાળજીથી કામ કરે, આં શુભને કે
જાવે નહિ, ત્યારે આવું બોલવાનો વખત આવે, એમાં દુનિયાનો રો
દોષ એ તો નિર્વિવાદ વાત છે કે શુદ્ધિને કેળવેને પરિપક્વ કરી નિયમ
મા આપી દોષ તો દુનિયા આપણી નથી, અજાણી નથી, અચોક્ષ

નથી અને તેથી ધર્મના બાધ ન રહેતા પોતાના ગુણ પોતાના જાન જાહેરમાં લાવી કોર્ટોએ ચકાસીએ તો દુનિયા તરફથી ન્યાયન મળે એ તો ખરું કે બહાર પડતા બોલકણ્યા બેઠરમ માણસ ફાટી જાય છે પણ ખુલ્લે બરાબ એસાઈર ગુણવાન ત્યાજ સડવા કરે છે કેમકે તેમનામાં જીન ગુણો છે, તો પણ જાણી, અને વખતમર જઈ તૈયારી એ ગુણોની ખામી છે, તો નેથી રો ફાયદો? ઉચ્ચ ગુણો પ્રકાશમાં લાવવાનું આચરન પણ જોઈએ છીએ તે વિના ઉચ્ચ ગુણો ને અપૂરું છે, એમ સમજવું “ઓડી કરનાર બહેનિ હ પણ ઉવચુસી હોય, તો શા કામનો? એના કરતાં તો જામનો ને બસતો કુતરો વધારે સારો.”

દરેક માણસને પોતાની કરજ અદા કરવા પી હોય છે અને તે કરજને ને તે કામ યથાર્થિત રીતે કરવાની ગોતાની શક્તિને સારી પેઠે ફળવવી જોઈએ. ધરતુ અથવા ધર સસારતુ કામકાજ હો, અથવા કોઈ ઉચ્ચ કે નીચું ચલાવવાનો હો, કે કોઈ દેશ પી પ્રજા ઉપર હકુમત ચલાવવાની હો, ને દરેકમાં પોતાની શક્તિને ખાસ ફળવવાની જરૂર છે. “ચાલુ સમય કે જે માણસને કોઈ પણ પ્રકાર તુ કામ ઉત્તમ પ્રવિનું કરતું હોય તો તે માણસમાં એકાદ ચિત્ત રાખવાની ટેવ, આગ્રહથી મકવાનો ગુણ જારીક નજરથી અવલોકન કરવાની શક્તિ, કામ કરવાનો પદ્ધતિ સમય પાલકતા, અથવા નિમેને વખતે નિમેયુ કામ કરવાની આદત અને કામ કરવામાં ત્વ શા ઓઢલા ગુણની અવરજ નજર છે.” એવાથી એક પણ ગુણ ઓઢા હોય તો પ્રમાણમાં કે તેના વિરોધ તે કામ નમણુ થવાનું માણસને હાથ કે પગ નહોય, અથવા આજો ન હોય, એ જોઈથી અ-

પૂર્ણતા ગણાય, તેટલી અપૂર્ણતા તે કામમાં એકાદ યુક્તિ ખામી હોવાથી રહે છે.

૧૧ ધર્મ એમ પણ અસુર વાદ રાખવું કે જે કામ કરવું તે સ-
પૂર્ણ અતે ચોખ્ખોચોખ્ખું કરવું કામ થોડું યાવ તે ઠી દિકર નહિ
પણ તે બરાબર રીતે ગળવવું જોઈએ જોઈએ અને બુદ્ધિવાળું
કામ થાયજ નહકે દર ગણ કરવું, તે ખરેખર ન ક્યો બરાબર છે
એવું કામ ફળ થી તો નીવડતું જ નથી, પણ હલકું એથી થણી
વખત નુકશાનીના ખાડામાં ઉતરવું પડે છે જેને કામ પર જીવ ન
હિ, તેના સમજના કામ જૂનવાળા, અને નિહિત હોય છે આવા
માણસો કામથી ઝટ મુક્ત થવાને રાજી હોય છે એટલે ગમે તેમ
કરીને માથે પરેલું કામ જોટા વાળીને કાચુ પાકું પુક કરીને નિરા
તે બેસવા કે દરના આદના રાખે છે આથી તેનું પણ લક્ષ્ય બદલ
રોકાય છે સા. કામ કરવામાં પૂર્ણ લક્ષ્યની જરૂર છે તે વિના ગ
મે તે કામ ખામી ખાડ વાળું જ થાય, એ નિરાક વાત છે

નવરાત્રે મન વિરાગેજ છે ટાંઈ કામમાં સપૂર્ણ ગહેનતથી
તનમન ચાકી જાય, અને કામ પર ક ટાંજો આવે, સારજ વિરાગે
લેગતો છે વિરાગમાં પછી વિરાગે નહિ, પણ ગહેનત પછી વિરા
ગે લેવો જોઈએ થાકેલા તન મનને ફરી કામ પર મડવાને માટે
વિરાગે આપી જાગૃતિમાં—સ્ફુરતીમાં આવવાની જરૂર છે કામ
વિના નિરાત્રે સુતેલા કે બેઠેલાન સરીર આકાઈ જવાથી હરવા દર
વાતી કે કામકાજ કરવા ઠી ઇચ્છા થાય છે. તે વિના મનો એન
પડતું નથી હવે આ બેમાં ક્યો રસતો ઉત્તમ પ્રથમ આગસમાં પ
ડ્યા હી પછીથી કામ ઠી ઇચ્છા કરી તે સાર કે પ્રથમ કામ

કરીને યાત્રા પછી વિશ્રામ લેવો એ સારું થાક વિના વિશ્રામ શાનો? માટે પ્રથમ વિશ્રામ ક્ષેત્રનું નહિ પ્રથમ કામ અને યાત્રા પછી વિશ્રામ, એ વાસ્તવિક છે. બાળગી રીતે યાત્રાવાને વિશ્રામ લેવાનો હક્ક છે. પણ યાત્રા વિના આળસુએ લીધેલો વિશ્રામ એ રુઝવિદી મનથી વગર વિચારે એટલે ગાની લીધેલી નીચ સુખતારી છે.

પરચુરણ નાની બાળનોવાળાં કામ તમે કેવી રીતે કરો છો તે ઉપરથી માણસે તમારા તોલ કરશે અને એટલા ઉપરથીજ લોકો કે તમારે સારું કે નહીં જોઈશે. અલગત ખીલ જમી બાળનોમા તમે સદ્યુષ્ઠી હશો, સારા સંસ્કૃતિમાન હશો, તેમજ આલયલગન મા પણ વખાણવા લાયક હશો, તો પણ તમારામા જે મદ્દતનો આવણું હશે, તો કોઇ તમારો વિશ્વસ કરશે નહિ, તમને કાંઈ પણ કામ સોંપતા તરત અચકાશે કેમકે તે જાણે છે કે તમે જે કરશો તે જૂલવાળું જ હશે અથવા તે તમારેજ ફરી જોકું પડે એ વુ હશે અને જે એમ છે તો તમારા ઉપર સૌ ખીજવાશે, અને તમારે લીધે સૌને તરફી પડશે નુકસાન થશે, માટે થોડું થાક તેની ફિકર નહિ, પણ જે કરવું તે મધપ્રુડાની માખીનો દાખલો લાઇને જુલ રહિત ઝાંખેઝાંખે અને જોતાજ પ્રસન્ન રામ એવું કરવું.

કામનો કાંઈ પણ કામ ગોઠવણ અથવા નિયમ નહિ હોવાથી ઉગ્રાથી આશ્ચર્યા મુદ્દી અને રાત્રિએ પણ કોઇ માણસ માથા તો ડાઘેનત કરે, તો પણ કામનો બોજો હલકો નહિ થતાં વધતોજ જાય તેમજ તન મનને મહા ખેડ ઉપજે, ચુરકેલી નડે કામ કરવામા નિયમ એ અમત્યનું પ્રશસનીય અને લાભદાયી સમજી છે એથી

૧૫ ઝગપટ અને સારી રીતે થાય છે કામ જેમ થયું જાય છે તે
મ ને આનંદ આપતું જાય છે 'તમારે થવું કામ ક'વા હોય, અ
ને તે સ્વ/તા કુટી વખતમાં કરના હોય તો એકજ કામ પાછળ એ
કી વખતે મડી પડવું " પણ એમ નહિ ધારવું કે હવે આ કામ
અવશ્યક મળશે, ત્યારે ક'ગીજ આ ટેવ થવું અધુરા કા
મ એકલા થઇને મુશ્કેલીમાં પડનાર બોલાવે દેખાવ દે છે ૧૬
જે કામ જે વખતે હાથમાં લીધું, તે કામ ત્યારેજ કરવું જાનવું
કામ આજેજ કરવું મુશ્કેલી રાખવું નહિ, જાણે કરવાનું કામ
કાલ ઉપર મુશ્કેલી રાખવાથી જે અનિવાર્ય માફ પરિણામ બુદ્ધિસાગર
પણ આજસુ વિદ્વાન બેસિલને થયાં છે, તે જેમણે " મુશ્કેલી રા-
ખવા તા માફા કળ" એ એકડી વાંચી દેશે તેમના જાણવામાંજ
હશે અમાધ બુદ્ધિ, સરળ સુમતતા, ઉચ્ચતર સહાયતા અને પુષ્કળ
વખત મળવા છતાં બેસિલ જેવા વિદ્વાને પોતાના અમર્મ મુશ્કે-
લી રાખવાની કહેવને ધર ધારીને વિશેષ વાસ કરવાનો અવકાશ
આપ્યો એથી ઉપસાદ પર બેનાહુમ નુકરણનો તેની પાછળ આપી
છાંડી સુધી લાગુજ રજા અને એ મુશ્કેલી રાખવાની શુદ્ધી કે
ટેવનું કટુદ્ધ માત્ર વારવા અનહદ 'પસ્તાવો'જ નિપજ્યું પણ
એથી ઉલટું યાત્ર પર યાત્ર અને તે પર 'યત્ર' ॥ અધરા પણ
અખામત્ર મુશ્કેલી રાખ્યા વિનાય અર્થજન્યજે અણુવામાં આ
વે તો બેસિલનાજ મિત્ર મરીમ બોર્નિની પેટે તવ ૧૨ બોર્નિની કહે
વાવાનો વખત જાનેજ લાના શકાય એ તવમર ગ્રેયા મરીમ બો
નાનું મત્રતરી રાખનાર તેના મિત્ર રોસોલ પ્રતિ એક એક પ્રસંગે
જે નમ્ર બોલવું થયું હતું, તે અહીં ટાળા લડુ યોગ્ય ધાર કુ

જોનિએ કહ્યું કે “અમેરીકા આવજોને આ” હું નિહાળ્યો તે પહેલા
 અગર ભારથી કોઈ પણ જાતનું સૂચક બનાવ બન્યો હોય તો તે એ
 જ હતો કે તમારા જેવા સુખ પુરુષ જે વહાલુમા હતા,
 તેજ દુઃખાલુમા હું અને આવવાને બેઠો અને તમે મને
 પ્રથમથીજ ઉઘાડી લીધો (મહા કરી) ન હોત તો હું હમેશાને માટે
 ગરીબ સ્થિતિમાંજ રહ્યો હોત, આ બધું વખત સુધી ખીજ લો
 કોના પિતારતુ કારણ થઈ પડ્યો હોત, પણ તમારી જે મહા પછી
 સવ ઠીક થયું ઈશ્વર તમારે બહુ કરે, કે મારા બે હાકરા ખરી
 પાસેથી બેઠાં લેવામા નહોતાં બાબ્યા મારે માટે બંને હાકરા ખરી
 સાથે મહેનત કરવા લાગ્યા, આગળથી કે તનથી કોઈ પણ રીતે
 છુટા પડ્યા સિવાય કામ કરતાંજ ગયા. જામે જેટલા પૈસા કમાતા
 તેટલા પૈસા આ સુધી જીને આપતા, અને પ્રથમ બધીજ કામગીરી
 છથી ખર્ચ કરતા લાગ્યા અને પછી કોઈ તરેહતુ બચાવ કરવાના
 સોમન આધા. કમ્પિનમાં એક કડીયા પાસે હું મજૂરી કરતો હતો
 તેથી એ બાબત મને થોડી બધી માહિતી હતી જેટલું હું બચતો હતો
 તેટલાનો પછો સારો ઉપયોગ કરવા લાગ્યો. અને તેથી કોઈ પણ
 બાબતમા મને હરકત પડતી નહિ હું કામ કરવા લાગ્યો આગળ
 એ દિનસે મને વધારે રોજ મળતો ગયો મારા ન ને હાકરાઓનું
 પણ તેમજ બધું એક જથ્થું છુદાસતુ થોડુંક કામ બચતો હતો
 અને ખીજે સુધારના પધાર્માં કાલક માહિતગર થયેલો હતો એક
 જથ્થું કામ મળતું તેથી સવારમા કે સાંજે વહેતા કે મોડાં જામે હમે
 શા કામમાંજ રહેતા. આ પ્રમાણે જામે એક વર્ષ સુધી ચલાવ્યું. આ

ને વર્ષ આખરે આશુચ પડ્યું કે આ પ્રમાણે મલેશ્વા રાજને લીધે હાથારી સ્થિતિ વધી સાગી યત્ન હતી. ઘેર મારી આંકડાં સુરંગીયાં બેસી રહેલી નહોતી આરે ને નાની હતી, ત્યારે રામચાંદ્ર આરે સ્ત્રી બની હતી, અને તે તેને બરેભાર, કાક હતું આ વિષયપર તેણે પોતાની ચતુરાઈ બતાવી સ્ત્રીઓ સાથેની વચગેરે કરીને તે બેભાન લાગી ધરકો પ્રુષ્ઠા રાજાઓ પાસે આવવા લાગ્યાં, અને તેથી રાજાઓની ખુબ ખપત થઈ. આરે કે મુખ્ય કડીયે (સ્ત્રીઓ) બેસે અને મારા તાબામાં થોડાંક અણખો આભ્યાં ત્યારે મેં ઉપક્રમ પાળીને મર આપવા માંડ્યાં. એમ એક પછી એક થયાં જાણનાં ધર ખાંધા, ત્યારે આરે મારાજીયર બાધવાનો વખત આવ્યો મારા માણખો ની મજાથી મેં મારું ધર ચણ્યું. જોડશાઓ તેમના કાગમા પાણ્ય થયા પ્રવિણ થયા અને તેઓ ત્યારે સારા કપડા પહેરતા, ના કોઈ પક્ષ એમની ચેષ્ટા કે અરેખાઈ કરતું નહિ. કારણકે તેઓ એ પોતાની મહેનતથી ઉર્જામિત કરીને તેમણે પહેર્યું હતું તેથી દુકામો એટલું કે હમે સારી સ્થિતિમાંથી વધારે સારી સ્થિતિમાં આવ્યા અને આખરે ઉત્કૃષ્ટ સ્થિતિમાં આવી પોહોંચ્યાં. એ આખરે કોઈ પૂત કે તમે દુનિયામાં આવી સારી સ્થિતિએ સ્ત્રી રીતે ચડી સક્યા ? તો મારા ખરા ચૃતકરણથી એમને કહેવાયું કે “અમે કોઈ પક્ષ વિચસે રહે કારણ પોને બીજે કિંમત નકામો આભ્યાં નહી તે મન જે કામ અમે આજ કરી સકીએ, તે કામ સુધી મુલતવી રાખ્યું નથી.”

જો પોતાનું કામ પૂરું ન કરવું હોય, સારું ન કરવું હોય, ને ખગાડવું હોય, કે વચનથી આંધર લટકાવવું હોય, તો તેનો સેહે

લો ઉપાસ એ છે કે તે કામ કરવાને જાને તરદી લેની નહિ, બીજા કોઈ ઉપર આધાર ગણવો, તો તે નિશ્ચય નહિજ થાય એમ દ્રઢ તા પૂર્વેક સમજી રાખવું પરંતુ જો એમ હોય કે ગમે તેમ થાય, પણ તમારે કામ સુદર રીતે સંપૂર્ણ કરવું છે ન રહ્યાવતું થી, એની તમને દ્રઢ અતિશય હોય, તો તમે વિપાય આ રહો તમારી સમક્ષ ! આવી જાઓ મેહાતમા ! નિરાશ કે જાનાર પર-આશ ને ધિક્કારથી તત્કાળ દેશનિકાલ કરો અત કરજુમાંથી પારકી આશાનો જશ્ન એ જરૂર અકુર પણ દૂર કઢાડો અને જે કામ તમે સુધારવાનું કહો છો તે તમારાજ આહુત્યના આધારે તમારાજ શિર પર મૂકો પછી જોઈ લ્યો, પરિણામ, તમારા એ કામનું !

જો તમને મૂળે પરિક્ષે આગા રાખવાની ટેવ પડી હોય પણ જો અત્યારે તમારા દિલમાંથી એ ઠીક અવગતનાનો અશ તમે ના-જુનું ક્યો હોય, તમારા કાડાના કૌવતો આધારેજ તમારે કામ સુધારવા ખારતા હો, તો તમે એટલું પણ લક્ષમાં રાખો કે તમારે તમારો સમજા વખત કામમાંજ શેકવો જો તેમ ન થયું, અને તમારા મન-ને કુદ્ધ વચ્ચે પકડવાનો કિચિત્ પણ અવકાશ આપ્યો, તો પરિણામ તમારા મેરલાગમાં આવશે મનનું વલજુ કામની દિશા મૂકીને બીજો રસ્તો પકડશે માટે જો તમારે તમારે મન કરવું હોય, અને તમારે કરવું હોય, તો તમારા કામમાંજ-કાંઈ પણ અવકાશ આપ્યા શિવાય તમારા મનને મશગુલ રાખો અને જે કરવાનું હોય તે તરત હાથમાં લો

વળી બીજી પણ અગત્યજુ તમારી ગૃહલતથી તમારા કામમાં આવશે જે કામ તમે પ્રથમ હાથમાં લીધું હોય, તે ત્વરાથી, દ્રવના

થી, અને નિયમનું પૂ નહ કરે તો કામ કામ એક પછી એક નથી પર કામની આવશે નાવે વખતે તો તમે કામના મનના કા-
નો ન તમે મત્તલ સુરકુશીમાં આવી કરો અને કામના વખતા
જતા ભરકર આમે તમે ટકર જીની તા નહિ આટ પ્રથમથી જ
તમારા કામના નિયમ, દ્ર- અને તરો અ નમુ ખીનીઓ બેવી સ
જાડ મારણે કે તેથી તમાર ને કામ કારણે વખતે એટલે કામ કા-
મ આવી પડ્યા અગાઉ કારણે સુદરતા મલિન પૂણનાને પામી ન
મારા મનને આનંદ વનમા અપ્રતિમ મુર નો આપે

જે માલુમ વખતે કીમત મળે છે, તે પોતાના કામના
મિતાની રાખવા અતરક્ષાને હમેશા જાગૃતીમાં રાખશે એક ચિ
ત્તે પોતાના કામ પાછળ જે મડ્યો રહે છે તેને અનેક કામના થા
ય છે, પણ એક પેટા કામનો થાય છે તે એ છે કે એવા માલુમનું
ગન અવળે રહે નહિ જતા ખેલાડીની પેટ પોતાના કામના દોર બ
ધીજ નેતુ રહે છે નિશ્ચયી માલુમનું નવર મન મમે તે માર્ગના
દર છે, અને પરિણામે કુર્ચુલુની કુશન બને છે કેનકે ખ તી પડે-
લા નવરા મનજમા અનેક તરમ, લહેરો અને વિવિધ લાભયો જે-
મ ખાલી પડેલી જમાના-અવકાશમાં પવન ધુસે છે, તેમ ખરાબ
કૃત્યના કુટ વિચારોના ટેલે ટોળા તેમા આવી ભરાય છે

પૈસા મેળવવો કોય તો વખત અચ્ચાવચાથી—વખતો
ખરો ઉપયોગ કરવાથી આવી મળે છે જો એ છે તો
વખત એજ પૈસો છે, એમ માનીએ પણ ના, રિત કરના
વખત વધારે કીમતી છે વિત્તવડ વખત મળતો નથી પણ

વખતવડે વિતી, મળે છે. એ વખતને? જાણ્યર સારે મારે વાપ
યા હોય, તો આપણને કેળવણી મળે છે, સદ્ગતિ બધાવ છે, રોજ
એક કનાકનો વખત નિરર્થક ગ્રામીણો, તે કરતા તેજ કલાક રોજ
પડના સુધારા અર્થે ખર્ચો હોય, તે આપણે મને તેના અગાની
મૂર્ખે હોઈએ, તો પણ તે રીતથી થોડા વરસમાં આપણાથી ડહાપ
જુદાર થવાશે 'એ પે સમરતા પેસાદારુ થવાય' ? અખડ િયમે રો
જ રોજ થોડો વખત પણ ઉપયોગમાં લઈએ, તો વર્ષે આખરે કરેલા
પરિશ્રમનું ફળ અવસ્થ મળેજ

સુદર વિચારો અને ન્યાયી દૃષ્ટિ અથવા અનુભવનો જથ્થો
જ્યાંથી મળે સારી, જોડો મળે તેટલો આપણા મગજમાં ભરીએ,
તો તે જથ્થો નથી જગા શક્તો, નથી તેના બાર ભાગતો, પણ
જ્યાં જઈએ ત્યાં એક નિર્બાલસ નોકર જેવો અથવા તો જ્ઞાની સ
ન્મિત જેવો અધારે કે અજવાળે, સુખમાં કે દુઃખમાં સદા પાસેનો
પાસેજ રહે છે. વળી તે સુખ સપતિમાં કે સદગતિમાં નથી ભાગ
આમતો, કે નથી તેને શખવાથી કંઈ ખર્ચ થતો. પણ જ્યારે એ
છએ સારે આપણા જાનમાં નિરતર ધડક આપતો ને ખરેખર કા
મધેતુનો વસજ ભાસતો એ અમુલ્યમજ આપણને જગતના ઉમત
હોવાનો અનિચ્છિત આપ્તજ કરે છે !!

વખતને કસરથી જાપરીએ તો પુષ્કળ અવકાશ મળે, ઉપરાત
કામનો ખોજો નહિ હોવાથી કામ આપણને નહિ, પણ આપણેજ
ધણી કામને એક પછી એક એમ સપાટખાધ હોવાથી દમ્પથ એવી
કિમત હાથમાં વાસ કરે છે એવી ઉગ્ર દુઃખવતની મજૂના નહિ જ

સીએ, તેને કિસ્મત નહિ સમીએ, જાને મને તેવા હાલ માણસ
જે પેઠે મોંઘરાં જેવી નખાણી જાનોમાં ને મોજમજામાં વખતને
હાવી હજુ તે વધુ કાંઈ આપણે માથે મૂકી જશે. અને તેથી
આપણને યજ્ઞસાદ થશે, આપણે મમજ નખચો પડી જશે મુસીબ-
તોનો વધો તેજકાર હરડો આપણા મગામા પાત્રી પડશે અને
જેને વખતે આ કામ કર કે આ જો ॥ પીનડુન નિરયેક મરતી
આ વિચારો મુજાવલા મમજને વધારે મુજારો. આવારે જાણવું
નથી કે આપણે કેટલો બાર ઉપાડી રાકીએ તેવા છીએ આપણું
લગીર જેટલું માથું—ચાતુ—રોજ કામ છે, તેનો ભાર પશુ જ
રાખ્યર ઉપાડી શકતું નથી તો હજુ વધારે કામનો ખોળા શા માટે
એકઠો થવા દેવા જોઈએ તે સમજાતું નથી

કેટલાક હાલ માણસો પોતાનો પૈસા સપુર્ણ કુકી મૂકતા સુ-
ધી એ ૩૧ કીમતી વસ્તુ છે, તેનો વિચાર મનમા લાવતા નથી
અને 'મને આ મુધી ખીર, અને ન મને સારે ફકીર' પણ બેસે કે
જીવ્યા પુત્રી થતા સુધી આલ્યો જતો નિરયેક વખત નજર ચડતો
નથી તેને વિચાર સરખો આવતો નથી પણ દિવામણ દિવેન ખુ
ટતા મરજાધીન થવાનો વખત આવે છે, ત્યારે ઉપરા ઉપર નિશ્ચા-
સ મૂકીને કહે છે કે 'અરે ! જમનમા જમીને કાંઈ કર્યું નહિ.'
આવે વખતે પસ્તાવું તે તો ખરેખર માત્ર પસ્તાવું, આમના બડ
કા જોમેરથી હરમા ફરી જમ્યા પછી કુવો ખોદવા તૈયાર થવું એ-
થી શુ ફળ કદાપિ રાખ રમીલાની થયેલી રાખ જોળામા ભેઈને કુ
બી મરવામા એ કુવો કામ લાગે ખરે !

પુષ્કળ મનવાન પણ હાલ અને પુષ્કળ જાણસુ એ બે દુષ

બાપુઓ છે કેમકે તે બંને હાલ છે એ, સદ્યેનો હાલ ને બી-
જો વખતનો હાલના હાલ ઉત્તરના બા - બી બને સેનમાં ર
હે છે પોતાને પૈસા કેમ થાય છે તેનો શી કીમત છે તેનું જાન
હોતું નથી જે માડમાં પૈસા મેળવે તેનેજ પૈસાની ખરી કીમત જ
જાણવા આવે, પણ કાકરાની પટે હાલવાને પૈસા કાકરા બરબર
લાગે છે એને હાલ થતવાનું દુનિયાના બધા દેશોએ જાણે છે, પ
ણ પૈસાની ખરી કીમત જાણવાનો અનુભવ અમલ પરસેરા ઉતાર
મહેનતથી માડ માડ મેળવેલ હમડીની કીમત જાણવાનો અનુભવ
મીઠો દેશોએ જે અવર્યાગા ને કદિ લઈ લઈવાનો નહિ. તેમજ બી-
જોને વખત ને ફરક લાગુ પડે - પોતે હાલ તે કીમત શું જે જા-
ણવાની અમ હોજન નહિ એટલે જે બંને વિચારા જે જાણતથી
જેનસીય રહેવાનું સાચું જાણવું એ પરસેરા ઉતાર મહે
નતથી માડમાં મેળવેલ હમડી ખરીખર અણીને વખતે અણ્યાલના
ખરચની પડે, આજે તેની ખરી કીમત ખ્યાલમાં આવે તેમજ
અમની અખતિય મહેનતથી માડમાં ફળ મેળવ્યું હોય તે આજ
તાજ - અનુભવતાજ વખત ને ફરક લાગુ કેવી કીમતો છે તે જાણી

શકાય

જો જન ગયું તે હલોમ વડે, જા. ગયું તે અભ્યાસ વડે,
તદ્વસ્તી ખમડી ને ફરી પાળવાથી - દવા લેવાથી પાછો ઠેકાણે લાવી
સકાય. પણ ગયેલો વખત તે તે અચોક્કસ કાટી ઉપાયે તે પાછો લાવી ન
કાતો નથી વખતની કીમત જો તમે જાણો, અને વિચારશો તા
તમને સમજપાસક થવાનું શુભરૂ અને પછી નિમેશ માત્ર નિમે
શ વખતે કરવાની ટેવ પડશે એવા જાણસેનો લોઠામાં વિચાર

મેસે છે એ દેવથી સાવચટ અને ઇમાનદારી જણાય છે આપો કોઈને મળવાનો કે એવોજ બીજો વાપરો આપો હો. ન કરાર કે કરાર ન પાળે તે મેડમની અને વિશ્વાસમાંથી ઠગે, વખત પ્રમાણે વાપરો તેનાર માણસ આપણી રાફ જીમે, તે આપણે આપેલા કરાર પ્રમાણે ન ચાલીએ તો ખરેખર અન્યથા હશે. એટલું જ નહિ પણ વખતના એર ઠગીએ કરાર તૂટે એકને જાણ જાય, અને મેડમની આવે. જેને વખતની કાગલ નથી, તેમને કામગીરી કાગલ નથી કરાર તોડનાર મેડમ. માણસને મોટા કામ સોંપાય નહિ

વખતની બેકાળજીવાળો માણસ ધૂણું કરીને બીજાને હરકત કરતાં થઈ પડે છે તેવા માણસો પોતાનું કામ નિમેશ વખત પછીજ તૈયાર કરી શકે છે જ માણસ પોતાના કામમાં હમેશા પછવાડે પછવાડે જાય, તે પોતાના કામને પાર મેલવામાં પણ નિમેશ વખતની પછવાડે એટલે મોડાજ સમજના મોડા તે સ. મોડાજ એવા માણસો વિધાતાનો વાક કઢાકનાર અને દુનિયાને દોષ દોર બડમડ કરતાજ તેમના જેવા પાછળમતીઆ માણસોની રીણીઆ જઈ જાય છે

ઉદ્યોગમાં યુક્ત એ અગત્યનો ગુણ છે જે ઉચ્ચ પ્રતિભા ગુણોથી હશે, તેનામાં તંદરિત માણસકિત, અને ઉઠેલા સંસ્કૃત્યારોના પાર પાડવાની દૃઢતા પણ હશે. ધણા માણસો ઉપર અમલ ચલાવનાર અથવા દેખરેખ રાખનાર માણસમાં મનુષ્ય પરીક્ષાનો ગુણ જાણ્ય જોઈએ એવો માણસ અપ્પીને વખતે હિંમતથી જાણવું તે યુક્ત પ્રયુક્ત બોળવા સાગરો અથવા તેમ નહિ નો મગની ઠાણુ વાર દુર રહી ધૈર્યથી સ્વચ્છ વિચારો મગજમાં મોડવો થાક રાખ

તુ કે એવે વળતે પેરે હાથો, તો જરૂરના વિચારો નહિ આવના
મકીઆ યા ન ભય આદીના વિચારો મગજને મૂકવરો

પાતાના ધવામાં મગે તેવી મોટાઈ પ્રાપ્ત થવા છતાં કદાપિ
માને કરજ દોષ તો તે વાપવસર ચુકવતુ લોક બચકારગા એ ક
સમ અને સિવો રસો છે "દેઆનગરી ખગીજ ધારી" તે નિ
|| કોઈપણ ધવો છેવટ સુધી નિર્દો આચેજ નહિ પ્રમાણિકપણ
અને સાચવટ એ સસાર બચકારગા અતિ ઉપોગી છે અને એ
વડે વળતે પેતા || ધધાની હાથમાથી મયેરી બાહુ પાછી તાળી
શકાય છે સધળા બચકારગા જે માણસ વેલુમાં અને કરણીમાં એ
જગ રહ્યો, મતજગ કે મોક્ષના પ્રમાણેજ પડ્યો, તેણે પોતાના અ
ખડ સુખો મજસુર પાણો નાખ્યો, એમ સમજતુ કરીમર, છાજ
રતર, કારખાતુ ચક્રાવતાર, કે કોઈ બીજો ધધાદરી પેતાના કા
મમાં પ્રમાણિકપણ રાખરી, સદાપથી, નેહીયો ખરોજ માલ વે
ચરી, તે રૂકુ મ માન, અખુટ દ્ર વ, અને ધણીજ કીર્તિ મેગવરો
"દમા કીસીક સમાનાધ" ફૂકપટ વાળો ધધો હમેશા ચાલતો નથી,
પાણીના પગોટા માફક થોડી મુદત તેજદાર રહી ટૂંકી મુદતમાં
ખેદાન મેદાન કરાવે છે ઠેકાણે ઠેકાણે સુદર કામ, સાચો માન અ
ને નિમેગ સાખ વખણાય, તે બુદ્ધિમળયાં નહિ, પણ એ પેતાના
સાચવટવાળા ધધાના નિતિમળનો અને સાખના સામંતનો પ્રજા
પ્રભાવ અગજનો, પ્રવચથી મેગવેલ સોનું પર્વતે સનુ બને છે તો
ઉપોગ તે પેતે કરી ચકતો નથી

માણસની સાચવટ, મનોનિમ્રક, આયોમન અને ભલમન
સહ || યુગો વેપા ધધાના જગમગન કમોડીએ ચે છે વજ

છાતી ॥ રણધીર પુરો રણુઅમનના વરસના અભિમા અને માર
માર કરતા મરનના મદોગા મદો છતાં હોંષિનો ગમર કોઈ અલો
છે તેમજ વેપારીઓ અનેક લાલચ-હાકોના હાથમાં નિર્ધન,
નિષ્કલ પસાર થાય છે તેમને પશુ ગેરી ઉત્તરણ હોતિ મગરી
મથક છે. ધન્ય છે તેને કે જે ॥ હાથમાં લાખો રૂપીયાનો ગામ
અને સેકડ ફેરવાય છે ॥ એ મનુષ્ય પ્રાગ્ની પ્રી લાખ છે એક આ
હનીઓ આ જોગાર્ધમા અને સાહુકાર બીજી જોગાર્ધમા હોય છે,
લા કેવો નિશ્ચયથી ખપો ચાન છર્મી પણ પતિ આમળાઓ સર
બી હોય ॥ ૧૫૧ કેવળ કૂક કર ॥ અને દમાદ/કાના પૂતળા પણ
પહા છે પણ એના કપડી ખપા રીઓ ધણા યોડા હોય છે. જે
કેમ પૈસાનાર થયાના લોભથી કે જો જુલમથી જર મેળવે, અને
દિલગીરી ભરેલા દમાથી દોષતમદ થાય એવા કપટ કે તેનુ ચ
પટ થાય છો જોના, જોતામાં તેનુ અવહારનાન અને તેનુ સરેવ
તણીએ બેસે છે

જે માણસને પોતાની હિંમત સ્થિતિ હમેશા રાખી હોય, અને
મરતો હલકી સ્થિતિમાંથી હિંમત સ્થિતિએ આનવું હોય, તો તેો
એક જ કામ છે અને તેજ "અખડ વૃદ્ધોમ" છે તેની સાથે કમર,
મિતાહાર અને નેકી જોઈએ જે માણસો પોતાની આત્માની
સ્થિતિ પસંદ ન હોય, તેમાં સ્વપૂર્ણ સતોય માનવો ન હોય તો તે
ઉપર કહેલ વાસ્તવિક નિયમે આશુ સિદ્ધાંત કોઈ રાજામાં જ
જ નહિ. કોઈ સાધારણ કારીગર પાસે તો એ રસ્તે મા. પ્રતિજ્ઞા-
ધર્મના આગર મેળનીને પોતાની હાલત સુધારી શકે, અને જ.
મડગળા ઉપયોગી થઈ પડે છતાં તેના નિમગ કે છત્તરની મરડ

કહ એવી વધી, કે નરીબ ભોલો જરીબજ રહે! હરકોઈ માણસ
આહા તેવા થાઓ!

સધળા માણસોએ હવે પછી આનવાના દિવસો માટે કદા
ફિકર ાખી થકે છ પાને અને પોતાનું શરીર આનવી કાલે કેવી
થિતિમા હશે? તે માટે ફિકર ાખીને આજે અને નેટલો વખત ઉ
પરો ય સત્કાચના વાપરીને બની શકે તેટલો પૈસો પેટા કરવાનો મા-
ન હમેશા મોકલો રાખીને મીઠી ભાલ્યોને હપ્પા ની હપ્પને તેમથી ક-
હક પક્ષ બચાવવાની રેવ પાડી

એક બધા માણસે એક છોકરાને પુછી બધને પૂછ્યુ “ તુ
નારી મુ. તો અધમ અને હુ ખુશિનિમાથી નીકળીને સી રીતે આ
સ્થિતિ મા આબો? હુ તારે માટે આટલુ બધુ ધારતો નહિ.” આ
સાબળી પસે ડાકરે દસીને નમવત ધંગી ઉતાર આપ્યો કે “ મારી
એ સ્થિતિ ની મારા પિતા બહુજા કટાખ્યા હતા, અને હવે હુ સા-
રા હોદ્દો હીલ એમ તેને જરાએ આશા નહોતી એક દિવસ હુ
ધણ કનાક થયા નિનસે હથેલો હતો, તેવામા મારે બાપે આવીને મ-
ને જમાડીને કહ્યુ કે “ જો, હથેલુહી! તુ કીડીની પાસે જ હેની
રીતમાત અને ડહાપણુ સીખ,” આટલુ કહીને તે આશતાજ થયા
મે હથમ થી જમાડ્યો, તે બાબે મને પ્રથમ તો બહોજા ગુસ્સો
આબ્યો. પક્ષ થોડીવાર પછી એમના બોલ મા અક્ષરે અક્ષરનો મે
વિચાર કર્યો હુ કદામા એટલે સુધી મારા વિચારો આવી લાગ્યા કે
મારી આનમકમત માટે અને બહોજા પરતાવો થયો, અને તે એ
વો સુખકા નિવડ્યો કે તેથી આપ મને અત્યારે બુઝ્યો છો, તે ન
સરી સ્થિતિમા હુ આવી શક્યો.”

૨૬ ઠાણે ઠાણે જોવામાં આવે છે કે આજેના નાણુસને ઘરેડ તાણુ કુખ નડે છે પણુ ઉલોગી માણુસ પોતાના વજ-આકુ-બજ-થી પૈસાદાર બને છે ખરે મજાનું સર્વેના સખ્ત તાપથી ઉઠી થયેલી લૂના ભડકામાં-તીણી લીધેલ કપાસની ચોટાગી રહેલ સાકાંઓ કાલણીથી જુદી કરનાર પરસેવાથી બિજાંએલા કપડાવાળા સતત ઉઘોમી ખેડૂનો હાથ સોતાનો છે! બન્યું છે! એણે ઉપાદક અને કલ્પથી મહેનત કરનારને! બંને પોતાનું કામ કરવામાં જોની સાધારણુ શક્તિ હશે, પણુ તે ઉલોગી અને કસરીઓ હશે તો બીજા કરતા તે પોતાનો સસારબધ્ધાર રૂડી રીતે સ્વનત્રપણે ચલાશે !!

એ તો નક્કી છે કે ગમે તે કારીગર કે મજુર પોતાની મહેનતની કમાણી કાળજીથી વાજરે, અને તમામ મજામાં અર્થ બધ કરે, એવી રીતે કે બ્યારે કાર્ષપણ ચીજની ખૂબુસ જરૂર પડે, તે વિનાજ આવે, ત્યારેજ તે વસ્તુ ખરીદે, તો તેને ઓશિયાળો અનનાર કહાડવો પડે નહિ પણુ કમાણી જેટલુજ કે તેની વિશેષ અર્થ કરનાર બન્ને ગમે તેટલુ કમના હોય તોપણુ તે જમનાં ઓશિયાળો રહેવાનો એ રીતે ઉદ્યોગોએ કસગીઆ પણુ થવું જોઈએ

ખરે માર્ગે ધધો કરવામાં આનર ચાલી જતી નથી જમી! ખેડવાનો ઓજાર બનાવવાનો, લૂમડા વણવાનો કે પરચુરણુ ધધો ખરે માર્ગે કરતા આજરૂદાર ગણુવ બ્યાનમી રીતે મગજ ની મહેનત કે પરસેવો ઉતાર તનની મહેનત હોય, પણુ ત્યાંને રતો ચાલતા એ ગન્ટેમાં મીંસ રહેલી છે હલકા ધધામાંથી ઉઘે ચડેલાં નીચુ જોનાનું નથી પણુ અડચણ કહાવી ઉઘે ચડ્યા બદલ ઉલટા ખુશી થવાનું છે બન્ને પોતાનો રચનો ધધા કરવો, પણુ માદ રાખવું કે “ જીવાનીમાં

જાગરેલું વૃદ્ધાન્તર્યામી કામ લાગે” કદાપિ એમ બને કે એક જીવાન ઓ-
કરો દ્રવ્યનો ધારસ થાય, તો તે મેજાશીખ અને નિરાંત ચાહે, તે રોજીખ
ના સુખથી તૃપ્ત થાય છે કેમકે જે જોઈએ તે તરત મળે, જેની ઇચ્છા
થાય તે હાજરજ હોય, આથી તેના મધ વાતની તૃષ્ણા રહેતી નથી
અને જેને તૃષ્ણા રહેતી નથી અને જેને તૃષ્ણા નથી, તેને શ્રમ
નથી. આથી બો છે એવું કે કેમે ક્યો દિવસ મુનો નથી હવો
ગીને વખત લાગ્ય તેમા લાગ, આજસુ એ ગેરલાભ કેવો વિ
પરીત સમય’ કેરી વિપરીત દશા! એવાને વખત બહુ બારે નેહ-
ર લાગે છે નિતિ, ધર્મ, કર્મ, ધોગ નિદ્રામા ધોરે છે. આવે વખતે
ઉપામ નો દય નિકાલ જોખનો હોય છે। વિવેકી વાચનાર! મુખમ-
દ મનમદ, અધિકારમદ, એ ત્રણમનો દુરકોષ્ટ કમ ભાગ્યે જોને પ્રાપ્ત
થયો હોમ કે, નનાથી જમ્મતમાં અનેક રીને ખસા બહા થઈ જાય છે, તો
નજીમાં એ કે ત્રણે સાથે મળે ત્યારે શુ ન થાય? આવશ્ય એ થ
કા જમ્મતમા જે ઉપાત ન થાય તે ચોડા પશુ જે તેજ શ્રીમતમા
સત્યકિ હશે, તો ‘આજસ એ કીજડાતુ વ્યસન છે” એમ તેને
લાગશે અને ધાવાનની શુ ફરજ છે, તેને માથે કેટલી જમાખદારી
છ, ન તે ખરાગર જાણશે, વિચારશે, અને ગરીબ કરતાં અમારે
વધારે મળુી કરવી જોઈએ, એમ તેને લાગશે.

આપણે ગમે તે કામ કરતા હોઈએ પણ જો તે કામજ રહ
હોય તો તેમા સુતાંડી ઇચ્છા રાખવાની જરૂર નથી, કેમકે તે રહા
કૃત્યજ તેની જાગે સુતી ગજારશે માત્ર આપણે તે સાફ સિધી
પ્રમાણિકપણથી ખર રરને મક્કિ આવે તેવા કામો ક્યો કરવા જ
લખી તેવા કામા દુ ખરૂં અતરસ સાથે બાધ બીડવી પડે છે, સ-

કોડે સહન કરવાં પડે છે પણ દુખથી દગાઇ જઈ પાડો હઠે, અ-
ને વિપત્તિથી વાગે વળી જઈ નિમેલ્ય ખો એાપી શુ થવાનુ છે?
પણ દુખને દગી જુઁ! કરનાર અથવા કનેહ કર્યા વગર રહેનુજ !
હિ. એમ બોલે છે, તે ખારૂં તે કરૂં, પાછી પાની બારસીજ નહિ

આપણો વિકટ રત્નો અથવા આપણા કામચા આડે આવેનો
કાંઈ અતશય ખીજે માલુસ બલો થઇને આપણે આડે તજનીજ ક
રીતે સરજાતા કરી આપે, તેથી શુ ફળ? એ ખારજાજ કેરી નમા-
લી છે તેમજ મહેનતવડે પડને કેળીએ નહિ, તો મેજપર ચ-
ચોના થોકકા ગેાહેલા છે, તેથી શુ ફળ? સિદ્ધકન્ય સિખવ્યાથી, અ
થવા પોપટની પડે પડો મવાથી શુ ફળ? મહેનતવડે પડને કેળ-
વ્યા સિવાય એ બધુ હોતાપણી જેવુ, અથવા છાસમા-
કળા જેવુ અમળેજ સમજવુ જન્મથીજ કેટલીક સક્રિતઓ કમી
હોય છે ખરી, પણ જો તેને ખરા નિનથી સાચે જાતે ઉચ્ચરભેર
મહેનત કરી મેળવે, તો કુન્વર પ્રસન્ન થઈ, તે તેને આપે છે અ
ગ મહેનતને ઉત્કૃષ્ટ ભુક્તિની કેળવણી અસકપ નથી હદની અમ મ-
હેનતની તદુરગ્ત રહેવાય છે, જેમ અભ્યાસથી મન કેળવાય છે, તે-
મ મહેનતથી અગ કેળવાય છે, કદ થાય છે મહેનત કરવી પડે તે
ઠેકાણુ ઉત્તમ છે તમજ અવકાશના વખનમા કાંઈ કરવાનુ હોય,
અ। તે કરી રજાખાદ અવકાશ મળે, તે સ્થિતિ પશુ ઉત્તમ છે કા-
મથી કટ વધારા કસરત કરતા કુદગતી ચમત્કારો દેખાય, આનન્દ
મળે તનમન ગૌવનદર થાય, અ। એનીજ નિવા વિનાસનો દહાવો
પ્રાપ્ત થાય છે

ઉમતા જાડને જેમ વાળીએ તેમ જળે, મોઢપણે ખરડ થઈ

ભાગ, ઉછરતા જીવાનોએ મહેનતથી શરીરને ખુબ કસવું જોઈએ
બાળપણથી હાથપગનો વ્યયો મહેનતવડે મજબુત થયો હોય, તે
આજીવ આમજી જીવે શું ન કરી શકે ? ' રોજ પ્રસારે પામવું
લોહું જળકાદ મારે છે ને પડી રહેલું લોહું ઠાટી ખનાય છે ક-
સાયેલ શરીર તેજશ્વર અને બળવાન થાય છે અબાસમા પશુ સ-
ખ્ત મજુરી લાભકરક નિહાડે છે બાળપણથી જાગર વાપરનારને
માહિતી મળે છે ઉછરતી હાથપગ સખ્ત થાય છે, સુખાકારી વ
ધે છે એટલું જ નહિ પણ જે વસ્તુ પ્રથમ નજરે પડે, તે પર પોતા-
ની શક્તિ વાપરવાની ટેવ પડે છે 'અજમાવી જોવાને, હાથ ચગવને છે
'અમ સર્વે વસ્તુને છુટે છે ' જે અભ્યાસમા મહેનત કરે, તે ચાહે તે મે-
ન જે કામકાજમા કે અભ્યાસમા મહેનત જુરસો એ મોટી વાત છે કામ
હાથમા લીધા પછી તે તમને કવકાવે ત્યાં સુધી તે કરવા તમે મુડાજ
ગહેજો અને ત્યારે પશુ આરેલ પ્રસૂ જોના લાભ લેવા સુકુજ નહિ
ચોડી મી ધીરની નવસાસ પણ નહીં જવા દેવી નહિ

‘કારીગરની કારીગરીનો છેડો નથી, પશુ મહેનતને છેડે કસ
ખનો છેડો છે’ અધ્યવન હાર એકીન રાખો ‘અમ વિના શ્રેષ્ઠ
નથી’ અને અધ્યવન વિના અમતુ ફળ (પાસપર) પાડવું નથી અખનો
બલ્યો શ્રેષ્ઠ છે મહેનત એ જીવિને સુધારણે, ને વધારણે બલે મ
ધ્યમ ક્ષતિવાળો હોય, પશુ જો તે ખરે રસ્તે મહેનત કરવામા ખા
મી ન રાખે, તો તે વાચ્છિત ફળ મેળવે, હે વારા ! અભ્યાસ બા
બાન પદાર્થ છે અલબત્ત અમુક કામમા સાધ્યો અને સાધારણ હોય,
પશુ જો તેો અસાધારણ ખતથી ઉદ્યોગના મજબુત બંધ હોય
ચ ઉપરી લીધા હોય તો બેડો પાર સમજવો મોટા કામ ધારવાથી

વિચારવાથી, કે ઇચ્છતાથી થઈ જતાં નથી પણ અત્યંત સમયથી જ થાય છે ન જોએયુ ન અનુભવેયુ હરકોઈ કામ મને તે માણુમ
પ્રથમ અપર જ લાગે પ્રથમ અપર ન લાગે એવુ કામ તે
જેકે હોજ નહિ

સુઝ વાંચનારા આપણે જરા જોડુ વિચારવુ જોઈએ કે મોઢક વ-
કનામા સરળતા, પ્રાદ વિચારોનો વિજળીક અમકારો, આખા પેઢેલા ક-
ડી નાકમેદી આખા છનાં પુન પ્રવલ્નથી તેને જોખનુ પડયુ હશે । એ
તો વાસ્તવિક છે કે કોઈએ કેટલુ જ્ઞાન મેળવ્યુ છે, તે તેના કામો ઉપ-
રથી જણાય છે તે ઉપરથી તેની કદર થાય છે ઉપરચોટીઆ ચપડી ચ-
પડી ધણુ જ્ઞાન કરતાં બધે એક પણ તે સંપૂર્ણ હોય, તો તે ઉપચોટી
અને ધણુ જ ઉપચોટી થઈ પડે છે એકી વખતે એકજ કામ સૌથી
સાર થાય છે. ધણુ કામ એક સાથે હાથમાં લઈ તેગાથી યોડુ યો
કુ કરતા કમકોવત આવીને આમજ વધવામા અટકાવ થાય છે,
ધડીમા આ લેવુ, ને ધડીમા બીજુ લેવુ, એથી સઘળા કામ કમ-
કા જમરના થાય છે મતલબને અનુસરીને જે વખતે જે કામ લે-
વુ, તે વખતે તેજ કામમા ચિત્ત પરોવવુ જાણુ ન થાય તેની ચિ-
તા નહિ, થોડુ પણ જોઈને મન હરખાય, એવુ પાડુ કરવુ કામ-
કરવાની ઇચ્છાનો ચોખ્ખો વિચાર જેના મગજમાં છે, તે તે કામ અ-
વસ્થ સંપૂર્ણ કરશેજ, જે અભ્યાસ અમુક માનસથી અને ખસ હે-
તુથી કરવામા આવે, એજ લાભકારક છે અમુક વિષયવુ સંપૂર્ણ જ્ઞા-
ન હોય, તેજ જરૂરી વખતે કામમાં આપી સકાય છે વ્યવહારોપ
ચોટી જ્ઞાન જે ચલણી બાણુ છે, અને તેથી તે પુસ્તકોમા નાંક, પ
છ પડમાજ સખવુ જોઈએ નહિ તો અણીને વખતે તે સમઢનો ઉ
પયોગ કરી સકાતો નથી

ધણા માણસોને સ્વસુધારણાની આતુર તૃષ્ણા હોય છે. પણ તેમથી જાણ પ્રાપ્તિ માટે ધણા થોડાજ મહેનત કરનારા છે માથુ ફાડીએ તો માલ નીકળે જો તમારે તૃષ્ણા હોય, તો જેવી તૃષ્ણા હોય તેવીજ પડ મહેનત કરો. જો તે તૃષ્ણાના પ્રમાણમાં મહેનત નહીં થાય તો તૃષ્ણા પણ પુરી નહીં થાય. મહેનત વિના તૃષ્ણા એ માત્ર તૃષ્ણાજ જેવી તૃષ્ણા માત્ર મનનો એક રોગ છે તેમની સા-
મણાણુ દવા વગર જેમ બિલકુલ સખી તમારીજ પાસે, તમારાજ આહુબળમાં છે જોઈએ તો વાપરો ને રોમથી મુક્ત થાઓ જેમ શરીર વાજે ઝલાઈ જાય છે - રહી જા. છે, અકડાઈ જાય છે, તે મ મન એ માત્ર ઈચ્છાઓથી ઘેરાઈ જાય છે અને પર્યંતે ટેવાઈ જવાથી બને છે એવું કે બિચાર મન માત્ર ઉપરા ઉપરી તૃષ્ણા-
જોના ઘેરાથી ઘેરાઈ જાય છે પછી ધણા પછાડા ખરે છે, પણ ક્યારી મેઠા થવાય? હા વિના ની માત્ર ઈચ્છાઓના દળાણુમાંથી!!

શરીરો દમેશાં કામગાજ લાવવું “કાટ કરતાં બાંધ સારો”
કટાઈને નિર્માણ થવા કરતાં બસાઈને વધારે સાફ થવું ઉત્તમ છે
કાઈ માણસ કામ કરતાં કરતાં બસાઈને, અને વધારે બસાઈને મગી
મયો હોય, એવો દાખલો જેવો નથી, સાબલ્યો નથી વળી વખ-
તોવખતે વિસામો લેવાની ચાહતા ફરવી, એજ ખોકુ છે મુખ્યા પછી
જે અનત કાળ છે, એ શુદ્ધ વિસામોજ છે એ વિસામો પેડા હોઈ ર,
જાઈઓ વિશ્વાસને સદા વિસારો જો તમ સદા કામગાજ જોડાઓ
કામગાજ મશગુલ રહો, તો ધારો તે મેળવો, એવી નિયતા હૃદયે
આ જમતની રચના કરી છે, માટે હવે તમે ફાવે તેમ કરો, ને આ-
હો તેમ થાઓ તમેજ તમારાં મુખસાર છે !!

બીજાઓ કસી મમા, અનુભવી મમા, તે માત્ર જોયુ જાણુ, અથવા તે તેમણે જે સંસ્થાન મેળવ્યું, અનુભવ્યું હોય તેજ મહત્ત્વ કરવું, એજ દેખવણી. હેતુ નથી પણ એ વડે પોતાની ખુદને વધારવી, એજ દેખવણી. હેતુ છે અને તે વડે પાંચામ્મ લાવક થવું, એજ દેખવણી. મુખ્ય ઉદ્દેશ છે દિલ્લીરીની વાત એ છે કે હાલ પણ જ્ઞાન વિદ્યાર્થીઓ દેખવણીને ઉદ્દેશ એવા સમ-જે છે કે મને આપણે (ઉપયોગમાં ન આવે એવી) અપુર્ણ દેખ-વણી લીધી, તે પણ આપણે હસક થઈને પતમા ખુટ રોડીન અને હાથમાં રસી લઈને આજ્ઞાપૂર્વક અમરભેર સુપરમાનો ડોળ ધાલી-ને દરજુ જોઈએ. એકસુજ નહીં પણ એ સિવાય બીજી રાજ વ-ખજાના આવતી બીજે વિભાવતીજ જોઈએ રેલી બીજી માન, સાંભળીને આપણા એવા જુલનીયા કરે છે, વેમળા નાસે છે, અને એમના થય્યાક તે રેલી અને વિભાવતી વસ્તુઓને મુખ્યત્વે એવી રીતે કરે છે કે આપણને તેના કુક મતજમાંથી નીકળતા સપ્તોપર એક રીતે હયા આજ્ઞા વચર રહેજ નહીં. મુજ વાંચતારા દેખવણી લેનારજ દેખવણીને ખરે ઉદ્દેશ સમજ્યા વિના અર્થે તેમ પોતા લી-કમાં કરે, એ પોતાં રવિજ્ઞાને કયાં બહુ અવધાન ॥

જે માણસ પોતેજ પોતાને ખારે હમણે વિચાર આવે છે, તે સદા હમણેજ રહે છે પોતાના જનમાં પોતે હમણે હોવાથી જોલુ મોલુ, કામકાજ અને દેલેણી કરણી તે હમણેજ રાખવાને. આ-થી તે બીજા માણસ પાસે પણ હમણેજ ગણવાનો. હમણે વિચાર-થી અને નીચી નજરથી ઉચી અક્ષર રાખવી એ વિચાર છે મુખ્ય હોય તે નજર ઉચી રાખી જોઈએ, મને તેવો મરીજ માણસ

૭૪ આપ સુખા । જલ નહિ, ને મેઘ સુખાન જલ નહિ

પણ સ્વમાનના સામર્થ્યથી દુઃખ યુક્તે રાખી તેજોગય અને હે મને તેવી મીઠી લાલચો આવીને તેના મ્હેા અમળ ખડી યાય, તોપણ જો તેથી અવળાં નીચ કામ કરવાં પડતા હોય, તથા તેથી બ્રહ્મ થવાવું હોય તો તેની લાલચો સામુ તે ધિક્કારની નજરે પણ જોવાળી નહીં

મને તે ધધી કરનાર માણસ જો તે પોતેજ ખચરદાર હશે, તે તે સનયાસુધાર આશયે પોતાના ધધામા નથી ।વી સુધરેની સુધિતઓ કામલ કરશે, અને એજ મહાવશથી તે વધારે પાકો ધરો દરમિય કામ સપૂણ તન ગ । ધાત્રીને ચૂક વચરતુ કરશે, એજ રસને મોત્તાની સુધિને વધારશે, અને પોતાને માટે તથા દેશને માટે વિશેષ શ્રમ કરશે કરીતા આનંદની પરિસ્થિતિ પામશે જે અણુમુહ્યે અઢાળ મહેનત કરે, સ્થિતિ સુધારવા કોશિશ કરે, એથી વિશેષ મોખાની વાત ખીજી કહા હે

મહુધા આશય વધવોજ આખર જ્ઞાન ઉપર નથી પણ ઝીણી ઝીણી સેવના નામ જેવડી માનવેઆ મન પરોસી ખબ ઠોકરી મણુ જોઇએ તેમા સુટેવોનો અમલ જોઈએ. સુટેવોને ન કળવશ થી પોતાના કામમા માર ખાઇએ, અને પછી નસીમો વાકે દાગી રડીએ, અને બીજને દિગ્કાર ભાડતા જમીએ, જે સામડા મરની નિશા રી છે, એમ જાણવું

કવળ મમલ અને મોજમજ થી યુદ્ધિમા નિમાર થાનહે તેવી જાન ની ચોપડીઓ વાચવાથી બ્રહ્મવાચહે, દુઃખ વાત જો છે કે બ્રહ્મ થયેલા શોખનેદાવતી ઝીજે હમણા ઉત્પન્ન થાય છે નન ઉત્પરાર્થ વિશ્લેષ થાય, એવી માલ વિના । ચોપડીઓ વાચવાની હાલ ભેકામા થેલગ્ગા થ

કે છે એથી તેવી વિમત્સ હા મરકી । અને મમત રમત ની ચો-
 રેજો વધારે થાય છે બાહ્યે । અનેના મમત રમત ચાને નહીં
 વખત તેવોજ હાવાય તેમ નથી । નમત અલત શ્રમ કર્યા
 બાં વિશ્રામ લેવાને સાર મથકાર ની એપડી ના વાચના ની બુદ્ધિને
 ઉચ્ચ પ્રતિષ્ઠા આનંદ આપે છે નો પશુ ખર્ચ પીરો નેના તરફજ
 મઠવા રહેતુ ન જોઈએ તેમાજ લક્ષ રાખનાથી પર્યંતે ગેરલાભ
 છે માફકધર મમતની ફાવડો, પશુ હો ની બાદે મમત કરવાથી ઉ-
 લટો ગેરફાયદા છે

માફ રાખવું કે જીવાનીમા જે બૂલચુક, જે મફલત કરીએ, ને
 આખી છુટકીમા નડે છે જીવાનીમા બહેત કરનાર મોટા બઝાવા
 જો અણાય છે અલખત પવિત્ર રહેવાની મરજી છતા રહેવાતુ નથી
 આથી બચવાનો સરળ ઉપાય જોઈ છે કે નમનમાથી દુવાસા કાઢી
 રાખવી અને ઉત્સાહથી સ્વધર્મેને રસ્તે ઉપયોગી કામ પાછળ આ-
 મી થતુ ગમે તેવો બુદ્ધિમાન છતા જીવાનીમા મનની લગામ ક-
 બજે ન રાખે તો તેનાથી કંઈ સુદૃઢ થઈ શકતુ નથી, મનની વા-
 ત મનમાજ રહે છે જેઓને જોમ બને છે, તેઓને ખરેખર દુખી
 અને કમાળ સમજવા સરકપણ્યમાં તેઓ એક દમલા જેવા બનીને
 જીવાનીમા માલેસો એકઆરામનો વખત માફ લાનીને રડે છે, અ-
 ને હવટે આ દુનિયામાંથી કમાળ હાલનેજ આવ્યો તેવો હાથવેળા
 કરતો માલેસો જાય છે. કેટલાક લોકો એવી ખુબ માફે છે કે દુનિયા
 મા બધાને સરખુ ફાવે તેવું કામ મળતુ નથી પશુ જો બોલતુ ત
 દન જોડુ છે માણસો ગમે તે વિષય ઉપર સ્થિર ચિન્તે મઠી પડે,
 તો જે તેવું નસીબ તેનીજ શ્રીમા છે, તે અવસ્ય સુવારીને દુખના

૭૫ પારકાને આધારે શવવુ તે કરતાં મરવુ હજાર વાર બેહેતર છે

દિવસો દૂરે કરે, અને આજ્ઞા ઉમઝે વિસામો ભે. અને ખરેખર પો-
તાની છાંદીને ઉપકા અને સદ્ગુણ કરે !

માનવુ અને સમજવુ બધું હઠણુ છે, તો પણ જે માનવામાં
ને સમજવામાં આવે, તો ઈદ્રિય ભોમ નિલાસને જે કૈાથી સરસ
વસ્તુ મહુવામાં આવે છે, તે કરતાં, દ્રવ્ય કરતાં, તદુસ્તી કરતા પણ
જુ મટે, એવી વસ્તુ એક છે તે જે કે જ્ઞાન સંપાદન કરવા મા
ટે વન મનથી મડવુ માફ રાખવુ કે કામ પાછળ મડવામાં જી
રસો અને દ્રવ્યતાની આગી હોવાથી બળવાન બુદ્ધિ હોય તે પણ કુ
ળ મળે છે ખરા મર્દમાં ખવવું હોય તો સુખએન હોડી દો, ને પુ
રુષ પ્રયાન કરો સહેસો રસ્તો હોડી ઘો ને અધરો પકડો સારી
સ્થિતિ કે ફનેક મેળવવી હોય તો મુસીમતો વેટો ઠાકરો ખવાય તેમ
આનુભવ વધે.

જ્ય પામી ઉદ્ધાસથી આમળ વધતુ જવાય તે કરતાં પારેથી
મુરાદમાં નિષ્ફળ જવાય, તો પણ જે માણસ પુનઃ પ્રયાનથી એકથો
જ રહે, તેનું કામ સારૂ થવાની વધારે વડી છે કેમકામ પા
ર પડવા કરતા નિષ્ફળ જવાય, તો ઉદ્ધાસથી વધારે આવે આમ કે
રવાથી ન હાબ્યા તો કેમ કરવાથી ફાનીયુ ! આ સવાલ, ઉદ્ધાસથી
મન આમળ જવાનો મામ જોળે છે “જે જીવે નહિ તેને નવી વાત
જડે નહિ” અને “નિષ્ફળ પ્રયોજના યાનથી કાર્ય સદ્ગુણ થાય છે”
એ જો નવી મુસીમત ખસેડતા મુસેલી પડે, પણ જે મુસીમત ખસે
એકથે નવીન શોધ કામ લાગે જે માણસ પોતે અદરથી કોવતલા
દ છે, એમ પોતાને લાગે, તેણે બોકોની વિરુદ્ધ ટીકાની ખીક રાખ
વી નહિ તેની સાથે ફનેલીના અપટિત રતુતીવાચક વાક્યોથી સ્થ

તેના પડનેજ ખોલી આશાથી ઠગનાને બીજાનું શુ સાર કરે? ૭૭

વધે રહ્યું જમ કરતા પગજમમાં સેનાપતિ કસોડી ઉપર ચડે છે
ગાર આધા વિના મોરો જમતો નથી જમગીડીમાં મોરહતાર કરી
નામે, એવી જમરહસ્ત મુસીબનોની સામે બાથ બીડવાથી બુદ્ધિ સ
પુણ્ય થાય છે” એ નહાયમા નોધી રાખ્યું જોઇએ

કુશળ નાવિક સમુદ્રનાં વાવજાઝા અને નોંધાન વખતેજ ઉત-
ત્ત અનુભવ મેળવે, પોવાના પડ ઉપર ભરોસો રાખતા જીએ, કિ-
મત વધે ક્રિદ્ધ શિક્ષણ મળે, બ્યારે કાષ્ટ કામમાં વિપતિ આવી
પડવાની હોય, ત્યારે તેનાથી ડરીને પાઠા પમલા ભરતાં પડે, એ સ્વા-
ભાવિક છે, ખરૂં પણ વિપતિ બ્યારે માથે આજી પડે, ત્યારે ખરા

મહેને બહાદુરીથી તેની સામે ગાય બીડડીજો જોઇએ એ તો ખજજ

કે કે સ્વર્ગ નિસરણી ચડતી સહેલી નથી પમથીએ પમથીએ દુસ
ક સકડ સહન કરે, તેને સ્વર્ગસુખ સાપડે. આપણે ક્યા નથી જ

જીતા કે “કુમારીકા કાન કોચાવતા રહ્યો પણ પાછળથી તેમ કોરા મો-

લીના ઘાટ ઠગાવતા તેજ હસ્યો” કુમરના કુમર ધસી આવતા હોય,

એવી મધ્ય દરિયાની જ જમર કોચામા છાતી ડેકલે રાખીને—નાનુસનું

વહાણ મળી જાય, એજ દરિયાઇ પ્રાણીઓનો જમ પણ ન લેખ-

વીને “કાંતો દેહ પાવવામિ, કાંતો અર્થમ સાધવામિ” નો મત

ભણીને, આપણુ ખજલમાંજ લાઇને જે નાવિકો ઉપરા ઉપર કુમકીઓ

ગારે છે, એ કેવી ઉત્તમુખ્યા! કેવો ભગીરથ પ્રયત્ન! કેવી મહાભા

રત મુસ્કેલીઓ! અને કેવા એ ગાથાના ફરેલ માનડીઓ!! એવો

પ્રયત્ન શા માટે ફળદાયક ન નિરડે? શા માટે તેનું ફળ નાનું કે

કાનું પોતું હોય! અને શા માટે ને ધનતા મોઠા મોઠા કુમરના

ધણિ થઇ ન પડે? જે ઇચ્છાની હલ ન રાખે તો મહેનત પી હલ

૭૮ આપણે પડખેનતથી કરીએ તેલુંજ ફળ આપણે ભોગવીએ

પણ ન રાખો ! અનુદદ મહેનત ઇચ્છી ફળ આપે છે !

સસારનો રક્ષક આજ બડો વિદ્વંસ છે બહુ વખત સામેંએ જુગર ઉપર ચઢતા ચઢતા થઈ પડે છે ! કેમકે રક્ષક મન્યા નિના છત મેળાવી તે છત સાની ? અને જ્યારે જો સઠક રૂપી સનુ સાથે થઈ ન પડવું તો સઠક ક્યા ? અને ફેલેલ સાની ? મા ઇ કામમા પ્રવલ કરવો ન પડયો તો પ્રાપ્ત, પ્રાપ્તિ આ પરાક્રમ કંઈ છેજ નહિ. ” રક્ષકા કુખ્ય ધાવ પડે, તને નહિ મજુકારતા પ્રકૃષ્ઠિત ગનથી સામે પમલે આવવું, તે અડમ સિવાય બન્યાનું — અગ ગઈનું કામ છે ફાલ માણસ વિપતિનો છતિહાસ લખવા બેસે, તો જેણે જેણે મોટાં અને સારાં કામો કર્યા છે, તેને છતિહાસ લખવો પડે

કોઈ જીવાન માણસને તેના કામમા સલાહ, શિખામણ કે ઉત્તેજન આપી, પીઠ ધાખડનાર ન હોય, મહેનત મજુરીમાં ગરકાવ હોય, જગાની કે બીજી સમવડની તમાસ હોય, તો પણ જીવાન માણસ પોતાનું ધાર્યું કામ પૂરું ન થવાથી બહાનું કહાડે, તો તે ખોટું છે એટલુંજ નહિ પણ મોટી ઉમરે પહોંચ્યા પછી પણ પોતાને ધારેલ સ્થળે પહોંચવાને રસ્તામા જમે તેવા અતરાય નડતા હોય તો પણ એવા બહાના બાળબી મજુરીજ નહિ અમે કમુલ કરીએ છીએ કે જીવાન માણસથી જેટલું અસાધ્ય તેટલું ઉમરે પહોંચ્યા પછી પેદાશ વેહેલું નવે રસ્તે આવી શકારો નહિ, પણ તેની ફિકર નહિ છીડીને વેગે પણ અખડ મુસાફરી કરનાર કમાવી પણ પહોંચી શકે ખરે ! ઉમરે વૃદ્ધ થવા પછી પણ કઈન પરમાયા શિખવા માટે ઝુનથી ચલ કરી પાર પડેલા માં ધણા દાખલા મળે

આને તેમ છે, પણ અરસોસાં આપણા હિંદમાંથી એવા રતુનીપા
 ન દાખલા મળવા મુશ્કેલ છે કદાપિ પ્રાઇ હીરો ઉત્તમ પાત્રો કરો,
 પણ તે અધારાગાજ પડી રહ્યો દરો અને અધ્યાત્મતા આનંદ
 ઉપજે છે કે જુનામદવાસી ભાઇ હીરજી મીઠા અભ્યુસાળી પોતાની
 કગાલિયત રિચાત સામે આડતાલિય વિર્ષની પાછી વધે ખબ ઠોકી
 ને અથબથા આની મથા છે, અને પોતાને ધારેસે રથજે જવાને બ
 કરીની પેટે ધિક આરીને આગળ ક્રમ્યા જવા ઈનેજર દોઢ, મુ-
 સીમત ભરેલી મણીજ કવડી મજુરી કરીને ઉદર ભગ્નુ કરગ ઉ-
 રાન અત્રે ડી કાંધરકુલમા ચાર પાંચ વર્ષ થયા એકેડેએકડી આ-
 રબ કરી આપારે મુસીબતા છને વિવિધ ધારેસે મગ આસ્થા જ
 ય છે કુ એમ ડી ફતેહ હુમ્મુ હુ, અને આશા રાખુ હુ કે એ
 મણે જો દકતાથી માર્ગ પકડયો છે, તેજ દકતા કાષમ રાખીને-એ
 દત્તજ નહિ પણ “ કુ જમતને ઉમદા દખના આપીસ ” એ પો
 તાતુ પ્રશસનીય વાવક જમતને સત્ય કરી દેખાડશે. આદ્યુ છર્ષ
 માફ મન એમની એક દૂવ જોઇને ખેદ પામ્યા વગર રહેતુ નથી
 એમને મમે તે સાધારણ માણસ વાત કગનાર મમે તો માતમાને
 વાતમા કમાકના કલક આસ્થા જવ, તો પણ પોને શુ કર
 વા ધાર્યું છે? પોને કેવો ત્રિકલ અને દુનલ સકટવાળો મા-
 ડી પકડયો છે? તે એવે વખતે ખ્યાલમાગી જતુ રહે છે એટલે
 એઓ પોતાનો આસ્થો જતો વખત નિરથેક સાવારણુ વાનોગા આસ્થો
 જ જવા દે છે એમણે વખત ડી કીમત મીજ સધળા કરતાં બહુજ મોધી
 મણુડી જોઇએ એમની માત્ર આ એક કુટેવથી જમ રહે છે કે-ન
 કરે નારાયણુ ને જો તેઓ લથડયા, તો તેની પાછળ ઉમનો દાખસો

જોઇને જનારાનો બિચારા અમદાપુર ગરવાનાં ! એટલુંજ નહિ પણ પછી મને એવું કે “ નહિ ધરના કે નહિ પરના ! ” માટે મને આ શા છે કે, મારા આ લખવાનો ઉપયોગી કહેા બાવાર્ય તેઓ નહ-
યમાં સબજડ હસાવશે. અને અત્યારે જે જગત તેમને આધરો રસ્તો પાડી જતા જુએ છે તે પરિણામે તેમ ની મહેનતનું મીઠું ફળ અનુભવતા જુએ ! અને ઉસ્કેગાઇને તમે રસ્તે જવા અખડ પ્રયત્ન આ દરે ! એવું કરવાને બાધ હીરજી પોતા ની કુટુંબ તજવા, અને નામ નું નીર રાખી ખરૂં હીર જાહેરમાં લાવવા પ્રયત્ન અને વિરોધ પ્ર-
માણ કરશે, તો એ કડી વાત જાણીને અને જોઇને કું ખુશી થઇશ !

“ કચ્છકા વિરનું પ્રખ્યાત નામ જહુનાથી અજ્ઞપણુ નથી તેની પૃથા (કુલી) નામે માતાએ કોઇ કારણથી તેને જન્મ થતાંજ તેને પે કીર્તિ સુવારી નદીમાં તરતો કુલી દીધો સત્યકર્મીના પુત્ર અધિરથ ના મના મનુષ્યના દાઇમા તે પેટી આવી, તેને ઉપાડી જોના તેમા બાબક દીકું તે તેણે પોતાની રાધા નામની કીને આપ્યું, તેણે તેને વસુધેવ એવું નામ આપી ઉઠેમાં પરંતુ અજ્ઞાન માતાપિતાનું બાબક, તેથી તે સમય ની રીત પ્રમાણે સરકાર થઇ વિદ્યાભ્યાસાદી થવું કઠેન હતું કચ્છ વયના વરતા તેણે જોયું કે સ્વાશ્રય વિના સમુન્નતિ સાર અન્ય ઉપા-
ય નથી તે ખરેખરે અનાથ નિરાધાર હતો તે છતાં પણ તેણે ૬ ૮ નિશ્ચય કર્યો કે જિને-જ રાખી સમુન્નતિ સાર સ્વાશ્રય અને સ્વ પ્રયત્નદ્વારા સર્વધર્માન થયાજનું, હસ્તિનાપુરમાં રાજપુત્રો વિદ્યાભ્યા-
સ કરતા હતા, એટલુંજ નહિ પણ અનેક દેશથી વિદ્યાર્થીઓ ભાં વિદ્યાભ્યાસ કરતા આવતા હતા હાલ રાજકોટ, જયપુર, આદી સ્થળો-
એ રાજકુમાર પઠિયાજાઓ છે, તેવા પ્રકારની પુરે રાજપુત્રો સાડ

પાઠશાળાઓ હતી, તેમાં તે વેળા તે મુખ્ય હતી તમા કચુંડી પાતક માતાનો રાધેય નામે પુત્ર પણ અભ્યાસ કરવા જતો તેની સાથે ક-
ઈ પણ ભય, ત્યાં કઈ એના ઉદ્યોગ અને પ્રવલ્નથી અભ્યાસ બાક
યો કે મહારાજના વચન દુર્યોધનની તથા અર્જુનનીના સમાન વિ
વાદમાં મળ્યા તા જાગે પતુર્વિદ્યાની ઠાપ કાંઈ અસાધારણ ક-
તિમાં તે અમરૂં અર્જુન કરતા પણ કઈ અધિક દેખાયો તથા અર્જુન
ઉપર ઈર્ષા રાખનાર દુર્યોધનની તેના ઉપર ડીની યજ્ઞ માડી, અને
પરસ્પરમાં મમતા વધી રેનેક થવા જાયો

‘વિદ્યારાજસુપૂજિતા નહિ ઘન’ રાગનઓના વિદ્યા પુત્રક
છે ધન નહિ કઈનામાં વિદ્યાભ્યાસથી એટની નવી શક્તિ વધી કે
તેના પ્રસાદને તેને રાજ્યાધિકાર આપી આપે દુર્યોધને તેને અમર-
શનો અનિષતિ કયો માતા પિતા વિનાનો એક નિરાધાર કહ્યો તેણે
સ્વામ્યથી એવું મહત્ત્વ પદ મેળવ્યું તોપણ તેનામાં સુવર્ધમાન જે
વિ વિદ્યાથી નહિ તે એવે શક્તિ સપાદન કરવામાં સુર હતો, તે
વેળા તે પાત્ર દેને ત્યાં સર્વેશ અર્પણ કરવામાં પણ શરૂ હતો વિ-
હમ્બુ તો એવું હેને અમર કે અવધી ! તે વખતે વિદ્યાઓમાં પર
મુદતમ સર્વેશુદ્ધ ગણ્યતા હતા, સર્વે મુખ છોડી કઈ એ સામાન્ય
વિદ્યાર્થી રૂપે પરશુસન માસે વિદ્યા વસારવા ગયો ત્યાં પુણ્ય
ગ્રહે અકિતથી સેના કરી પરિપુર્ણ વિદ્યા સપાદન કરી વચ્ચે અનેક
સક્રો અને શિષ્ય નડતા, યજ્ઞ તેથી નિરાશ થઈ નિરાશ ન પાગ
તા સદા વર્ધમાન રહ્યો આ તે દુર્યોધન જેવા અકર્તા મહા ભગવાન
રાજ્યનો એક વિદ્યામુગ્ધ થઈ પડ્યો અને મહાભારતના મુદ્દમાં મ
હારથી કીર્તિ, દ્રોણ સમાન મહારથી થઈ જલુ પ્રસાદો કરી નડે

આશય કોર્તિ સંપાદન કરી છે અઘાપિ પપત વચ તેનું નામ
બહુ રૂપભાષી સાગ પ્રસન્ને સંભળનારા આવે છે તે
મહા દાવિર હતો, પ્રાતકાળમાં બોલો એમ કહે છે કે રાત્ર કથું
ી વેળા છે એ કટલાક એજ કથુંનું સ્મરણ મળે છે કણમાં બીજા
પણ ઉત્તમ શુદ્ધ બહુ હતા. એકનિષ્ઠા, રોહસાર સર્વસ્વ અર્પણ, વિ
શ્વાસ સાર સ્વાપચ, ધનમાં દ્રવતા ધસાઈ "

ધન્યા જીવાન વિદ્યાર્થીએ પાસેથી સામળીએ છીએ કે હવે તો
આમણે બહુવાનો વખત વધી ગયો હવે અમારાથી બહુમ નહિ.
હવે તો ને કરી કરીશું ! હાથ ! આ કેરી આપણી હત ! નોકરી સિ
વાય કેઈ વાતજ કરવું નથી. કોણ જાણે નોકરીમાં શુંએ કવેર હી
કું છે ! અરે ! ધણીએ જીએ છે, પણ પતંગીયાની પેટે આણે મી
ચીને ખામડે છે ! અરે જીએ છે કે ઉચી નોકરી સિવાય બા
કીની તમામ સાધારણ નોકરી "સુએ રહેવું ને બૂખે મરવું" એજ
દોર પર આવી રહેની છે અરે ! તે પણ સુખ સાદું ! પરાધીન ને
કરીમાં સ્વતંત્ર મધા કરતા વિરોધ સુખ શણે ન પડ્યું ?

બલે ઉત્તમ શિક્ષક હોય તો પણ "શાળાના શિક્ષક પાસેથી
કચી જાતની કેળવણી મળતી નથી પણ પાકી ઉમર પડના આ
મહથી સ્વમુખારજી પડે ઉકટ કેળવણી શણે છીએ અથવા વિદ્યા
ર મામપોએ ધ્યાનમાં રાખવો જોઈએ. ઉકરાની શક્તિ જાણતાંરે
નિલવવા ઉતાવળાવેયવું નહિ પિરજથી જોવું, ને ઉકરાને સત્ત
અમા રાખતા, ને શાત કેળવણી મળે તેમ કરવું પરિણામ પરમે
અના હાથમાં સોપવું ઉકરાને અમ કસરતી તળવીજ રાખવો
લેથી તફાસતી રહેતી. પોને બહુતા બધ, કેળવાતા બધ, એજે ર

રો ચલાવવા ને સમાગમી આમદ અને અખડ ઉદ્યોગના ગુણ- કે
જવા નેનામાં માલ દરો, તેજ બીજ નેના દિલમાં મા અપે રાખ્યા
દશે તેજ બીજ એ પછે ઉગી નીકળીને તો ઝગઝગરો

આપ પશુ ઉપયોગી કામ કરવાનું કહો બનાવવું એ બસ ન
થી પણ કરી જતાવવું જોઈએ, જે કામ કરવું હોય તે જાને જઈને
કરશે તેજ થશે મોટે લગારે ક્યોથી કદ જગ નથી લગા
રાખા ને જાનો કરવા મા હોસીઆર કહેવાયો તેમાં શુ રહાયું જે
ગાલુમ સુદર સુખાપિત વાક્યોથી વાતો કરે છે, અથવા ઉચ્ચ વિ-
ચારો ગાંધિ છે તે લોક કલ્યાણકારી નર નથી પણ જે એવા ઉ-
ચ્ચ કામ કરે છે કે તે કામોજ બજે હમેશા જોડુ બોલુ થઈ ર
જો હોય, તેવા કામ કરનારને પરાપકારી પ્રશ્ન સગળવો

“નિરતુ દ્રષ્ટિત બાવજાને બહાદુર બનાવે છે”

“કાળા માથાનો માનવી ધારે તે કરી શકે”

ઉમદા દાખલા જો, જણવા, વિચારવાથી કૃત્સાદે કામ કરવા-
ની ટી પડે છે આનંદવૃત્તિથી કામ કરવાની ટી રાખી હોય, તો મા
જડ થઈ ન જતા નાકમેદી તેની પાસેથી જતી રહે છે અને આડ
અણેથી કાળા નથી, કેમકે આશા અને ઉત્સાહ રહેના હોય છે
એથી મનોવૃત્તિ સુખદ થાય છે ને મજેથી તકનો સામજ્ય બેવાય છે
પોતાનું કામ અસર કરે એવું ઉમદા થયું હોય, તો તે બાંતકવૃત્તિથી
કર્યું છે એમ સમજવું કામ સારજ થશે, એવી આશાથી કામ
કરતા રહીને ખુશ રહેવું એ ઉત્તમ વાત છે

સારા કામનો આરંભ કરવા ટી રહી તક કળિ જવા દેવી નહીં
દગીથી એવી તક આવશે, એવી આશાએ બેસી રહેનાર નિરાશ થાય
છે તેની સાથે એટલું પણ માફ રાખવું કે ઉપયોગી કામ એવી રહી
રીને આમલી જતીને મનના ખરા ઉમંગથી આરંભવું કે પેહેલેજ

દિનસે તે કામ જોઈને આપણા મનમાં આનંદ ઉભરાય. એટલું જ નહિ પણ એ કામ જાણે સંપૂર્ણ થયેલું હોય એમ આપણને લાગે. “આરંભ એ જાતો સુચક છે” એ કામનો આરંભ ફરી રીતે થયેલો હશે, તે કામ સંપૂર્ણતાને પામશે.

આરંભધુઓ! આપણે ધન્ય એવાર સામગ્રીએ છીએ કે “કાંઈ કાંઈ રળીઆમણા” હતા કુલ કરવાપાકળ એકજ ધરનાં લગામ માણસો જાતથી મડી પડે, તો આખું કુલ જ સુખ મેળવે અને એક જામના તગામ માણસો એક સપે એમ ધારે કે આપણે ફાણા મામના લોકો કરતા વધારે સુખી થવા પ્રયત્ન કરીએ તો તેમ જ નવું રહેલું થઈ પડે તેમજ જાનેક દેશો દુનિયા, વિદ્યા, કલા આદિમાં પિતૃ દલોઝ ને આશ્રયકે આપણાથી ધન્યજાન આમળ વધ્યા હો તે અમનએન હોય છે ! તેજ આપણે પણ—ને તેમના જેવી મહેનત કરવા બંધીને એકાગ્રે મડી પડીએ, તો અલબત્ત આખી પ્રજા તે મના જેવું સુખ જોમવીએ ! દરેક માણસ બાલુબળ ઉપરજ આધાર રાખીને સુખ મેળવવા ઇચ્છે, એ આખા દેશનું સુખ ધ્વિચ્છન્ન જરો જાર છે ! આપણી નવી ઉમતી પ્રજાને પોતાનાજ બાલુબળ ઉપર આધાર રખાવીને સ્વતંત્ર થયા કરાવો! દેશનો ઉત્થ કરનાર મહાનરિશી યે સખ્યામાં વધારો કરો! એસિઆળી પરધિન રોડથી પર પિતાર ઉપજાવો! અને પ્રથમ પ્રથમ બાલુબળ !! આધાર—કુમેલા દિલને પાછો સમાવી ઉપર લાવીને મમતામાં આગેવાનોના હૈયા કરાવો! એજ ભક્તિ પ્રણી નમ્ર મામતા છે !! જમ જમ દેશીકર્મ !!

* સમાપ્ત. *

અમાઉથી માહક થઈ આશ્રય આપનાર સદ્મહરોનાં

સુભારક નામ.

— ૦ —

- ૧ જાસિ હરણ પાયા તા. રફલ રાજકોટ
૧ તપ્તવતી રાજકોટ
૧૧ રાજા હજીરાજ હરિસિંહજી ખીલાપૂર ભામદાર
૧ રાજા મેઘરીસિંહજી પૂજ્યા
૧ રાજા હજી હરિસિંહજી
૧. ખારતર મુદ્દલ નિજીવ. રાગ
૧ રા રા જોધક ભગવાન કોઠારી
૧ રા રા ટોકરદાસ મોરારામ
૧ રા રા મેઘવજી જોળર.
૧ રા રા શિવભલ ગુલામચંદ
૧ રા રા પુલચંદ પાનાચંદ
૧ રાજા દોતનમિંહજી મુળુખા
૧ રા મ મનલાલ કોસામાઈ
૧ રા રા મનલાલ ત્રિકમજી
૪ રા મનલાલ ખોમજી મેલત્રેનિય કોનેજ રાજકોટ
૧ રા નાગરદાસ રેવાશકર
૧ રા મોરારજી મેલવજી
૧ રા દેવશકર મણેરાજી મુકલ
૧ રા મનલાલ ખીમજી બપાસ

૧૧ બાપજેભાર ત્રિકમજી સાહે દસાડા

૧. મે. ઝકતર સાહેબ એરન સેમુએલ

૧ રા રા પુરપોતમ મનસુખરામ

૨ પો પ મધુગદસ નરસિંહલાલ

૧ રા બેમાર ત્રિકમજી

૧ રા મોહનલાલ કેવળશી

૧ રા પિતાબર દબમશી

૧ બાપ ગણપત સાંકરેશ્વર

૧ જોસી મૂળશંકર ભગવાન

૧ વગશા ઉમરશા.

૧ હંકર ધર્મશી બેહેમર

૧ ભારતર હીરજી પ્રેમજી

૫ આસિ. ભારતર નરભેરામ જોડાબાપ રાજકોટ તાલુકામુકામ

૧ શ્રીચી મનજી નારજી

૧ રા માકુળ સુભેખન.

૧ રા. રવજી હરજી

૧ રા મૂળચંદ દાલા.

૧ રા. ભવાન નારજી

૧ નિધાર્થિ જમજીવન સુદનજી રાજકોટ

૧ રા રા મોલીચંદ સુધજી દસાલા હામદાર

૩ નરભેરામ પોપટ રાજકોટ

૧ કાળીદાસ નરચી

૧ મોચી આજુદજી વેલજી

૧ કાકર નરભેરામ પોપા

૨. મેહેરખાન મોરાવરભ મમળા ૫ ૭મા હજીર પર્સનલ આમિરક

૮ મોરખી

૫ મલેકમી જેનખાનભ જેરાવરખાનભ ફરખાર સાહેબ દનાડા

૨ મલેકમી જેનખાનભ જેરાવરખાનભ, ફરખાર સાહેબ

૧ સૈયદ ઉમરખાન સનેખાન

૧ સૈયદ મખામી મનુમીયા

૧ કાચખીન ડોસાખાન જેઠાખાન

૧ બાર્ડ કમ્બાલુભ કેમભ વજીબ ઉમરી

૨ આવસાર બાર્ડખાન ત્રિભોવન જહુમર

૪૩ બાર્ડ રામભ ભીમભ રાજકોટ.

૧ રા મહમદખાલી આદમભ

૧ રા સલમાનભ કરીમખાન

૪ રા રા રામભદ્રસ આવભ

૧ રા રા જટારા કર દયાગ કરે બોઝા

૧ કટ્ટાકટર કમલભ ગોવિંદભ

૧ રા રા મેહેયર મેધભ યુકસેલર.

૧ રા રા યુલામહસેન મહમદખાલી

૧ રા. રા મણિકમલ હરજીવન

૧ જાડેભ દાદાભ જલમસીક

૧ રા રા ઉમીયાસ કર મેહેયરલાલ

૧ સુતાર જાદવ ભાધા

૧ કડીયા આવભ હરજી

- ૧ ક્રીમા બાબા લાધા
 ૧ રા. રા. વજરાબ મોનક
 ૧૦ રા. રા. મનક વિરક કોરપીટલ આસીરકટ મીંચુતાડ
 ૧ રા. રા. છવલ મેવક ખેરડી
 ૧ વજીલ વર્ધમાન મનક રાજકોટ
 ૨ છવલ મેવક
 ૧ રા. રા. જોરામ મુળક જંડા
 ૧ હકર હરિ અમરસી
 ૧ રા. રા. ઉત્તમન ખમલ
 ૫ મલેકી છવલખાનક નસીખખાનક સંનખાન મલ્લક
 ખાટવી કુમાર
 ૧ રા. રા. વલ્લભક આચાર્ય વોટ્સન ચુડીયમ હુરેટર
 રાજકોટ
 ૧ દરખાસ્તી પ્રતાપસોલક માધવભઈક તાલુકે બધલ
 ૧ તાલુકે સનપુરાના હરમ રમી
 ૧ કે. ડી. શેઠ મુખડની પેટીઓ બનાવનાર માંમરોળ
 ૧૦ મેહેરમાન મોલીમક મુલસી રાજકોટ સ્ટેટ ક્લરખારી સાહેબ
 ૫ ભાઈ મલુપત સાંકેશ્વર દસાડ
 ૧ રા. રા. મવારામ રઘુરામ
 ૧ રા. રા. ખનક મોરાર હકર
 ૧ હકર ધર્મસી બેહેર
 ૧ ભાઈ અમયા પરશુરામ
 ૧ મેતા મુલાલ ભાલક

- ૭ રા રા બાંધવદ રાજકોટ કાઠિયાવાડ કોષ્ટરકુલ
 ૪ રા રા ઉમીયાસકર મૂળજી જોડા રાજકોટ સ્ટેશન રકુલભારતર
 ૨ રા રા ઉમીયાસકર મૂળજી જોડા
 ૧ રા રા કાગીદાસ નારજીજી રો એ આ આસતર
 ૧ રા જીવન સવજી ખી આસ.
 ૫ રા રા મયાસકર જી. નવાડી વેક્સીટનેર મોરમી
 ૫ રા રા દેવચંદ બવાન રકુલ ભારતર દાહ્યાવાડ
 ૧ રા રા દેવચંદ બવાન એમણી
 ૧ રા રા મૂળચંદ રામચંદ ખારેખ
 ૧ વિદ્યાધિ લામજી રામજી
 ૧ મગનલાલ રામચંદ ખારેખ
 ૧ વિદ્યાધિ એમ કસ્યાજી
 ૧ રા. રા રમજીદલાલ નારજીજી રકુલ ભારતર જેતપુર
 ૬ રા. રા. હીરચંદ ચલ્લેજી પોદ્ધ ભારતર મોરમી
 ૧૦ બાંધ દેવસકર હાથરલાલ જોડા
 ૧૦ મેહેરબાન વિશ્વનાથ રાકરજી
 ૬ રા. રા વાડીલાલ વિરચંદ પંડુકા હિંમીજી રકુલ ભારતર
 ૧ ભારતર વાડીલાલ વિરચંદ રાકર
 ૧ સાંતિમીયા ગિરચંદનીમીયા પરસીચંદ હિંમર
 ૧ ભારતર જીજીભાઈ લક્ષ્મણરાવ
 ૧ બાણકારકુન દેવાસકર નયુભાઈ
 ૧ રા રા હીરાલાલ નારાચંદ
 ૧ રા રા. પોપટલાલ મોજીચંદ

૨૪ ભાર્ગવ દરબન કેસવણ, સવણ બોધવણ, તપા છવા વાલણ
રાજકોટ

૧ રા. રા. નવલરામ અવલરામ ઢાઉન વાચનશાળા સેક્રેટરી
રાજકોટ

૧ રા રા. વલ્લભરામ બાપાભાઈ

૧ રા રા તેજપાળ લીલાપર, ખડેરીઆ

૧ રા રા. દાસા પંચલ બીહારી કારકુન

૧ મોદી જગજીવન હેમરામ

૧ રા. રા. ત્રિભોવન

૧ દાહર અવેરભાઈ નથુ કહેડા દાસ જેતપુર છત્રચીત્ર

૧ રા રા અણ્ણકર ઇલાહીય

૧ રા કુરુણ પૂજ્ય

૧ મકનજી પિતાનર જોડીયા

૧ મેરાઈ દેવસી ઉદા

૧ રા વિઠમચી પિતાનર

૧ રા. હોદાલાલ મોહનલાલ

૧ રા દુલ્લભદાસ ગમા

૧ રા રા. હાણીદાસ પિતાનર ધીરાધર્મીંગ રટોર પ્રીતિનિધિ
ત્રિભના મેનેજર

૧ આચર પેશુર વસામજી આણુ કપુર તાલુકદાર

૧ રા ભાલજી ઠાવજી

૧ દોશી ખારસી શામજી

૧ રા રા લક્ષ્મણ અણ્ણરામ દેસાઈ વહીવ.

- ૧ રા રા યુગલ વસરાગ
 ૧ રા રા સુરલાલ મુનાય
 ૧ રા હેમરાજ ધાગી
 ૨ રા રા જનલાલ જોડાલાલ
 ૧૧ રા રા ખત્રી હરિભાઈ જસમન ટુપુર ગ કોટ
 ૨ મેદેરાન રા રા ભાપા રામચંદ્ર નિકતે
 ૧ રા રા ખત્રી હરિભાઈ જસમત પ્રા ટુપુ
 ૧ રા રા કુચ્છગવ બાપાજી નિકતે
 ૧ રા રા જનલાલ પ્રભુભાઈ વેરા
 ૧ રા રા જનનન બાપાજી જોડી કલમના મેમ્બર
 ૧ રા રા વજેસકર કલ્યાણજી જોડી કલમના મેમ્બર
 ૧ રા રા જગજતરાજ રામકૃષ્ણ નાદે
 ૧ રા રા મનજી તળસી આસરા
 ૧ રા રા જોવર્ધનદાસ પોપટ મહેતા
 ૧ રા રા જનનાદસ પોપટ મહેતા
 ૧૧ સદામેદેરાન હાવરલાલ મેદેરા ઝોઝા તાલુકા રકુલ
 માસ્તર ચોટીલા
 ૨ મેદેરાન હાવરલાલ મેદેરા ઝોઝા તા રકુ માસ્તર ચોટીલા
 ૧ મોલીજી હ સરાજ સરવૈ સુપ્રી સા
 ૧ કેશવજી જોરામ વહીલ ચોટીલા
 ૧ દરબાર શ્રી સદુલદાસ ચોટીલા
 ૧ બાપલ દેવાઈત રાજા ચોટીલા
 ૧ રા રા રંગનાથ મોલીજી હ યજ્ઞાસારકુ ચોટીલા

કુંજર

૧ રા રા અભનનસાવ અણેસદેવ ધાણામરકુન ચૈતીલા

૧ રા રા મજિલા ઝરે દાસ ચેહોલા

૧ વડીલ કેસવજી જે ૧મ ચૈતીલા

૧ રા ગ રાજરામ નથુ ૧મ મેલા રાજકેહ

૧ રા ૧ મ ગકુ જી ૧મ મહેતાજી કુળગાદ

૧૦ રા ગ ન બેસકર પ્રાણજીવજી હવે ખાનનમર

૪ રા ન ખી ૧જી દામોદર દા કુન ચૈ રૂપકર

૭ જાણ દવાસ કર શિવરામ- ૧૧મક

૧ રા રા અનુર્મુખ કુનચક સધા ૧૦ વડીલ ધાનમક

૧ જાવા કનુભાઈ જીમજી ધાનમક

૧ કુંજર માધવજી કરસન.

૧ રાવગ મનિસ કર હીમલાલ

૧ વાસ નિધ રા ૧ કાલામાઈ

૧ અવાજ રથ્થક ૬ રામજી

૧ રા રા આધડ ગો ૧૬જી રકુલ ૧૨૧૨

૨૦ રા રા ચમનલાલ વિ વિરચક શાહ હોરેજી ગુલ આ મારબર

૧૦ રા રા દુર્ગાલાલ જયસર આચાર્ય લા ૧૬૧

